

Förtroendevalda i kommuner och landsting 2007

En rapport om politikerantal
och representativitet

Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden

**Sveriges
Kommuner
och Landsting**

REGERINGSKANSLIET

**Integrations- och
jämslällldhetsdepartementet**

Förtroendevalda i kommuner och landsting 2007

**En rapport om politikerantal
och representativitet**

Statistiska centralbyrån
2008

Elected representatives in municipalities and county councils 2007: A report on the number of politicians and representativity

Statistics Sweden
2008

Tidigare publicering
Previous publication

Rapport 1: **Ja och nej till euron**. Folkomröstningen till euron 2003.
Staffan Sollander & Richard Öhrvall, 2004
Rapport 2: **Väljartrender**. En sammanfattning av några resultat från valundersökningarna 1956–2004.
Sören Holmberg & Henrik Oscarsson, 2004
Rapport 3: **SCB:s demokratistatistik**, 2005
Rapport 4: **Nej till euron**.
Henrik Oscarsson & Sören Holmberg, 2005
Rapport 5: **Demokratistatistik 2006**, 2006
Rapport 6: **Europaparlamentsvalen**. En sammanfattning av några resultat från valundersökningarna i samband med valen till Europaparlamentet 1995, 1999 och 2004. Henrik Oscarsson & Sören Holmberg, 2007

Producent
Producer

SCB, enheten för demokratistatistik
Statistics Sweden, Unit of Democracy Statistics
Box 24300, 104 51 Stockholm
+46 8 506 940 00
valstatistik@scb.se

Förfrågningar
Inquiries

Jessica Persson +46 8 506 944 27
jessica.persson@scb.se
Richard Öhrvall +46 8 506 941 58
richard.ohrvall@scb.se

Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet i denna publikation.

Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:

Källa: SCB, Demokratistatistisk rapport 7, *Förtroendevalda i kommuner och landsting 2007 – En rapport om politikerantal och representativitet*.

It is permitted to copy and reproduce the contents in this publication.

When quoting, please state the source as follows:

Source: Statistics Sweden, Democracy Statistics Report no 7, *Elected representatives in municipalities and county councils 2007 – A report on the number of politicians and representativity*.

Omslagsillustration: Bodil Hedlund
Cover

ISSN 1654-5656 (online)
ISSN 1652-6945 (print)
ISBN 978-91-618-1437-4 (print)
URN:NBN:SE:SCB-2008-ME09BR0801_pdf (pdf)

Printed in Sweden. SCB-tryck. Örebro 2008.05

Förord

I denna rapport redovisas analyser om de förtroendevalda i kommuner och landsting år 2007. Till grund för analyserna ligger den totalundersökning om de förtroendevalda som Statistiska centralbyrån (SCB) genomförde under sommaren och hösten 2007. Rapporten innehåller även jämförelser med den undersökning om förtroendevalda i kommuner och landsting som SCB genomförde år 2003.

Undersökningen år 2007 har genomförts inom ramen för SCB:s anslag till demokratistatistik och med finansiellt stöd från Sveriges Kommuner och Landsting.

Rapporten har författats av Jessica Persson och Richard Öhrvall vid SCB.

Statistiska centralbyrån i maj 2008

Anna Wilén

SCB

Uno Davidsson

SCB

Marcus Brixskiöld

Integrations- och jämställdhets-
departementet

Bo Per Larsson

Sveriges Kommuner och
Landsting

SCB tackar

Tack vare våra uppgiftslämnare – privatpersoner, företag, myndigheter och organisationer – kan SCB tillhandahålla tillförlitlig och aktuell statistik som tillgodoser samhällets informationsbehov.

Innehåll

A separate text in English is provided at the end of the publication

Förord	3
Sammanfattning	7
1 Inledning.....	9
Definitioner och begrepp	9
Rapportens disposition	10
2 Antal förtroendevalda	11
Antal förtroendevalda i kommunerna.....	11
Antal förtroendevalda i landstingen	15
3 Antal förtroendeuppdrag	17
Antal förtroendeuppdrag i kommunerna	17
Antal förtroendeuppdrag i landstingen.....	19
4 Uppdragskoncentration	20
Uppdragskoncentration i kommunerna.....	20
Uppdragskoncentration i landstingen	22
Överlappning	23
5 Vilka är de förtroendevalda?	25
Varför studera social representativitet?	25
Den sociala representativiteten i kommunerna	26
Variationer mellan kommuner.....	34
Den sociala representativiteten i landstingen.....	38
Variationer mellan landstingen	43
Hur representativa är partierna?.....	44
6 Hur har representativiteten förändrats över tid?	50
Utvecklingen i kommunfullmäktige	50
Utvecklingen i landstingsfullmäktige.....	57
7 Vilka innehar vilka uppdrag?.....	60
Horisontell arbetsfördelning?.....	60
Vertikal arbetsfördelning?	62
8 Hel- och deltid sarvoderade	68
Definitioner och begrepp	68
Antal hel- och deltid sarvoderade	69
Vilka är de hel- och deltid sarvoderade?	73
Arvodessnivåer.....	77
9 Vilka hoppar av sina uppdrag?	78
Omsättning mellan mandatperioder	79
Avhopp under mandatperioden 2002–2006	82
Fakta om statistiken	94
Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting.....	94
Detta omfattar statistiken.....	94
Definitioner och förklaringar.....	94
Datainsamling och statistikens tillförlitlighet	98

Referenser.....	100
Bilaga: Kommun- och landstingstabeller	102
In English	110
Summary	110
List of tables	112
List of graphs.....	116
List of maps	116
List of terms.....	117

Sammanfattning

I rapporten *Förtroendevalda i kommuner och landsting 2007* redovisas analyser baserade på uppgifter om förtroendevalda som landets samtliga kommuner och landsting har skickat in till Statistiska centralbyrån (SCB).

Resultaten från 2007 års undersökning visar att tidigare års trend med ett minskande antal förtroendevalda håller i sig. År 2007 uppgår det totala antalet förtroendevalda i kommunerna till ungefär 39 200 personer. Jämfört med år 2003 innebär det en minskning med 7 procent, eller 3 000 personer. I landstingen uppgår antalet förtroendevalda till 4 500 personer. I förhållande till år 2003 är det en minskning med 200 personer, vilket motsvarar 4 procent.

Även antalet förtroendeuppdrag minskar över tid. År 2007 finns det 63 500 förtroendeuppdrag i kommunerna. I förhållande till den föregående mandatperioden har 3 000 uppdrag försvunnit. I landstingen uppgår antalet förtroendeuppdrag till 7 000, vilket är cirka 300 uppdrag färre än 2003. I både kommuner och landsting är det framför allt ersättarposterna som har minskat i antal.

Över hälften av de förtroendevalda i kommunerna har endast ett uppdrag. Andelen kommunpolitiker som har två eller fler uppdrag ökar dock över tid. Även det genomsnittliga antalet uppdrag per förtroendevald har ökat i kommunerna under de senaste mandatperioderna, från i genomsnitt 1,54 uppdrag per förtroendevald år 1999 till 1,62 år 2007.

Tidigare forskning har visat att kvinnor, unga, äldre samt utrikes födda är underrepresenterade bland förtroendevalda i kommunerna. Dessa mönster återfinns även i 2007 års undersökning. Andelen kvinnor bland kommunpolitikerna uppgår till 42 procent, detta trots att kvinnor utgör över halva befolkningen. Ungefär 8 procent av de förtroendevalda i kommunerna är födda utomlands, medan motsvarande andel i befolkningen över 18 år är 15 procent. Jämfört med den senaste mandatperioden har emellertid både andelen kvinnor och andelen utrikes födda ökat med 1 procentenhet.

Unga är underrepresenterade bland kommunpolitikerna även år 2007. Några nämnvärda skillnader i förhållande till den föregående mandatperioden kan inte konstateras. Det är framför allt personer i åldersgruppen 50–64 år som är överrepresenterade bland de kommunalt förtroendevalda. Men det är åldersgruppen 65 år och äldre som växer snabbast. Jämfört med år 2003 har den gruppens andel av kommunpolitikerna ökat med 4 procentenheter till 17 procent. Vidare visar resultaten från 2007 års undersökning att personer med eftergymnasial utbildning, liksom höginkomsttagare och offentliganställda är överrepresenterade i politikerkåren.

Bland de förtroendevalda i landstingen återfinns liknande mönster som i kommunerna vad gäller olika gruppers representativitet. Vissa skillnader finns dock. I landstingen är kvinnor inte underrepresenterade i lika hög grad, medan personer med eftergymnasial utbildning och höginkomsttagare är ännu mer överrepresenterade än i kommunerna.

De tyngre politiska uppdragen tillfaller oftast män. Andelen kvinnor sjunker ju högre upp i hierarkin vi kommer. Bland de förtroendevalda i kommunfullmäktige är andelen kvinnor 42 procent. I kommunstyrelserna, där makten är större, är andelen kvinnor endast 39 procent. Mönstret blir än tydligare om vi studerar olika positioner i nämnder och styrelser. Det är endast 31 procent av ordförandeposterna i kommunerna som innehålls av kvinnor.

Andelen kvinnor och andelen män varierar även mellan olika typer av politiska sakområden. Det är fler kvinnor än män i nämnder som ansvarar för så kallade "mjuka" verksamheter, som exempelvis vård- och omsorgsnämnder. Män är å andra sidan kraftigt överrepresenterade i tekniska nämnder och andra "hårda" nämnder.

Merparten av de förtroendevalda i kommuner och landsting är fritids-politiker. De som erhåller hel- eller deltidsarvode utgör knappt 3 procent av det totala antalet förtroendevalda i kommunerna. Motsvarande andel i landstingen är 5 procent. Precis som i hela gruppen förtroendevalda är kvinnor, unga och utrikes födda underrepresenterade bland de hel- och deltidsarvoderade. Antalet heltidsarvoderade i kommunerna har legat på ungefär samma nivå en längre tid, men antalet deltidsarvoderade har däremot stadigt ökat sedan början av 1980-talet. År 2007 är antalet deltidsarvoderade för första gången fler än antalet heltidsarvoderade.

Hur väl olika grupper är representerade varierar kraftigt mellan kommuner och mellan landsting. Exempelvis finns kommuner där andelen kvinnor bland de förtroendevalda är så låg som 24 procent, samtidigt som det finns kommuner där den andelen når 52 procent. I landstingen varierar andelen kvinnor mellan 42 och 53 procent. Det finns även betydande skillnader mellan partierna. Miljöpartiets och vänsterpartiets förtroendevalda är mer representativa för befolkningen än övriga rikspartier när det gäller andelen kvinnor, unga respektive utrikes födda.

Av dem som valdes in i kommunfullmäktige år 2002 var det 16 procent som hoppade av innan mandatperiodens slut. Det var en högre andel bland kvinnor än bland män som lämnade fullmäktige i förtid – 19 procent jämfört med 15 procent. Andelen avhoppare varierar kraftigt mellan olika åldersgrupper. Bland dem under 30 år var det 39 procent som lämnade sitt fullmäktigeuppdrag innan mandatperioden nått sitt slut. Även i den åldersgruppen var det främst kvinnor som hoppade av.

1 Inledning

Det finns i Sverige en lång tradition av undersökningar som syftar till att studera de förtroendevalda i kommunerna. Det gäller bland annat studier av hur många de förtroendevalda är och hur representativa de är för den befolkning de är valda att representera. Svenska kommunförbundet har sedan 1971 och fram till 1999 genomfört undersökningar riktade till landets samtliga kommuner. År 2003 genomförde Statistiska centralbyrån (SCB) för första gången en motsvarande undersökning av de förtroendevalda. Undersökningen genomfördes för andra gången av SCB år 2007.

Undersökningen år 2003 genomfördes av SCB på uppdrag av Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet och Justitiedepartementet. Motsvarande undersökning år 2007 genomfördes inom ramen för SCB:s anslag till demokratistatistik och med finansiellt stöd från Sveriges Kommuner och Landsting.

De två undersökningar av förtroendevalda som SCB genomfört skiljer sig från tidigare undersökningar i framför allt två avseenden. För det första har SCB samlat in de förtroendevaldas personnummer. Därmed kan registerstatistik användas för att mer ingående analysera olika gruppers representativitet. Dessutom har insamlandet av personnummer inneburit en kvalitetshöjning, bland annat genom att fler kontroller av datamaterialet därmed möjliggjorts. För det andra innefattar 2003 och 2007 års undersökningar även information om de förtroendevalda i landstingen. Landstingen har inte fått samma utrymme som kommunerna i forskningen kring förtroendevalda, och därmed bidrar dessa undersökningar till att fylla en kunskapslucka.

Den här rapporten presenterar resultaten av 2007 års undersökning av förtroendevalda i kommuner och landsting. Rapporten är en uppföljning av rapporten *Det nya seklets förtroendevalda* (Bäck & Öhrvall 2004), vilken presenterade resultaten av 2003 års undersökning. Vissa teoretiska resonemang kring framför allt social representativitet, som fick stort utrymme i den föregående rapporten, har här förkortats eller utelämnats. Den vetgirige läsaren kan därför även studera föregående rapport för att få ytterligare teoretisk grund till de resonemang som här förs fram. Å andra sidan innehåller den här rapporten förutom nya siffror även några nya delar i förhållande till föregående rapport. Det gäller bland annat avsnittet om hel- och deltidsarvoderade i kommuner och landsting. Motsvarande uppgifter redovisades även efter 2003 års undersökning, men då i en separat rapport (se Öhrvall 2004). Helt ny är dock den analys kring avhopp bland ledamöter i kommun- och landstingsfullmäktige som ingår som ett avslutande kapitel i den här rapporten.

Definitioner och begrepp

För att en analys av de förtroendevalda skall kunna genomföras krävs en tydlig definition av vilka personer som skall definieras som förtroendevalda. Undersökningen år 2007 utgår från samma definition som användes i 2003 års undersökning. Den definitionen innebär att med förtroendevalda

avses ledamöter och ersättare i fullmäktige, nämnder och fullmäktigebere­dningar samt revisorer.¹ Definitionen är baserad på kommunallagens definition av förtroendevalda.² Vidare används i den här rapporten begreppen förtroendevald och politiker som synonyma.

Vår definition av förtroendevalda innebär att det finns ett antal förtroendeuppdrag som inte ingår i den population som här studeras. Till de förtroendeuppdrag som exkluderas hör framför allt uppdrag i olika råd, nämndutskott, styrelser i kommunala bolag och olika samarbetsorgan. Eftersom de flesta som har något av dessa uppdrag även har uppdrag som faller inom vår definition av förtroendevalda påverkas emellertid inte studier av representativiteten nämnvärt. Hur definitionen av förtroendevalda utformas påverkar framför allt beräkningar av antalet förtroendeuppdrag. Den definition vi här har valt möjliggör jämförelser över tid.

I den här rapporten ingår även beskrivningar av de hel- och deltidsarvoderade i kommuner och landsting. Hur vi definierar hel- och deltidsarvoderade framgår av kapitel 8.

Rapportens disposition

I kapitel 2 redovisas antalet förtroendevalda i kommuner och landsting, bland annat över tid och efter parti. Därpå följer ett kapitel om antalet förtroendeuppdrag. Kapitel 4 innehåller redovisningar av uppdragskoncentration. Det innefattar bland annat redovisningar av överlappningar av olika uppdrag.

I kapitel 5 beskrivs vilka de förtroendevalda är utifrån olika aspekter av social representativitet – här genomförs flera analyser där politikerkåren jämförs med väljarna med avseende på egenskaper som exempelvis kön, ålder och utländsk bakgrund. Dessutom görs jämförelser med förhållandena år 2003 samt studier av representativiteten inom de olika partierna. Kapitel 6 är begränsat till de valda i kommun- och landstingsfullmäktige och kan därmed ge ett lite längre tidsperspektiv när det gäller representativiteten utifrån några viktiga aspekter. Därefter följer ett kapitel som beskriver vilka personer som innehar vilka uppdrag redovisat efter uppdragens inriktning och tyngd.

I kapitel 8 redovisas statistik över hel- och deltidsarvoderade i kommuner och landsting. Slutligen finns i kapitel 9 en studie över avhopp bland dem som valts in i kommun- och landstingsfullmäktige. Dessutom innefattar rapporten ett avsnitt med fakta om statistiken samt en bilaga med vissa redovisningar per kommun och landsting.

¹ I 2003 års definition ingick även revisorsersättare, men den förändring av kommunallagen som riksdagen beslutade om 2006 (lag 2006:369) innebar att minsta antal revisorer utökats från 3 till 5 samtidigt som ersättarposterna avskaffats.

² Kommunallagens definition har förändrats något genom ett riksdagsbeslut 2006 (lag 2006:369), men för att behålla jämförbarhet över tid håller vi här fast vid samma definition som vid 2003 års undersökning.

2 Antal förtroendevalda

De förtroendevaldas antal har diskuterats i ett flertal olika statliga utredningar under efterkrigstiden. Det har inte alltid varit ett högre antal förtroendevalda som eftersträvats. Stig Montin påpekar att det på 1940-talet fanns farhågor kring att ett stort antal förtroendevalda skulle innebära svårigheter att finna lämpliga personer (Montin 2006; se även SOU 1945:38). På senare tid har dock behovet av fler förtroendevalda lyfts fram vid ett flertal tillfällen. I propositionen *Demokrati för det nya seklet*, som antogs av riksdagen i början av år 2002, anges att en långsiktig målsättning är att antalet förtroendevalda i kommuner och landsting ska öka (Proposition 2001/02:80). Den undersökning av förtroendevalda som genomfördes år 2003 visade dock att antalet tvärtom minskade. Det är av intresse att se om den trenden har fortsatt eller om antalet förtroendevalda nu ökar. I det här kapitlet kommer vi därför att studera antalet förtroendevalda år 2007 och göra jämförelser med uppgifter från tidigare år.³

Antal förtroendevalda i kommunerna

Det framgår av 2007 års undersökning att antalet förtroendevalda i kommunerna uppgår till ungefär 39 200. I förhållande till år 2003 har antalet förtroendevalda minskat med omkring 3 000 personer, eller 7 procent. Minskningen har skett på de flesta håll i landet. I 223 av 290 kommuner har antalet förtroendevalda minskat jämfört med år 2003. Det finns dock 57 kommuner där utvecklingen är den motsatta och de förtroendevalda följaktligen har blivit fler. I de resterande 10 kommunerna är antalet oförändrat i förhållande till föregående mandatperiod.

Den minskning av antalet förtroendevalda som vi kan konstatera i och med 2007 års undersökning utgör inget trendbrott. Tvärtom har det under efterkrigstiden varit mer regel än undantag att antalet förtroendevalda i kommunerna har sjunkit. I början av 1950-talet fanns det i kommunerna omkring 200 000 förtroendevalda. Sedan dess har alltså antalet förtroendevalda minskat rejält. Det förtjänar emellertid att nämnas att antalet kommuner också har minskat under samma period. I början av 1950-talet fanns ungefär 2 500 kommuner i Sverige. Antalet minskade kraftigt i och med 1952 års storkommunreform. Efter den reformen fanns drygt 1 000 kommuner kvar (Gustafsson 1999). Ungefär ett årtionde senare följde den andra stora kommunindelningsreformen. Den pågick från 1962 fram till 1974 och syftade till att genom sammanslagningar skapa större kommuner. Anledningen till att den sträckte sig över så lång tid var att kommun-sammanslagningarna i början skedde på frivillig basis. Senare beslutade riksdagen med knapp majoritet att indelningsreformen skulle vara färdig senast 1 januari 1974 och att sammanläggningar fick ske även om enskilda kommuner motsatte sig det. När reformen år 1974 slutförts fanns 278

³ Datamaterialet från 2003 års undersökning av förtroendevalda i kommuner och landsting har reviderats. Det innebär att vissa uppgifter som här presenteras skiljer sig från vad som tidigare presenterats i rapporten *Det nya seklets förtroendevalda* (Bäck & Öhrvall 2004).

kommuner i Sverige. Sedan dess har ett antal kommuner delats och år 2007 finns det 290 kommuner i Sverige.

Tabell 2.1 Totalt och genomsnittligt antal förtroendevalda i kommunerna. År 1951–2007

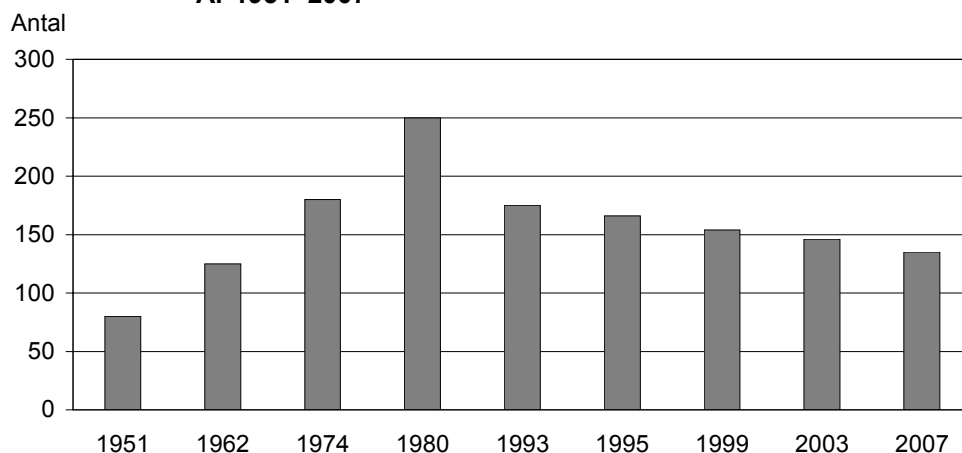
År	Antal förtroendevalda	Antal kommuner	Genomsnittligt antal förtroendevalda per kommun
1951	200 000	2 500	80
1962	125 000	1 000	125
1974	50 000	278	180
1980	70 000	279	250
1993	50 000	286	175
1995	48 000	288	166
1999	44 500	289	154
2003	42 226	290	146
2007	39 150	290	135

Källor: Gustafsson 1999; Gustafsson 1970; Wallin, Bäck & Tabor 1981; SOU 1993:90; Svenska kommunförbundet 1996; Hagevi 1999 (siffrorna är approximativa); Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting (SCB) 2003 och 2007.

Huvuddelen av den minskning av antalet förtroendevalda som skett under efterkrigstiden hänger samman med de stora kommunsammanslagningarna. Men även om vi håller oss till senare tid, då antalet kommuner har varit mer stabilt, har en tydlig nedgång skett. Som framgår av tabell 2.1 har antalet förtroendevalda minskat med 10 000 personer, eller ungefär en femtedel, sedan 1974. Detta har alltså skett under en period då antalet kommuner till och med ökat svagt.

Om man istället studerar det genomsnittliga antalet förtroendevalda per kommun är utvecklingen delvis en annan. Även om kommunsammanslagningarna ledde till färre förtroendevalda, blev antalet per kommun något högre, vilket illustreras av diagram 2.1. Sedan 1980 har dock det genomsnittliga antalet förtroendevalda per kommun minskat vid varje undersökningstillfälle. År 2007 är den siffran 135, vilket kan jämföras med 1980 års genomsnitt på 250 förtroendevalda per kommun.

Diagram 2.1 Det genomsnittliga antalet förtroendevalda per kommun. År 1951–2007

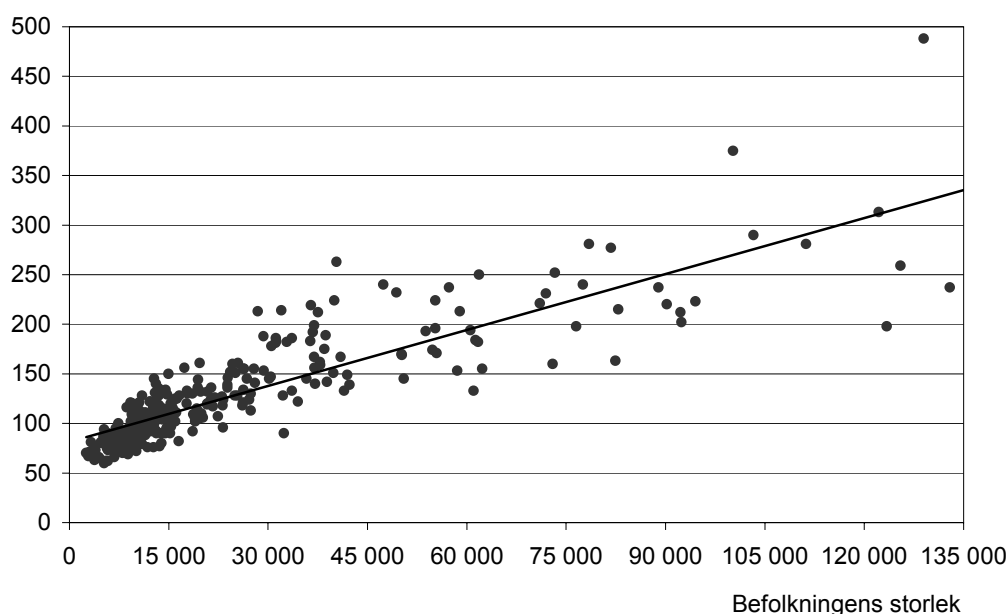

Källor: Gustafsson 1999; Gustafsson 1970; Wallin, Bäck & Tabor 1981; SOU 1993:90; Svenska kommunförbundet 1996; Hagevi 1999 (siffrorna är approximativa); Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting (SCB) 2003 och 2007.

Av diagram 2.2 framgår att det i kommunerna finns en stark samvariation mellan befolkningens storlek och antalet förtroendevalda. Det innebär att stora kommuner oftast har många förtroendevalda och att små kommuner har få förtroendevalda. I Bjurholm, som är landets minsta kommun, finns 70 förtroendevalda, medan det i Stockholm finns 628 förtroendevalda. Det lägsta antalet förtroendevalda återfinns emellertid i Ljusnarsberg som har 60 förtroendevalda. Mörbylånga är ett exempel på en kommun med ett genomsnittligt antal, 135 förtroendevalda. Som framgår av diagrammet är det framför allt bland de stora kommunerna som variationen i antalet förtroendevalda är stor. Tre av fyra kommuner har mellan 60 och 160 förtroendevalda.

Diagram 2.2 Antal förtroendevalda per kommun och befolkningsstorlek per kommun. År 2007

Antal förtroendevalda

Kommentar: Kommuner med fler än 180 000 invånare (dvs. Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala) ingår inte i diagrammet.

I tabell 2.2 redovisas antalet förtroendevalda år 2007 efter parti. Fördelningen av de förtroendevalda efter parti följer i stort sett partiernas mandatfördelning i kommunfullmäktige. Exempelvis fick socialdemokraterna totalt sett 37 procent av mandaten i 2006 års val till kommunfullmäktige, samtidigt som 37 procent av de förtroendevalda representerar socialdemokraterna. Av "övriga" partier är Sverigedemokraterna störst, cirka 1 procent av de förtroendevalda tillhör detta parti.

**Tabell 2.2 Förtroendevalda i kommunerna efter parti.
År 2007. Antal och procentuell fördelning**

Parti	Antal förtroendevalda	Procentuell fördelning
m	7 493	19
c	5 098	13
fp	3 363	9
kd	2 824	7
mp	1 534	4
s	14 342	37
v	2 300	6
övr ¹	2 196	6
Totalt	39 150	100

¹ Övriga partier inkluderar även förtroendevalda utan partitillhörighet

Hur många invånare det finns per förtroendevald kan sägas vara en indikator på hur stora kontaktytor det finns mellan politiker och väljare. Tanken är att ju färre invånare per politiker, desto större är chansen att de får kontakt med varandra. År 2007 uppgår det genomsnittliga antalet invånare per förtroendevald till 179. Det är en ökning jämfört med 2003, då antalet invånare per förtroendevald uppgick till 164.

I tabell 2.3 presenteras de tio kommuner som år 2007 har högst respektive lägst antal invånare per förtroendevald. Av tabellen framgår att de stora kommunerna har ett större antal invånare per politiker i jämförelse med de mindre kommunerna. Det torde därmed vara lättare för invånare i små kommuner än i stora kommuner att komma i kontakt med sina förtroendevalda. Detta trots att det totala antalet förtroendevalda är större i de stora kommunerna.

Tabell 2.3 De tio kommuner med högst respektive lägst antal invånare per förtroendevald. År 2007

Högst antal invånare per förtroendevald		Lägst antal invånare per förtroendevald	
Stockholm	1 247	Bjurholm	36
Göteborg	811	Åsele	40
Malmö	661	Sorsele	43
Helsingborg	623	Dorotea	43
Västerås	561	Arjeplog	44
Uppsala	540	Malå	49
Linköping	531	Överkalix	51
Nacka	506	Munkfors	54
Norrköping	484	Boxholm	56
Täby	459	Skinnskatteberg	59

Antal förtroendevalda i landstingen

När det gäller de förtroendevalda i landstingen finns sämre möjligheter att presentera statistik över tid eftersom de historiskt sett har studerats i mindre utsträckning än de kommunalt förtroendevalda. I denna rapport presenteras statistik över de förtroendevalda i landstingen avseende åren 2003 och 2007.

År 2007 är det totala antalet förtroendevalda i de 20 landstingen ungefär 4 500, se tabell 2.4. Det finns emellertid en stor variation mellan landstingen. Det lägsta antalet förtroendevalda återfinns i Södermanlands läns landsting med 112 förtroendevalda, medan Västra Götalandsregionen ligger i topp med 735 förtroendevalda. Det genomsnittliga antalet förtroendevalda per landsting uppgår till 225 personer.

Jämfört med år 2003 har antalet förtroendevalda i landstingen minskat med ungefär 200 personer eller 4 procent. Vidare kan det noteras att minskningen har skett i 16 av 20 landsting.

Det genomsnittliga antalet invånare per landstingspolitiker är 1 767. Antalet invånare per förtroendevald är markant störst i Stockholms läns landsting och som lägst i landets minsta landsting, Jämtland. I de flesta landsting har antalet invånare per landstingspolitiker ökat sedan 2003.

Tabell 2.4 Antal förtroendevalda i landstingen och antal invånare per förtroendevald i landstingen. År 2007 och differens år 2007 och år 2003

Landsting/ region	2007			Differens 2007–2003	
	Antal förtroende- valda	Befolkning- ens storlek	Antal invån- are per för- troendevald	Antal förtroen- devalda	Antal invånare per förtro- endevald
Södermanland	112	263 099	2 349	-10	+226
Kronoberg	122	179 635	1 472	-22	+243
Jämtland	126	127 020	1 008	-9	+60
Blekinge	133	151 436	1 139	-5	+53
Västmanland	160	248 489	1 553	-26	+161
Uppsala	170	319 925	1 882	-16	+276
Västernorrland	172	243 978	1 418	-9	+69
Värmlands	179	273 489	1 528	-32	+232
Norrboten	180	251 886	1 399	-14	+92
Örebro	180	275 030	1 528	-14	+119
Gävleborg	186	275 653	1 482	-18	+124
Jönköping	189	331 539	1 754	+76	-1 148
Kalmar	191	233 776	1 224	+6	-44
Halland	195	288 859	1 481	-13	+142
Västerbotten	197	257 581	1 308	-4	+38
Östergötland	232	417 966	1 802	+21	-158
Dalarna	244	275 711	1 130	-55	+205
Stockholm	393	1 918 104	4 881	-28	+485
Skåne	408	1 184 500	2 903	-73	+523
Västra Götaland	735	1 538 284	2 093	+39	-74
Totalt	4 504	9 055 960		-206	+81

Fördelningen av de förtroendevalda efter parti följer i stort sett partiernas mandatfördelning i landstingsfullmäktige. I 12 av landets 20 landsting finns det förtroendevalda som tillhör något annat parti än de partier som finns representerade i riksdagen. År 2003 var motsvarande antal landsting endast 7 stycken. Även om de landstingspolitiker som tillhör något annat parti än riksdagspartierna fortfarande är en liten skara, så kan det noteras att den är växande och att den återfinns i allt fler landsting.

**Tabell 2.5 Förtroendevalda i landstingen efter parti.
År 2007. Antal och procentuell fördelning**

Parti	Antal förtroendevalda	Procentuell fördelning
m	951	21
c	452	10
fp	426	10
kd	396	9
mp	227	5
s	1 561	35
v	336	8
övr ¹	155	3
<i>Totalt</i>	<i>4 504</i>	<i>100</i>

¹ Övriga partier inkluderar även förtroendevalda utan partitillhörighet

3 Antal förtroendeuppdrag

Antal förtroendeuppdrag i kommunerna

Det totala antalet förtroendeuppdrag i kommunerna uppgår år 2007 till ungefär 63 500. Av tabell 3.1 framgår att antalet förtroendeuppdrag i kommunerna har minskat med drygt 3 000 jämfört med år 2003. Jämfört med år 1999 är minskningen ungefär 5 000 uppdrag. Med andra ord har omkring 7 procent av förtroendeuppgifterna försvunnit sedan 1999.

**Tabell 3.1 Antal förtroendeuppdrag i kommunerna.
År 1999, 2003 och 2007**

År	Antal förtroendeuppdrag
1999	68 474
2003	66 604
2007	63 455

Källor: Hagevi 1999; Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting (SCB) 2003 och 2007.

Tabell 3.2 redovisar hur antalet förtroendeuppdrag i kommunerna är fördelat över olika typer av positioner för åren 1999, 2003 och 2007. Knappt 5 procent av förtroendeuppgifterna år 2007 består av ordförandeposter och drygt 6 procent består av vice ordförandeposter. Att antalet vice ordförandeposter är större än antalet ordförandeposter förklaras av att vissa kommuner har nämnder med en förste och en andre vice ordförande. I några få fall finns så många som tre vice ordförande i en och samma nämnd. Totalt sett utgör de ordinarie posterna 57 procent av förtroendeuppgifterna. De övriga 43 procenten består följaktligen av ersättarposter.

**Tabell 3.2 Förtroendeuppdrag i kommunerna efter position.
År 1999, 2003 och 2007. Antal och procent**

Position	1999		2003		2007	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Ordförande	3 044	4	2 928	4	2 920	5
Vice ordförande	4 121	6	4 033	6	4 090	6
Övriga ordinarie ledamöter	30 559	45	29 939	45	29 245	46
Ersättare	30 750	45	29 704	45	27 195	43
Totalt	68 474	100	66 604	100	63 450	100

Källor: Hagevi 1999; Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting (SCB) 2003 och 2007. För fem vakanta förtroendeuppdrag har ingen position angivits. Detta förklarar differensen i totala antalet förtroendeuppdrag mellan tabell 3.1 och tabell 3.2 för år 2007.

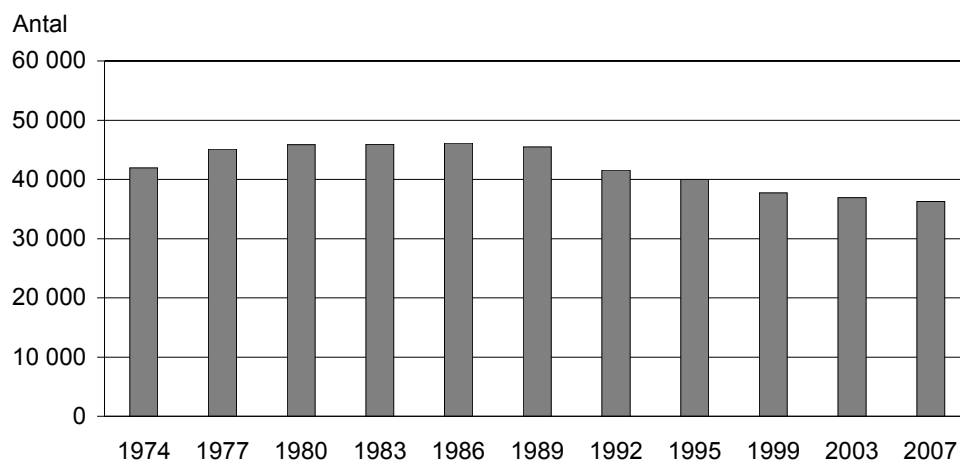
Drygt 120 ordförandeposter i kommunerna har försvunnit sedan 1999. Eftersom varje nämnd har en och endast en ordförande innebär det att antalet nämnder i kommunerna har minskat. Det är en trend som har lyfts fram i tidigare forskning (se t.ex. Hagevi 1999). Det är dock värt att notera att jämfört med år 2003 har antalet ordförandeposter endast minskat marginellt. Antalet poster som vice ordförande har till och med ökat något.

Den minskning av antalet förtroendeuppdrag som har skett mellan 2003 och 2007 har framför allt gällt ersättare. Av den totala minskningen om 3 000 uppdrag mellan 2003 och 2007 utgör ersättarposter 80 procent. En tänkbar förklaring till att antalet ersättarposter minskat är att det är svårare för de lokala partierna att rekrytera personer.

Som vi kunde konstatera i kapitel 2 sjönk antalet förtroendevalda kraftigt i samband med de stora kommunsammanslagningarna som ägde rum 1952 och 1962–1974. Även antalet förtroendeuppdrag minskade markant. Trenden är emellertid inte lika entydig om vi håller oss till tiden efter 1974, det vill säga den tidsperiod under vilken antalet kommuner är förhållandevis stabilt. För att få jämförbara siffror över tid måste vi exkludera ersättarposterna och begränsa oss till antalet ordinarie uppdrag. Det innebär visserligen att antalet uppdrag är färre, men de eventuella trender vi kan konstatera torde vara desamma oavsett om vi inkluderar ersättarposter eller inte.

I diagram 3.1 illustreras antalet ordinarie förtroendeuppdrag under perioden 1974–2007. Som framgår av diagrammet skedde under slutet av 1970-talet en ökning av antalet uppdrag. Det berodde främst på tillkomsten av lokala organ som kommunalnämnder, vilka bland annat syftade till att bredda kåren av förtroendevalda.

Diagram 3.1 Antal ordinarie förtroendeuppdrag i kommunerna.
År 1974–2007

Källor: Hagevi 1999; Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting (SCB) 2003 och 2007.

I början av 1990-talet började antalet förtroendeuppdrag att minska efter att ha stått förhållandevis stilla under 1980-talet. Minskningen hänger samman med den nya kommunallag som kom 1991 och som gav kommunerna större frihet att omstrukturera sin organisation. Det ledde till en minskning av antalet nämnder och därmed av antalet förtroendeuppdrag. Att antalet nämnder minskade då kommunerna fick större frihet att utforma sin organisation förklaras sannolikt av att man såg dessa omstruktureringar som en möjlighet att effektivisera den kommunala verksamheten (se Gustafsson 1999). Den minskning av antalet förtroendeuppdrag som inleddes i början av 1990-talet har sedan stadigt fortsatt.

Antal förtroendeuppdrag i landstingen

Undersökningen år 2007 visar att det finns ungefär 7 000 förtroendeuppdrag i landstingen. Jämfört med 2003 års undersökning innebär det en minskning med cirka 300 uppdrag. När det gäller landstingen har vi inte samma tillgång till historiska data som för kommunerna. Vi kan därmed endast konstatera att antalet förtroendeuppdrag minskar även i landstingen.

Tabell 3.3 Antal förtroendeuppdrag i landstingen. År 2003 och 2007

År	Antal förtroendeuppdrag
2003	7 329
2007	6 999

År 2007 utgör ordförandeposter omkring 3 procent av det totala antalet förtroendeuppdrag i landstingen, vilket framgår av tabell 3.4. Det är en något lägre andel än motsvarande andel i kommunerna. En förklaring till skillnaden ligger i att landstingen har betydligt större fullmäktigeförsamlingar än kommunerna, vilket ger ett stort antal ledamöter och ersättare per ordförande.

Jämfört med år 2003 är fördelningen mellan olika typer av uppdrag i landstingen ungefär densamma. Det kan dock noteras att antalet ersättarposter har minskat mer än övriga poster. Av den totala minskning av förtroendeuppdrag i landstingen utgör ersättarposterna 78 procent. Det är samma fenomen som vi tidigare kunde konstatera i kommunerna, och det väcker ånyo frågan om det kan bero på svårigheter att rekrytera förtroendevalda eller om det finns andra förklaringar.

Tabell 3.4 Förtroendeuppdrag i landstingen efter position. År 2003 och 2007. Antal och procent

Position	2003		2007	
	Antal	%	Antal	%
Ordförande	231	3	224	3
Vice ordförande	338	5	311	4
Övriga ordinarie ledamöter	3 259	45	3 220	46
Ersättare	3 501	48	3 244	46
<i>Totalt</i>	<i>7 329</i>	<i>100</i>	<i>6 999</i>	<i>100</i>

4 Uppdragskoncentration

Uppdragskoncentration i kommunerna

Som tidigare nämnts uppgår år 2007 det totala antalet uppdrag i kommunerna till omkring 63 500, och det totala antalet förtroendevalda utgör 39 200 personer. Att antalet uppdrag är större än antalet förtroendevalda beror på att en och samma person kan ha fler än ett uppdrag. Inom forskningen kallas denna egenskap mångsyssleri eller uppdragskoncentration (Bäck 1993).

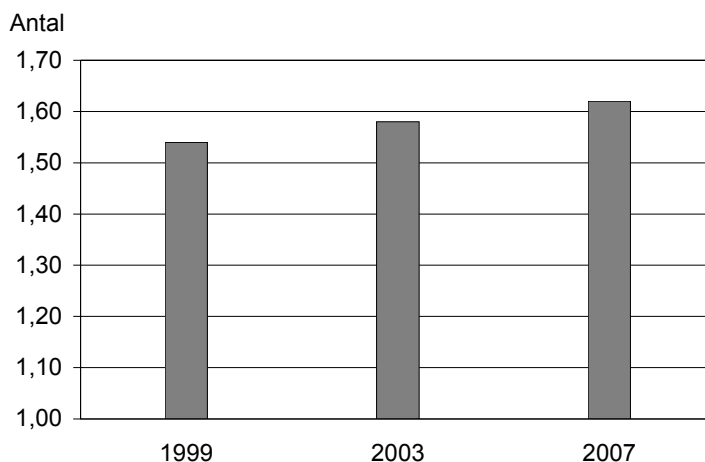
I tabell 4.1 redovisas hur de förtroendevalda under åren 1999–2007 fördelar sig efter antalet kommunala förtroendeuppdrag som de innehar. Uppgifterna från 2007 års undersökning visar att 55 procent av de förtroendevalda endast har ett förtroendeuppdrag. Det finns dock en relativt stor grupp förtroendevalda, 32 procent, som har två kommunala uppdrag. Ungefär 11 procent av politikerna har tre uppdrag och cirka 2 procent har fyra eller fler uppdrag. Fördelningen efter antal uppdrag ser ungefär likadan ut för kvinnor som för män.

Det framgår av tabellen att sedan 1999 har andelen förtroendevalda som endast har ett uppdrag minskat från 60 till 55 procent. Omvänt har andelen förtroendevalda som har två eller fler uppdrag ökat. Detta indikerar en ökad uppdragskoncentration. Det förtjänar även att nämnas att de förtroendevalda dessutom kan ha ytterligare kommunala förtroendeuppdrag som faller utanför vår definition, som exempelvis uppdrag i kommunala bolagsstyrelser. Det finns därmed en möjlighet att uppdragskoncentrationen har ökat mer än vad vi här kan utläsa.

Tabell 4.1 Förtroendevalda i kommunerna efter antal uppdrag. År 1999, 2003 och 2007. Procent

Antal uppdrag	1999	2003	2007
1 uppdrag	60	57	55
2 uppdrag	30	31	32
3 uppdrag	9	10	11
4 uppdrag eller fler	1	2	2
<i>Totalt</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Uppdragskoncentration kan även studeras genom att man räknar ut det genomsnittliga antalet uppdrag som de förtroendevalda har. Genom att räkna på det sättet kan vi konstatera att det genomsnittliga antalet uppdrag per person ökat från 1,54 år 1999 till 1,62 år 2007, se diagram 4.1. Vi ser alltså en svag ökning av uppdragskoncentrationen under de senaste mandatperioderna. En redovisning efter kön visar för år 2007 att det genomsnittliga antalet uppdrag per förtroendevald bland män är 1,61 och bland kvinnor 1,63. Även här kan alltså endast små könsskillnader konstateras.

Diagram 4.1 Genomsnittligt antal uppdrag per förtroendevald i kommunerna. År 1999, 2003 och 2007

Källor: Hagevi 1999; Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting (SCB) 2003 och 2007.

Tabell 4.2 redovisar de tio kommuner där det genomsnittliga antalet uppdrag per förtroendevald är högst respektive lägst. Generellt sett är uppdragskoncentrationen lägre i större kommuner och högre i små kommuner.

Tabell 4.2 De tio kommuner med högst respektive lägst genomsnittligt antal uppdrag per förtroendevald. År 2007

Högst genomsnittligt antal uppdrag per förtroendevald		Lägst genomsnittligt antal uppdrag per förtroendevald	
Perstorp	2,34	Malmö	1,25
Grums	2,19	Göteborg	1,30
Kungsör	2,10	Alingsås	1,34
Degerfors	2,06	Nykvarn	1,36
Kävlinge	2,04	Uppsala	1,38
Surahammar	2,04	Möndal	1,40
Älvdalen	2,03	Stockholm	1,40
Skurup	2,00	Hässleholm	1,41
Tyresö	1,99	Lund	1,41
Mora	1,96	Eksjö	1,41

Uppdragskoncentration i landstingen

I tabell 4.3 redovisas hur de förtroendevalda i landstingen fördelar sig efter det antal uppdrag de innehar. Fördelningen påminner om hur det såg ut bland de förtroendevalda i kommunerna. Liksom i kommunerna har 55 procent av de förtroendevalda i landstingen endast ett uppdrag. Av landstingspolitikerna har 36 procent två uppdrag, 8 procent har tre uppdrag och 1 procent har fyra eller fler uppdrag. Även om vi för landstingen endast har två mätillfällen och därför bör tolka förändringar med viss försiktighet, så är det värt att notera att vi inte ser samma utveckling över tid som i kommunerna. Andelen landstingspolitiker som endast har ett uppdrag har ökat svagt mellan 2003 och 2007.

Tabell 4.3 Förtroendevalda i landstingen efter antal uppdrag. År 2003 och 2007. Procent

Antal uppdrag	2003	2007
1 uppdrag	54	55
2 uppdrag	38	36
3 uppdrag	7	8
4 uppdrag eller fler	1	1
<i>Totalt</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Det genomsnittliga antalet uppdrag per förtroendevald i landstingen uppgår år 2007 till 1,55. Vid 2003 års undersökning var det genomsnittliga antalet uppdrag per förtroendevald 1,56.

I jämförelse med hur det såg ut i kommunerna kan vi konstatera att uppdragskoncentrationen är något lägre i landstingen och vi finner inte heller stöd för att den skulle öka på samma sätt som i kommunerna. I tabell 4.4 redovisas genomsnittligt antal uppdrag per förtroendevald för respektive landsting. Som framgår av tabellen är uppdragskoncentrationen lägst i Blekinge och högst i Södermanland.

Tabell 4.4 Genomsnittligt antal uppdrag per förtroendevald i landstingen. År 2007

Landsting/region	Genomsnittligt antal uppdrag per förtroendevald	Landsting/region	Genomsnittligt antal uppdrag per förtroendevald
Blekinge	1,28	Norrbottn	1,61
Östergötland	1,31	Västmanland	1,62
Stockholm	1,40	Jönköping	1,63
Örebro	1,47	Värmland	1,63
Västernorrland	1,49	Gävleborg	1,63
Dalarna	1,50	Jämtland	1,63
Västra Götaland	1,50	Halland	1,69
Skåne	1,55	Kronoberg	1,78
Västerbotten	1,56	Uppsala	1,79
Kalmar	1,61	Södermanland	2,07

Överlappning

Överlappning inom kommuner och landsting

Vi har tidigare i detta kapitel kunnat konstatera att en stor andel av de förtroendevalda har fler än ett uppdrag. Det väcker frågan om vilka uppdrag som vanligen kombineras.⁴ Tidigare studier har funnit att det framför allt är uppdrag i fullmäktige och styrelse som överlappar varandra. Henry Bäck (Bäck 1993) finner i en undersökning genomförd i början av 1990-talet att av kommunstyrelsens ledamöter var ungefär 90 procent fullmäktigledamöter. Ett liknande resultat återfanns i 2003 års undersökning av förtroendevalda i kommuner och landsting (Bäck & Öhrvall 2004).

I 2007 års undersökning återfinner vi samma mönster som i tidigare studier. Av dem som har uppdrag i en kommunstyrelse har 92 procent även uppdrag i kommunfullmäktige, se tabell 4.5. Även andra former av överlappningar är vanliga. Av dem som har uppdrag i kommunfullmäktige har 60 procent även uppdrag i någon av kommunens facknämnder. I jämförelse med år 2003 är förändringarna endast marginella.

I landstingen är överlappningen mellan fullmäktige och styrelse än större. Det är hela 99 procent av dem som har uppdrag i landstingsstyrelsen som också har uppdrag i landstingsfullmäktige. Av dem med uppdrag i landstingsfullmäktige har 45 procent även uppdrag i någon facknämnd, vilket är en minskning i förhållande till år 2003.

Tabell 4.5 Andel förtroendevalda med överlappande förtroendeuppdrag i kommuner och landsting. År 2003 och 2007. Procent

	2003	2007
Kommuner		
Andel av dem som har uppdrag i kommunstyrelse som även har uppdrag i kommunfullmäktige	91	92
Andel av dem som har uppdrag i kommunfullmäktige som även har uppdrag i någon facknämnd	60	60
Landsting		
Andel av dem som har uppdrag i landstingsstyrelse som även har uppdrag i landstingsfullmäktige	98	99
Andel av dem som har uppdrag i landstingsfullmäktige som även har uppdrag i någon facknämnd	48	45

Överlappning av kommunala och landstingskommunala förtroendeuppdrag

Det finns även en betydande överlappning mellan uppdrag i kommuner och i landsting. År 2003 hade en så stor andel som 60 procent av landstingspolitikerna också kommunala uppdrag. Av 2007 års undersökning framgår att den andelen har stigit till 62 procent. I antal personer innebär det ungefär 2 800 politiker som innehar förtroendeuppdrag på både kommun- och landstingsnivå. Om vi istället ser det hela från ett kommunperspektiv, så utgör dessa 2 800 personer ungefär 7 procent av dem som har ett förtroendeuppdrag i kommunerna.

⁴ Med uppdrag avses samtliga uppdrag, dvs. även ersättarposter.

Det finns en geografisk variation när det gäller överlappning av uppdrag på kommun- och landstingsnivå. Andelen landstingspolitiker som även har uppdrag på kommunnivå varierar från 39 procent i Uppsala läns landsting till 79 procent i Värmlands läns landsting, se tabell 4.6.

Tabell 4.6 Andel av förtroendevalda i landsting som även har förtroendeuppdrag på kommunnivå. År 2007. Procent

Landsting/region	Andel med kommunala förtroendeuppdrag
Uppsala	39
Östergötland	45
Västmanland	46
Halland	51
Södermanland	52
Stockholm	55
Västerbotten	55
Kronoberg	57
Jönköping	58
Örebro	64
Blekinge	65
Västra Götaland	65
Kalmar	67
Västernorrland	68
Gävleborg	69
Jämtland	71
Norrbotten	71
Dalarna	73
Skåne	75
Värmland	79
<i>Totalt</i>	62

5 Vilka är de förtroendevalda?

Varför studera social representativitet?

I det här kapitlet kommer vi att studera den sociala representativiteten bland de förtroendevalda i kommuner och landsting. Varför är den sociala representativiteten bland de förtroendevalda av intresse? Ett flertal skilda argument har förts fram som skäl till varför det är viktigt att olika sociala grupper är väl representerade. Inom forskningen brukar ofta Helga Hernes (1987) tre argument för kvinnorepresentation lyftas fram:

- 1) Kvinnor bör vara representerade eftersom de är en resurs för beslutsfattandet då kvinnor har andra erfarenheter och egenskaper än män. Enligt detta argument bör kvinnor delta eftersom det kan förbättra beslutsfattandet.
- 2) Kvinnor bör vara representerade eftersom kvinnor har andra intressen än män, och dessa intressen blir inte tillgodosedda om de själva inte har möjlighet att delta.
- 3) Det är orättvist om kvinnor inte representeras bland de folkvalda (se även Phillips 1995).

Hernes lyfter alltså fram tre olika typer av argument för social representativitet: resursargument, intresseargument och rättviseargument. Dessa tre argument kan givetvis tillämpas på andra grupper än kvinnor. Man kan till exempel argumentera för att invandrade personer bör vara representerade för att de har värdefulla erfarenheter som kan bidra till att bättre beslut fattas, för att de har andra intressen eller för att de bör vara representerade på grund av rättviseskäl.

Vissa forskare har funnit stöd för att kvinnor gör andra politiska prioriteringar än män och att den könsmässiga representationen därmed har betydelse för den politik som förs (se exempelvis Besley & Case 2002). Helena Svaleryd (2007) har funnit liknande resultat när hon har studerat svenska kommuner. Hon finner att män och kvinnor prioriterar olika områden och att den sociala representativiteten därmed har en effekt på politiska beslut över hur resurserna fördelas.

Även andra argument för social representativitet har förts fram i debatten. Audun Offerdal (2003) argumenterar att det i en representativ demokrati är viktigt att alla väljare har effektiva och lika möjligheter att påverka sina representanter. Offerdal menar att möjligheten att påverka representanternas beslut beror på om väljarna är representerade av personer med samma bakgrund som de själva. Tanken är att det är lättare att framföra sina synpunkter och påverka de politiska besluten om representanterna har samma erfarenheter som väljaren själv. Även i detta avseende skulle det alltså vara viktigt med en hög social representativitet.

Det finns dock forskare som utifrån olika teoretiska utgångspunkter anser att social representativitet inte är av betydelse. Enligt Joseph Schumpeters (1942) demokratimodell består den enda nödvändiga kontakten mellan väljare och valda i att väljarna utkräver ansvar i efterhand genom politiska val. Enligt en sådan modell finns det inget egenvärde i att uppnå hög social

representativitet, eftersom väljarna i valen har möjlighet att avsätta de styrande som de inte anser gör sitt jobb. Andra forskare hävdar att det är åsiktsöverensstämmelsen mellan väljare och valda och inte den sociala representativiteten som är av vikt. Utifrån det perspektivet är det av underordnad betydelse vilka som är förtroendevalda så länge deras åsikter avspeglar väljarnas. Vissa forskare har hävdat att den sociala representativiteten har betydelse för den åsiktsmässiga representativiteten, men i svenska studier har i huvudsak endast svaga samband uppmätts (se t.ex. Wohlgemuth 2006). Det bör dock i det här sammanhanget påpekas att det är komplicerat att mäta åsikter i sig och att mäta åsiktsöverensstämmelse mellan olika aktörer är än mer komplext.

Man kan också argumentera för att social representativitet är värdefullt även om de valda har samma åsikter som väljarna, eftersom det skänker legitimitet åt systemet. Legitimitet kan ses som ett yttersta värde som demokratiska system bör generera (Gilljam & Hermansson 2003). Sammantaget anser vi att det finns god skäl till varför en studie av den sociala representativiteten bland de förtroendevalda i kommuner och landsting bör genomföras och varför resultaten av en sådan studie är av betydelse.

Den sociala representativiteten i kommunerna

Det här kapitlet innehåller ett flertal olika tabeller där den sociala representativiteten bland de förtroendevalda redovisas med avseende på egenskaper som kön, ålder, civilstånd, barn, utländsk bakgrund, utbildning, inkomst och anställningssektor. I tabellerna presenterar vi olika gruppers andelar bland samtliga förtroendevalda och i befolkningen.⁵ Med befolkningen avser vi i den här rapporten den folkbokförda befolkningen i åldrarna 18 år och äldre, vilket motsvarar den röstberättigade och därmed valbara befolkningen.⁶

Vidare presenteras i tabellerna en procentdifferens som uttrycker skillnaden mellan en viss grupps andel bland de förtroendevalda och samma grupps andel i befolkningen. En negativ procentdifferens innebär att gruppen är underrepresenterad i politikerkåren, och en positiv procentdifferens ska tolkas som att gruppen är överrepresenterad. I tabellerna redovisas även en procentdifferens som beskriver skillnaden i gruppens andel bland de förtroendevalda år 2003 och år 2007. En negativ procentdifferens innebär här att gruppens andel har minskat jämfört med 2003 års studie, medan en positiv procentdifferens innebär att gruppens andel har ökat. Andelarna i tabellerna presenteras i form av heltal, men procentdifferenserna är beräknade innan avrundning. Detta innebär exempelvis att även om andelen bland förtroendevalda och andelen i befolkningen avrundas till samma värde, kan ändå en procentdifferens finnas.

⁵ I rapporten *Det nya seklets förtroendevalda* (Bäck & Öhrvall 2004), med resultat från 2003 års undersökning av förtroendevalda i kommuner och landsting, presenterades andelar som avsåg genomsnittliga andelar i de 290 kommunerna (respektive de 20 landstingen). Detta, tillsammans med att datamaterialet från 2003 års undersökning har reviderats, gör att resultat som här presenteras avviker något från vad som tidigare har redovisats.

⁶ Det bör nämnas att det i befolkningen över 18 år visserligen finns utländska medborgare som inte är röstberättigade, men de utgör en relativt sett liten grupp.

Kön och ålder

Tidigare forskning har visat att kvinnor, unga och de allra äldsta är underrepresenterade bland de kommunalt förtroendevalda (se t.ex. Svenska kommunförbundet 2000). När det gäller könsfördelningen visar även 2007 års undersökning att kvinnor är en underrepresenterad grupp. Kvinnor utgör 42 procent av politikerkåren, trots att kvinnor utgör drygt hälften av befolkningen 18 år och äldre. Detta framgår av tabell 5.1. Kvinnors andel bland förtroendevalda är med andra ord 9 procentenheter lägre än motsvarande andel i befolkningen, vilket också framgår av tabellen i kolumnen "Förtroendevalda jämfört med befolkningen". Jämfört med 2003 års undersökning har andelen kvinnor bland de förtroendevalda emellertid ökat med 1 procentenhet, vilket går att utläsa av tabellens sista kolumn.

Även åldersrepresentativiteten följer samma mönster år 2007 som i tidigare undersökningar. Framför allt de unga (18–29 år) och i viss mån även de äldre (över 65 år) är underrepresenterade, medan 50–64-åringar är överrepresenterade bland de förtroendevalda. Sedan 2003 har andelen unga inte förändrats. Andelen förtroendevalda som är 65 år och äldre har däremot ökat. Jämfört med 2003 har den gruppens andel av kommunpolitikerna ökat med 4 procentenheter till 17 procent. Trots ökningen är de äldre fortfarande underrepresenterade. Det gäller framför allt kvinnor. Andelen äldre män är ungefär lika stor bland förtroendevalda som i befolkningen.

Kvinnor är bättre representerade bland yngre politiker än bland äldre. Samtidigt är det även där fler män än kvinnor. Bland dem under 30 år uppgår andelen kvinnor till 45 procent.

Tabell 5.1 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18 år–) efter kön och ålder. År 2007. Procent och procentdifferens

	Andel bland förtroendevalda	Andel i befolkningen	Differens i procentenheter	
			Förtroendevalda jämfört med befolkningen	År 2007 jämfört med år 2003
Kön				
Kvinnor	42	51	-9	+1
Män	58	49	+9	-1
Ålder				
18–29 år				
Kvinnor	8	18	-10	0
Män	7	19	-12	0
Samtliga	7	19	-11	0
30–49 år				
Kvinnor	36	33	+3	-3
Män	30	36	-5	-2
Samtliga	33	35	-2	-2
50–64 år				
Kvinnor	42	25	+17	-2
Män	44	26	+19	-3
Samtliga	43	25	+18	-2
65 år –				
Kvinnor	14	25	-10	+5
Män	19	20	-1	+4
Samtliga	17	22	-5	+4

Civilstånd och barn

En redovisning efter civilstånd visar att gifta är överrepresenterade bland de förtroendevalda. Bland de förtroendevalda är 62 procent gifta, vilket kan jämföras med 43 procent i befolkningen, se tabell 5.2.

Av tabell 5.2 framgår även att andelen föräldrar med barn under 6 år är nästan lika stor bland kommunpolitiker som i befolkningen i övrigt.⁷ Detta trots att man skulle kunna hysa farhågor om att småbarnsföräldrar inte har den tid som krävs för att ta på sig ett förtroendeuppdrag. Studerar vi de som har barn under 18 år är den gruppen till och med något större bland förtroendevalda än i befolkningen i stort.

Tabell 5.2 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18 år–) efter civilstånd och barn. År 2007. Procent och procentdifferens

	Andel bland förtroende- valda	Andel i befolk- ningen	Förtroendevalda jämfört med befolkningen
Civilstånd – Gift¹			
Kvinnor	57	43	+14
Män	65	44	+21
<i>Samtliga</i>	62	43	+18
Har barn under 6 år²			
Kvinnor	10	13	-2
Män	10	12	-2
<i>Samtliga</i>	10	12	-2
Har barn under 18 år³			
Kvinnor	33	31	+2
Män	31	28	+3
<i>Samtliga</i>	32	30	+2

Kommentar: Uppgifter om civilstånd och barn finns ej för 2003 års undersökning.

¹ Civilstånd – Gift: Gift eller registrerad partner

² Barn under 6 år: Barn 0–5 år enligt SCB:s register över totalbefolkningen (RTB). Se även not nedan.

³ Barn under 18 år: Barn 0–17 år enligt SCB:s register över totalbefolkningen (RTB). Se även not nedan.

Utländsk bakgrund

Personer med utländsk bakgrund⁸ och utrikes födda personer är underrepresenterade bland de förtroendevalda i kommunerna år 2007, se tabell 5.3. Ungefär 8 procent av de förtroendevalda i kommunerna är födda utomlands, medan motsvarande andel i befolkningen är 15 procent. Även bland svenskfödda med två utrikes födda föräldrar är andelen något lägre bland förtroendevalda än i befolkningen. Samma mönster som man har funnit i tidigare forskning när det gäller representativiteten bland personer med utländsk bakgrund (se t.ex. Svenska kommunförbundet 2000) återfinns därmed även i 2007 års undersökning. Jämfört med 2003 har andelen utrikes födda bland de förtroendevalda ökat med 1 procentenhet.

⁷ Med barn avses här barn enligt Registret över totalbefolkningen (RTB) per 31 december 2006. Det innebär att alla barn räknas med oavsett om de bor med föräldern eller inte. Omvänt så räknas inte barn som har annan förälder enligt registret inte med även om barnet skulle bo hos personen ifråga.

⁸ Med utländsk bakgrund avses i statistiken personer födda utomlands samt personer födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar (se SCB 2002).

Tabell 5.3 visar att invandrade från alla ländergrupper är underrepresenterade bland de förtroendevalda. Personer som är födda i något av de nordiska grannländerna är dock förhållandevis väl representerade. De utgör 3 procent av de förtroendevalda och 4 procent av befolkningen. Det är framför allt personer födda utanför Europa som utgör en större andel av befolkningen än av politikerkåren.

Vi har tidigare konstaterat att kvinnor är underrepresenterade bland de förtroendevalda i kommunerna. Då både kvinnor och utrikes födda är mindre väl representerade skulle man kunna tänka sig att utrikes födda kvinnor är sämre representerade än utrikes födda i allmänhet. Av tabell 5.3 framgår emellertid att så inte är fallet.

Tabell 5.3 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18 år–) efter utländsk/svensk bakgrund och födelseland. År 2007. Procent och procentdifferens

			Differens i procentenheter	
	Andel bland förtroende- valda	Andel i befolk- ningen	Förtroendevalda jämfört med befolkningen	År 2007 jämfört med år 2003
Bakgrund				
Utrikes födda				
Kvinnor	9	15	-6	+1
Män	8	15	-7	+1
<i>Samtliga</i>	8	15	-7	+1
Inrikes födda med två utrikes födda föräldrar				
Kvinnor	2	2	0	+1
Män	1	2	-1	0
<i>Samtliga</i>	1	2	-1	0
Inrikes födda med en inrikes och en utrikes född förälder				
Kvinnor	6	5	+1	+1
Män	5	6	0	+1
<i>Samtliga</i>	6	5	0	+1
Inrikes födda med två inrikes födda föräldrar				
Kvinnor	83	77	+6	-2
Män	86	78	+8	-2
<i>Samtliga</i>	85	78	+7	-2

Kommentar: Tabellen fortsätter på nästa sida.

Tabell 5.3 forts.

	Andel bland förtroende- valda	Andel i befolk- ningen	Differens i procentenheter	
			Förtroendevalda jämfört med befolkningen	År 2007 jämfört med år 2003
Födelseland ¹				
Sverige				
Kvinnor	91	85	+6	-1
Män	92	86	+7	-1
Samtliga	92	85	+6	-1
Norden (utom Sverige)				
Kvinnor	4	4	-1	0
Män	2	3	-1	0
Samtliga	3	4	-1	0
Europa (utom Norden)				
Kvinnor	3	5	-2	+1
Män	3	5	-3	0
Samtliga	3	5	-2	+1
Övriga länder				
Kvinnor	3	6	-3	0
Män	3	6	-3	0
Samtliga	3	6	-3	0

¹ Födelseland Sverige motsvarar de tre grupperna inrikes födda i redovisningen efter bakgrund. Redovisningarna av födelseland Norden, Europa och Övriga länder summerar till gruppen utrikes födda i redovisningen efter bakgrund.

Beträffande medborgarskap så framgår av tabell 5.4 att hela 99 procent av de förtroendevalda har svenskt medborgarskap. I befolkningen är motsvarande andel 94 procent. Andelen förtroendevalda med utländskt medborgarskap har inte förändrats i förhållande till år 2003.

Tabell 5.4 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18 år–) efter medborgarskap. År 2007. Procent och procentdifferens

	Andel bland förtroende- valda	Andel i befolk- ningen	Differens i procentenheter	
			Förtroendevalda jämfört med befolkningen	År 2007 jämfört med år 2003
Medborgarskap				
Svenskt				
Kvinnor	98	94	+4	0
Män	99	94	+5	0
Samtliga	99	94	+4	0
Utländskt				
Kvinnor	2	6	-4	0
Män	1	6	-5	0
Samtliga	1	6	-4	0

Utbildningsnivå

När det gäller socioekonomiska egenskaper som utbildning och inkomst indikerar tidigare forskning att lågutbildade och låginkomsttagare är underrepresenterade bland de förtroendevalda (se Svenska kommunförbundet 2000).

Mönstret beträffande utbildning framkommer tydligt även i 2007 års undersökning; personer med enbart förgymnasial utbildning är underrepresenterade och personer med högskoleutbildning är överrepresenterade bland de förtroendevalda i kommunerna. Bland kommunpolitikerna har 47 procent eftergymnasial utbildning, jämfört med 32 procent av befolkningen. Sedan 2003 har andelen förtroendevalda med eftergymnasial utbildning dessutom ökat med 4 procentenheter.

I befolkningen har en högre andel kvinnor än män eftergymnasial utbildning. Skillnaden uppgår till 6 procentenheter. En motsvarande skillnad återfinns även i politikerkåren.

Tabell 5.5 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18–74 år) efter utbildningsnivå. År 2007. Procent och procentdifferens

			Differens i procentenheter	
	Andel bland förtroende- valda	Andel i befolk- ningen	Förtroendevalda jämfört med befolkningen	År 2007 jämfört med år 2003
Utbildningsnivå				
Förgymnasial utbildning				
Kvinnor	8	19	-11	-2
Män	14	23	-9	-2
Samtliga	12	21	-10	-2
Gymnasial utbildning				
Kvinnor	41	46	-5	-2
Män	42	48	-6	-1
Samtliga	42	47	-6	-1
Eftergymnasial utbildning				
Kvinnor	51	35	+16	+4
Män	44	29	+15	+3
Samtliga	47	32	+15	+4

Inkomst

I tabell 5.6 redovisas hur stor andel av de förtroendevalda som tillhör olika inkomstklasser. Inkomstklasserna bygger på en indelning av befolkningen över 18 år i fem lika stora delar efter deras inkomster. Det innebär att i den första inkomstklassen återfinns de 20 procent av befolkningen som har de lägsta inkomsterna, och så vidare. Om de förtroendevaldas inkomster skulle perfekt återspegla befolkningens skulle därmed 20 procent av de förtroendevalda återfinnas i respektive inkomstklass. Då andelen förtroendevalda som tillhör en viss inkomstklass överstiger 20 procent innebär det att den inkomstklassen är överrepresenterad.

Det framgår av 2007 års undersökning att låginkomsttagare är underrepresenterade och höginkomsttagare är överrepresenterade bland de förtroendevalda. Av de förtroendevalda tillhör 39 procent den högsta inkomstklassen (inkomstklassen 81–100% i tabell 5.6 nedan), vilket alltså kan jämföras med 20 procent av befolkningen. Kvinnor har lägre inkomster både bland förtroendevalda och i befolkningen. Jämfört med 2003 märks endast små förändringar sett till inkomstnivåerna bland de förtroendevalda.

Tabell 5.6 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18 år–) efter inkomstnivå. År 2007. Procent och procentdifferens

			Differens i procentenheter	
	Andel bland förtroende- valda	Andel i befolk- ningen	Förtroendevalda jämfört med befolkningen	År 2007 jämfört med år 2003
Inkomstnivå				
0–20%				
Kvinnor	10	25	-15	+1
Män	8	15	-7	+1
Samtliga	9	20	-11	+1
21–40%				
Kvinnor	13	25	-12	0
Män	7	15	-8	0
Samtliga	10	20	-10	0
41–60%				
Kvinnor	22	22	0	-1
Män	14	18	-5	0
Samtliga	17	20	-3	0
61–80%				
Kvinnor	27	17	+10	-1
Män	26	23	+2	0
Samtliga	26	20	+6	-1
81–100%				
Kvinnor	28	11	+17	+1
Män	46	29	+17	-1
Samtliga	39	20	+19	-1

Kommentar: Inkomstklasserna är baserade på percentiler och redovisas i följande grupper: 0–20, 21–40, 41–60, 61–80, 81–100. De är beräknade utifrån hela Sveriges befolkning 18 år och äldre. De personer som saknat deklarerad inkomst eller av andra skäl inte deklarerat någon inkomst redovisas ej. Exempelvis innebär detta att de personer som redovisas i inkomstklassen 0–20 tillhör de 20 procent av befolkningen 18 år och äldre som har lägst inkomster. Uppgifter rörande 2007 års undersökning avser inkomster år 2005 enligt 2006 års taxering.

Anställningssektor

Många av de förtroendevalda i kommunerna har också kommunen som arbetsgivare. Av kommunpolitikerna i arbetsför ålder är 35 procent kommunalt anställda, vilket kan jämföras med 21 procent av befolkningen. Det finns emellertid tydliga könsskillnader som innebär att det är betydligt vanligare bland kvinnor än bland män att vara kommunalt anställda. Det gäller både bland politiker och i befolkningen.

Den privata sektorn är kraftigt underrepresenterade bland de förtroendevalda. Av befolkningen är 62 procent anställda inom privat sektor. Motsvarande andel bland de förtroendevalda är 48 procent. Även här återfinns stora skillnader mellan könen. I förhållande till år 2003 kan inte några större förändringar vad gäller de förtroendevaldas anställningssektor noteras.

Tabell 5.7 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18–65 år) efter anställningssektor. År 2007. Procent och procentdifferens

			Differens i procentenheter	
	Andel bland förtroende- valda	Andel i befolk- ningen	Förtroendevalda jämfört med befolkningen	År 2007 jämfört med år 2003
Anställningssektor				
Statlig				
Kvinnor	9	9	0	0
Män	11	10	+1	-1
<i>Samtliga</i>	<i>10</i>	<i>9</i>	<i>+1</i>	<i>-1</i>
Kommun				
Kvinnor	47	34	+13	0
Män	26	8	+18	+1
<i>Samtliga</i>	<i>35</i>	<i>21</i>	<i>+14</i>	<i>+1</i>
Landsting				
Kvinnor	8	10	-2	0
Män	3	2	+1	0
<i>Samtliga</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>-1</i>	<i>0</i>
Kommunalt ägt företag eller org.¹				
Kvinnor	1	2	0	0
Män	3	2	+1	0
<i>Samtliga</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Privat				
Kvinnor	36	46	-10	0
Män	57	78	-20	-1
<i>Samtliga</i>	<i>48</i>	<i>62</i>	<i>-14</i>	<i>0</i>

¹ Kommunala företag och organisationer kan ägas av både kommuner och landsting.

Variationer mellan kommuner

Som framgick tidigare i detta kapitel finns stora skillnader mellan olika grupper med avseende på hur väl de är representerade bland de förtroendevalda i kommunerna. Återfinns samma mönster i alla landets kommuner, eller finns det variationer? I det här avsnittet jämförs olika gruppers representation bland de förtroendevalda i olika kommuner i förhållande till kommunens befolkning.

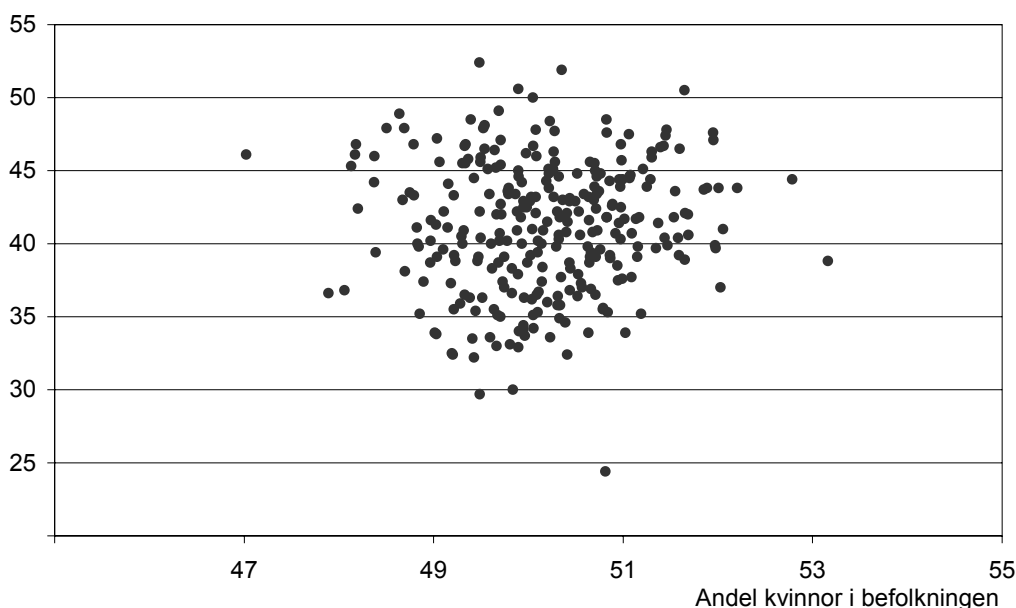
Kön

Andelen kvinnor bland de förtroendevalda uppgår till 42 procent. Ofta brukar en könsfördelning där både andelen kvinnor och andelen män ligger mellan 40 och 60 procent betraktas som jämställd. Med den måttstocken är könsfördelningen bland de förtroendevalda totalt sett jämställd i kommunerna. Kvinnorepresentativiteten varierar emellertid mellan enskilda kommuner. I totalt 110 av landets 290 kommuner är andelen förtroendevalda kvinnor lägre än 40 procent. Inte i någon kommun är andelen högre än 60 procent.

Av diagram 5.1 nedan framgår att det inte finns någon tydlig samvariation mellan andelen kvinnor i befolkningen och andelen kvinnor bland de förtroendevalda. I fyra kommuner är andelen förtroendevalda kvinnor 50 procent eller mer, nämligen i Ockelbo, Köping, Skinnskatteberg, Solna och Hällefors. Högst är den i Ockelbo kommun där andelen kvinnor i politiker-kåren uppgår till 52 procent. I Eksjö kommun är kvinnorna sämst representerade – kvinnorna utgör där endast 24 procent av de förtroendevalda, trots att de utgör 51 procent av kommunens befolkning. Även Aneby kommun har en andel kvinnor bland de förtroendevalda som understiger 30 procent.

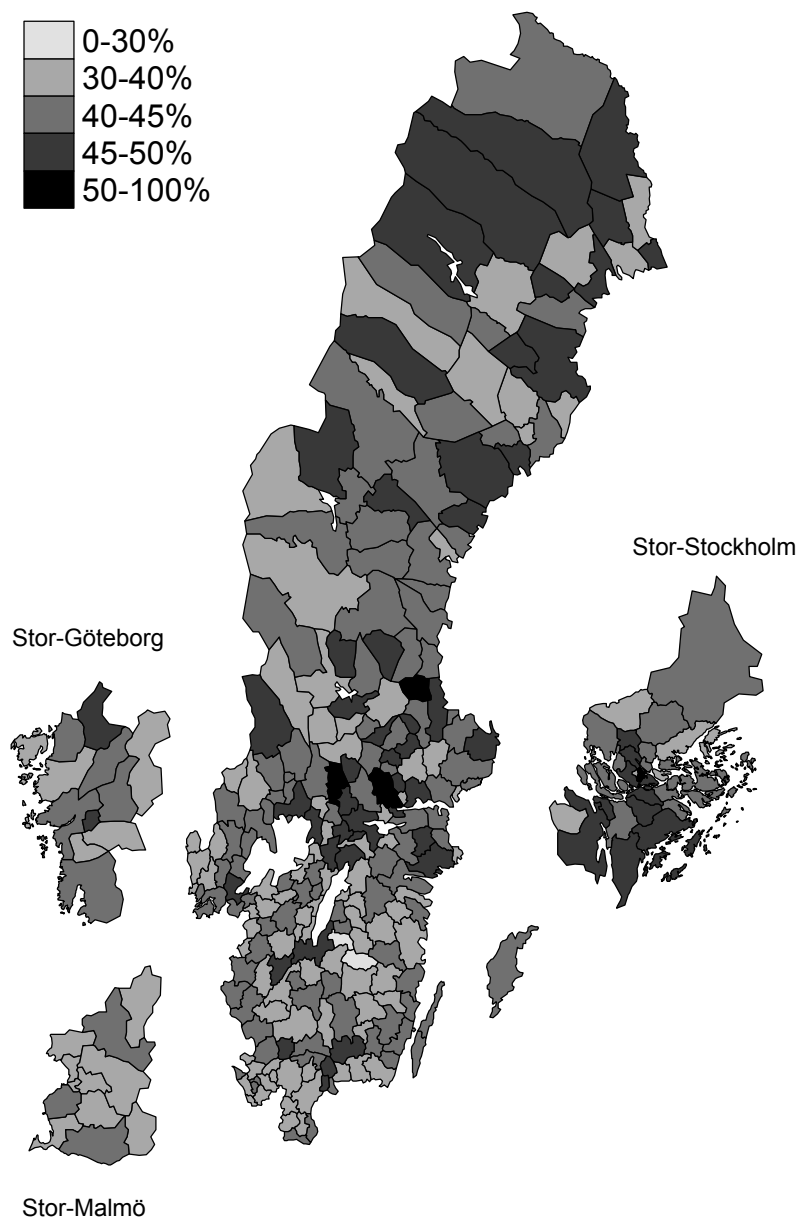
Diagram 5.1 Andel kvinnor bland förtroendevalda i kommunen och andel kvinnor i kommunen. År 2007. Procent

Andel kvinnor bland förtroendevalda

Kartan nedan visar hur andelen kvinnor bland de förtroendevalda varierar mellan olika kommuner. Även om variationerna är stora framgår inga tydliga geografiska mönster, utan skillnaderna kan vara stora mellan intilliggande kommuner.

Karta 5.1 Andel kvinnor bland förtroendevalda per kommun. År 2007

Ålder

Även olika åldersgruppers representativitet varierar kraftigt mellan kommunerna. Fyra kommuner (Bräcke, Ockelbo, Ovanåker och Ragunda) har inte någon förtroendevald under 30 år. Om vi ser till skillnaden i andel bland förtroendevalda och i befolkningen, så är de unga sämst representerade i Eslöv. I Eslöv är differensen närmare 15 procentenheter – 17 procent är under 30 år i befolkningen jämfört med knappt 3 procent bland kommunpolitikerna.

När det gäller andelen förtroendevalda i åldrarna 65 år och äldre är differensen i förhållande till andelen i befolkningen störst i Överkalix, med en tredjedel av befolkningen i dessa åldrar men knappt 7 procent av de förtroendevalda. I Härryda är förhållandet det omvända med 29 procent av de förtroendevalda i åldrarna 65 år och äldre, men med 18 procent av befolkningen i dessa åldrar.

Bortser vi från relationen till andelen i befolkningen finns störst andel unga kommunpolitiker i Solna, Umeå och Karlstad. Störst andel äldre politiker återfinns i Danderyd och Rättvik.

Utrikes födda

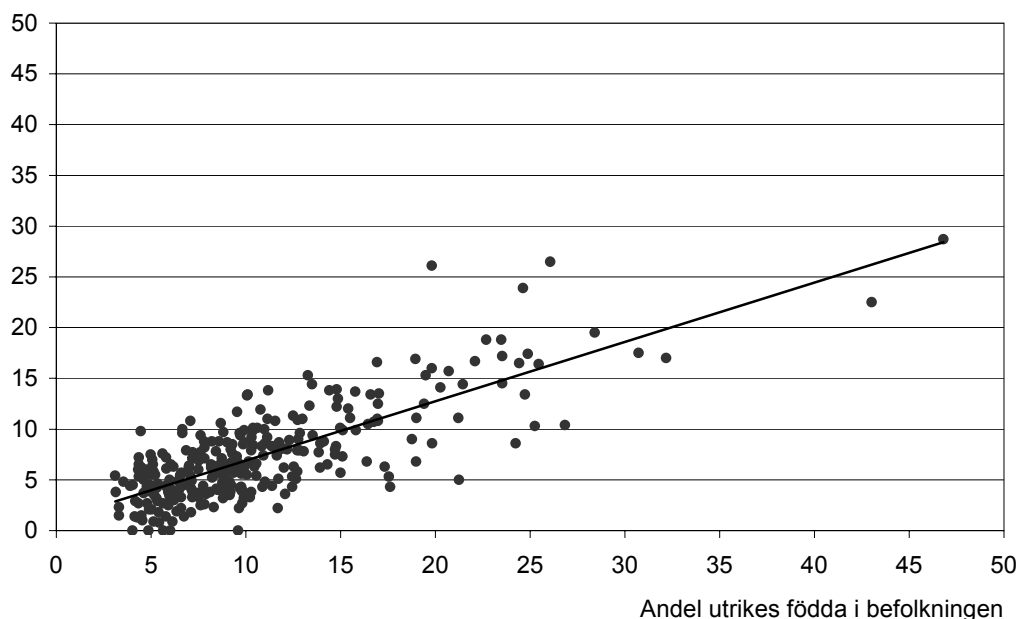
Bland samtliga kommunpolitiker är andelen utrikes födda 8 procent, och motsvarande andel i befolkningen uppgår till 15 procent. Sett till enskilda kommuner är Haparanda den kommun som har störst andel utrikes födda bland de förtroendevalda, 29 procent. I relation till andelen utrikes födda i kommunen, 47 procent, är emellertid utrikes födda underrepresenterade bland de förtroendevalda i Haparanda. Störst differens mellan andelen utrikes födda bland de förtroendevalda och andelen i befolkningen återfinns emellertid i Botkyrka. Där uppgår differensen till 21 procentenheter.

Det finns dock kommuner där andelen utrikes födda är större bland politikerna än i befolkningen. Fagersta är den kommun där differensen är som störst i den riktningen. Där är andelen utrikes födda bland de förtroendevalda 6 procentenheter större än motsvarande andel i befolkningen.

När vi studerar mått som beskriver representativiteten för utrikes födda bör vi dock ha i åtanke att det i vissa kommuner finns en mycket liten andel utrikes födda i befolkningen. Några få personer kan då innebära skillnaden mellan underrepresentation och överrepresentation. I diagram 5.2 illustreras hur andelen utrikes födda bland de förtroendevalda förhåller sig till motsvarande andel i befolkningen för respektive kommun. Som framgår av diagrammet finns det en samvariation mellan andelen utrikes födda i befolkningen och andelen utrikes födda bland de förtroendevalda.

Diagram 5.2 Andel utrikes födda bland förtroendevalda i kommunen och andel utrikes födda i kommunen. År 2007

Andel utrikes födda bland förtroendevalda

Andra variationer

Tidigare i detta kapitel framgick att förgymnasialt utbildade totalt sett är underrepresenterade bland de förtroendevalda i kommunerna. Denna underrepresentation av lågutbildade gäller även i samtliga av kommunerna. Underrepresentationen är dock olika stor i olika kommuner. Differensen mellan andelen förgymnasialt utbildade bland de förtroendevalda och motsvarande andel i befolkningen varierar mellan 3 och 22 procentenheter.

Även låginkomsttagare är underrepresenterade bland de förtroendevalda i landets samtliga kommuner. Aneby är den kommun där differensen mellan andelen förtroendevalda i den lägsta inkomstklassen och motsvarande andel i befolkningen är som störst.⁹ Även i Mellerud och Robertsfors är skillnaderna stora. I Håbo är dessa inkomstskillnader minst.

Som framgick tidigare i detta kapitel är de privatanställda underrepresenterade bland de kommunalt förtroendevalda. Detta förhållande gäller också i de flesta av landets kommuner. Det finns dock 32 kommuner där förhållandet är det omvända.

⁹ Med den lägsta inkomstklassen avses klassen 0-20% enligt tabell 5.6. Observera att inkomstklasserna utgår ifrån en indelning av inkomsterna i hela befolkningen över 18 år. Inkomstfördelningen varierar dock mellan olika kommuner.

Den sociala representativiteten i landstingen

I tabellerna 5.8–5.12 presenteras den sociala representativiteten bland de förtroendevalda i landstingen med avseende på egenskaper som kön, ålder, födelseland, utbildning, inkomst samt anställningssektor.

En tydlig skillnad mellan kommuner och landsting är att kvinnor inte är underrepresenterade i samma utsträckning i landstingen som i kommunerna. Kvinnor utgör 48 procent av de förtroendevalda i landstingen, vilket är en avsevärt högre andel än i kommunerna där kvinnor endast utgör 42 procent av de förtroendevalda.

I övrigt ser vi liknande mönster vad gäller social representativitet i landstingen som vi såg i kommunerna. Precis som bland kommunpolitikerna är unga och äldre underrepresenterade bland de förtroendevalda i landstingen, medan åldersgruppen 50–64 år är kraftigt överrepresenterad. I förhållande till år 2003 har andelen politiker som är 65 år och äldre ökat med 3 procentenheter i landstingen. Det är en liknande utveckling som i kommunerna.

Tabell 5.8 Förtroendevalda i landstingen samt befolkningen (18 år–) efter kön och ålder. År 2007. Procent och procentdifferens

	Andel bland förtroendevalda	Andel i befolkningen	Differens i procentenheter	
			Förtroendevalda jämfört med befolkningen	År 2007 jämfört med år 2003
Kön				
Kvinnor	48	51	-3	0
Män	52	49	+3	0
Ålder				
18–29 år				
Kvinnor	6	18	-12	+1
Män	5	19	-14	+1
Samtliga	6	19	-13	+1
30–49 år				
Kvinnor	31	33	-2	-3
Män	28	36	-8	-1
Samtliga	30	35	-5	-2
50–64 år				
Kvinnor	51	25	+26	0
Män	51	26	+25	-4
Samtliga	51	25	+26	-2
65 år –				
Kvinnor	12	25	-13	+2
Män	16	20	-3	+4
Samtliga	14	22	-8	+3

De utrikes födda är underrepresenterade i landstingen. De utgör en lika stor andel av de förtroendevalda i landstingen som i kommunerna, dvs. 8 procent. I förhållande till 2003 har det inte skett några förändringar vad gäller dessa andelar.

Tabell 5.9 Förtroendevalda i landstingen samt befolkningen (18 år–) efter födelseland. År 2007. Procent och procentdifferens

	Andel bland förtroende- valda	Andel i befolk- ningen	Differens i procentenheter	
			Förtroendevalda jämfört med befolkningen	År 2007 jämfört med år 2003
Födelseland				
Sverige				
Kvinnor	91	85	+7	0
Män	93	86	+7	0
Samtliga	92	85	+7	0
Övriga länder				
Kvinnor	9	15	-7	0
Män	7	14	-7	0
Samtliga	8	15	-7	0

När det gäller utbildning ser mönstret också ut som bland kommunpolitikerna, dvs. personer med eftergymnasial utbildning är överrepresenterade. Faktum är att överrepresentationen av personer med eftergymnasial utbildning är ännu kraftigare bland landstingspolitikerna än bland kommunpolitikerna. Andelen med eftergymnasial utbildning bland förtroendevalda i landstingen är 59 procent att jämföra med 47 procent i kommunerna och med 32 procent i befolkningen i stort. Jämfört med 2003 års undersökning har andelen förtroendevalda med eftergymnasial utbildning ökat med 1 procentenhet.

Även höginkomsttagare är kraftigare överrepresenterade bland landstingspolitikerna än bland kommunpolitikerna. Bland förtroendevalda i landstingen ingår 54 procent i den högsta inkomstklassen jämfört med 39 procent bland förtroendevalda i kommuner. I befolkningen i sin helhet befinner sig alltså 20 procent i denna inkomstklass.¹⁰

¹⁰ För mer information kring hur inkomstklasserna beräknats, se tabell 5.6.

Tabell 5.10 Förtroendevalda i landstingen samt befolkningen (18–74 år) efter utbildningsnivå. År 2007. Procent och procentdifferens

			Differens i procentenheter	
	Andel bland förtroende- valda	Andel i befolk- ningen	Förtroendevalda jämfört med befolkningen	År 2007 jämfört med år 2003
Utbildningsnivå				
Förgymnasial utbildning				
Kvinnor	5	19	-14	-2
Män	9	23	-14	-1
Samtliga	7	21	-14	-1
Gymnasial utbildning				
Kvinnor	32	46	-14	0
Män	35	48	-13	0
Samtliga	34	47	-13	0
Eftergymnasial utbildning				
Kvinnor	63	35	+28	+2
Män	56	29	+27	+1
Samtliga	59	32	+27	+1

Tabell 5.11 Förtroendevalda i landstingen samt befolkningen (18 år–) efter inkomstnivå. År 2007. Procent och procentdifferens

			Differens i procentenheter	
	Andel bland förtroende- valda	Andel i befolk- ningen	Förtroendevalda jämfört med befolkningen	År 2007 jämfört med år 2003
Inkomstnivå				
0–20%				
Kvinnor	7	25	-18	+2
Män	5	15	-9	+1
<i>Samtliga</i>	6	20	-14	+1
21–40%				
Kvinnor	8	25	-16	0
Män	5	15	-11	+1
<i>Samtliga</i>	6	20	-14	0
41–60%				
Kvinnor	15	22	-7	0
Män	9	18	-10	0
<i>Samtliga</i>	12	20	-9	0
61–80%				
Kvinnor	26	17	+9	-1
Män	18	23	-5	0
<i>Samtliga</i>	22	20	+2	-1
81–100%				
Kvinnor	44	11	+33	-1
Män	64	29	+35	-2
<i>Samtliga</i>	54	20	+34	-2

Kommentar: Inkomstklasserna är baserade på percentiler och redovisas i följande grupper: 0–20, 21–40, 41–60, 61–80, 81–100. De är beräknade utifrån hela Sveriges befolkning 18 år och äldre. De personer som saknat deklarerad inkomst eller av andra skäl inte deklarerat någon inkomst redovisas ej.

Uppgifter rörande 2007 års undersökning avser inkomster år 2005 enligt 2006 års taxering.

Som vi har kunnat konstatera tidigare i kapitlet är det vanligt att förtroendevalda i kommuner också har kommunen som arbetsgivare. Som framgår av tabell 5.12 är kommunalt anställda markant överrepresenterade även bland landstingspolitiker. Även personer som arbetar inom landstingen är kraftigt överrepresenterade bland landstingspolitikerna. Den gruppen är inte överrepresenterad bland kommunpolitikerna. Bland kommunpolitiker är 5 procent anställda av landsting jämfört med hela 20 procent bland landstingspolitiker. Landstingspolitiker är med andra ord ovanligt vanliga bland landstingsanställda. Vidare kan det konstateras att andelen privatanställda är ännu lägre bland de förtroendevalda i landstingen än i kommunerna.

Tabell 5.12 Förtroendevalda i landstingen samt befolkningen (18–65 år) efter anställningssektor. År 2007. Procent och procentdifferens

			Differens i procentenheter	
	Andel bland förtroende- valda	Andel i befolk- ningen	Förtroendevalda jämfört med befolkningen	År 2007 jämfört med år 2003
Anställningssektor				
Statlig				
Kvinnor	9	9	0	+1
Män	10	10	0	-2
<i>Samtliga</i>	9	9	0	0
Kommun				
Kvinnor	40	34	+6	-2
Män	30	8	+22	+2
<i>Samtliga</i>	35	21	+14	0
Landsting				
Kvinnor	23	10	+13	-1
Män	18	2	+15	0
<i>Samtliga</i>	20	6	+14	0
Kommunalt ägt företag eller org.¹				
Kvinnor	1	2	0	0
Män	3	2	+1	+1
<i>Samtliga</i>	2	2	0	0
Privat				
Kvinnor	27	46	-19	+1
Män	40	78	-38	-1
<i>Samtliga</i>	34	62	-29	0

¹ Kommunala företag och organisationer kan ägas av både kommuner och landsting.

Variationer mellan landstingen

Precis som i kommunerna finns för landstingen stora skillnader mellan olika grupper med avseende på hur väl de är representerade bland de förtroendevalda. Betydande variationer finns även mellan de olika landstingen.

Bland samtliga förtroendevalda på landstingsnivå är andelen kvinnor 48 procent. Andelen kvinnor bland landstingspolitikerna varierar emellertid från 42 procent i Dalarna till 53 procent i Blekinge. Förutom Blekinge är det ytterligare 4 landsting där andelen kvinnor är 50 procent eller mer.

För samtliga landsting gäller att åldersgruppen 65 år och äldre är underrepresenterad bland de förtroendevalda. Även unga är underrepresenterade i alla landsting. Störst differens mellan andelen unga i befolkningen och motsvarande andel bland de förtroendevalda finns i Kalmar läns landsting. I Kalmar är differensen närmare 16 procentenheter – 17 procent är under 30 år i befolkningen jämfört med 1 procent bland de förtroendevalda. I Östergötland är differensen lägst – 10 procent av de förtroendevalda är under 30 år jämfört med 19 procent i befolkningen.

Redovisningen efter landsting visar att andelen utrikes födda bland landstingspolitikerna varierar från 4 procent i Halland till 16 procent i Stockholms läns landsting. I förhållande till andelen i befolkningen är utrikes födda dock sämst representerade i Skåne läns landsting. Där utgör utrikes födda 18 procent av befolkningen jämfört med 8 procent bland de förtroendevalda.

Vidare kan det konstateras att förgymnasialt utbildade är underrepresenterade i samtliga landsting. Det gäller även för låginkomsttagare.

Hur representativa är partierna?

Att de svenska väljarnas val av parti följer ett visst socialt mönster har bekräftats i tidigare forskning. Klassröstningen har länge dominerat svensk politik, vilket bland annat inneburit att socialdemokraterna har haft sin väljarbas i arbetarklassen och att de högre tjänstemännen har röstat borgerligt. Valforskningen har även funnit att vänstern har en relativt hög andel kvinnliga väljare, och att vänsterns och miljöpartiets väljare är yngre än de andra partiernas (se t.ex. Holmberg & Oscarsson 2004).

Utifrån denna bakgrund kan vi förvänta oss att det finns en betydande variation i representativiteten mellan partier. I tabellerna 5.13–5.19 presenteras fördelningen efter kön, ålder, födelseland, utbildningsnivå, inkomstnivå och anställningssektor bland de förtroendevalda i olika partier och dessa grupperns andel i befolkningen.

Det bör påpekas att det inte är självklart hur man ska studera social representativitet för enskilda partier. Som Peder Nielsen (Nielsen 2001) framhåller finns det för varje parti åtminstone tre tänkbara måttstockar: *partiets medlemmar*, *partiets väljare* och *hela valmanskåren*. Om den första måttstocken skulle användas skulle underrepresentationen bli mindre än vad som skulle vara fallet för de båda andra två måttstockarna. Men i takt med att antalet partimedlemmar sjunker blir det kanske svårare att motivera att de ska utgöra en måttstock för representativitet. Partiets väljare skulle kunna motiveras som jämförelsegrupp då det är väljarna som röstat fram partiets företrädare. Samtidigt blir måttstocken problematisk om partiet vill nå ut till nya väljargrupper. Det finns därför skäl för att göra jämförelser med befolkningen i stort, vilket vi också gör i det här kapitlet. Samtidigt bör det understrykas att det inte är en självklar måttstock. Den kan också vara mer lämplig i vissa fall än andra. Man kan ställa frågan på sin spets genom att fundera över om representativiteten är problematisk då ett främlingsfientligt parti har en låg andel förtroendevalda med utländsk bakgrund. I de flesta fall är dock jämförelser med befolkningen naturliga, och det är därför vi väljer att göra dem.

Partiernas representativitet i kommunerna

I samtliga rikspartier¹¹, med undantag för moderaterna, är könsfördelningen bland de förtroendevalda totalt sett jämställd. Detta utifrån definitionen, som nämnts tidigare i rapporten, att en könsfördelning där både andelen kvinnor och andelen män ligger mellan 40 och 60 procent betraktas som jämställd.

Generellt sett är andelen kvinnor lägre inom de borgerliga partierna än inom partierna till vänster. Inom gruppen "övriga partier", dvs. bland de förtroendevalda som tillhör något annat parti än rikspartierna, är dock andelen kvinnor allra lägst. Bäst representerade är kvinnor i miljöpartiet, men inte i något parti är andelen kvinnor över 50 procent. Samtidigt förtjänar det att påpekas att de här förhållandena avser samtliga förtroendevalda. Situationen kan skilja sig åt mellan olika kommuner.

¹¹ Med rikspartier avses här de sju riksdagspartierna (m, c, fp, kd, mp, s och v).

Jämfört med 2003 har andelen förtroendevalda kvinnor ökat med 1 procentenhet. Denna ökning märks i samtliga borgerliga partier samt inom socialdemokraterna.

Tabell 5.13 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18 år–) efter parti och kön. År 2003 och 2007. Procent

	2003		2007	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
m	35	65	36	64
c	39	61	41	59
fp	40	60	41	59
kd	39	61	40	60
mp	48	52	48	52
s	43	57	45	55
v	46	54	46	54
övr	34	66	33	67
<i>Totalt</i>	<i>41</i>	<i>59</i>	<i>42</i>	<i>58</i>
Andel i befolkningen	51	49	51	49

Beträffande ålder finns ett mönster i alla partier som innebär att unga är underrepresenterade samtidigt som åldersgruppen 50–64 år är överrepresenterad. Miljöpartiets representanter är emellertid något yngre än de andra partiernas förtroendevalda. Inom miljöpartiet är 13 procent i åldersgruppen 18–29 år. Andelen unga är som lägst bland "övriga partier".

Tabell 5.14 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18 år–) efter parti och ålder. År 2007. Procent

	m	c	fp	kd	mp	s	v	övr	Andel i bef.
Ålder									
18–29 år									
Kvinnor	9	8	7	9	13	7	10	5	18
Män	9	5	7	7	13	6	9	5	19
<i>Samtliga</i>	<i>9</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>7</i>	<i>13</i>	<i>6</i>	<i>10</i>	<i>5</i>	<i>19</i>
30–49 år									
Kvinnor	32	41	34	39	38	35	38	36	33
Män	30	30	28	31	38	30	34	28	36
<i>Samtliga</i>	<i>31</i>	<i>35</i>	<i>31</i>	<i>35</i>	<i>38</i>	<i>32</i>	<i>36</i>	<i>31</i>	<i>35</i>
50–64 år									
Kvinnor	41	39	39	38	36	45	45	38	25
Män	41	48	40	43	37	48	47	39	26
<i>Samtliga</i>	<i>41</i>	<i>44</i>	<i>40</i>	<i>41</i>	<i>37</i>	<i>46</i>	<i>46</i>	<i>39</i>	<i>25</i>
65 år–									
Kvinnor	18	12	20	14	14	13	8	21	25
Män	21	17	25	19	13	16	10	28	20
<i>Samtliga</i>	<i>20</i>	<i>15</i>	<i>23</i>	<i>17</i>	<i>13</i>	<i>15</i>	<i>9</i>	<i>26</i>	<i>22</i>

Studerar vi andelen utrikes födda ser vi att denna grupp är underrepresenterad inom alla partier. Miljöpartiet och vänsterpartiet framstår emellertid

som mer representativa än de andra partierna. Jämfört med 2003 har andelen utrikes födda ökat med 1 procentenhet bland samtliga förtroendevalda, denna ökning märks också genomgående i flertalet av rikspartierna.

Tabell 5.15 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18 år–) efter parti och födelseland. År 2007. Procent

	m	c	fp	kd	mp	s	v	övr	Andel i bef.
Födelseland									
Sverige									
Kvinnor	91	96	89	91	86	90	88	90	85
Män	94	97	92	92	86	90	87	93	86
Samtliga	93	97	91	92	86	90	88	92	85
Övriga länder									
Kvinnor	9	4	11	9	14	10	12	10	15
Män	6	3	8	8	14	10	13	7	14
Samtliga	7	3	9	8	14	10	12	8	15

Att förgymnasialt utbildade är underrepresenterade bland de förtroendevalda har visats tidigare i detta kapitel. Av tabell 5.16 nedan framgår att detta förhållande gäller för samtliga rikspartier. Sämst representerad är denna grupp bland representanter för miljöpartiet och folkpartiet. Socialdemokraterna är det parti av rikspartierna som har störst andel politiker med enbart förgymnasial utbildning.

Tabell 5.16 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18–74 år) efter parti och utbildningsnivå. År 2007. Procent

	m	c	fp	kd	mp	s	v	övr	Andel i bef.
Utbildningsnivå									
Förgymnasial utbildning									
Kvinnor	7	9	4	5	5	11	5	11	19
Män	9	16	8	11	6	18	11	20	23
Samtliga	8	13	6	8	5	15	8	17	21
Gymnasial utbildning									
Kvinnor	32	44	26	32	24	51	31	46	46
Män	34	46	29	36	25	51	41	46	48
Samtliga	34	45	28	34	25	51	36	46	47
Eftergymnasial utbildning									
Kvinnor	61	48	71	63	71	38	63	43	35
Män	57	38	64	54	70	30	49	34	29
Samtliga	58	42	66	58	70	34	55	37	32

Även höginkomsttagare är överrepresenterade i samtliga rikspartier, se tabell 5.17. Överrepresentationen av höginkomsttagare är störst inom moderaterna och folkpartiet och lägst inom miljöpartiet.

Jämfört med förhållandena i befolkningen är andelen privatanställda underrepresenterade bland de förtroendevalda. Underrepresentationen gäller för samtliga partier, men är störst i vänsterpartiet och miljöpartiet, vilket framgår av tabell 5.18. För samtliga rikspartier, utom centerpartiet, är kommunanställda överrepresenterade. Överrepresentationen är klart störst i vänsterpartiet.

Tabell 5.17 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18 år–) efter parti och inkomstnivå. År 2007. Procent

	m	c	fp	kd	mp	s	v	övr	Andel i bef.
Inkomstnivå									
0–20%									
Kvinnor	12	14	10	14	18	7	11	12	25
Män	10	10	8	6	15	4	8	9	15
Samtliga	11	12	8	9	17	5	10	10	20
21–40%									
Kvinnor	12	17	12	16	17	10	13	20	25
Män	7	11	6	7	12	5	9	15	15
Samtliga	9	14	8	11	14	7	11	17	20
41–60%									
Kvinnor	18	24	18	24	20	22	23	25	22
Män	11	16	11	12	18	14	16	19	18
Samtliga	13	20	14	17	19	17	19	21	20
61–80%									
Kvinnor	22	24	23	24	25	32	28	25	17
Män	18	24	21	26	25	31	30	26	23
Samtliga	19	24	22	26	25	32	29	25	20
81–100%									
Kvinnor	36	21	38	22	20	29	24	19	11
Män	54	39	56	48	31	47	36	32	29
Samtliga	48	31	48	38	26	39	31	28	20

Tabell 5.18 Förtroendevalda i kommunerna samt befolkningen (18–65 år) efter parti och anställningssektor. År 2007. Procent

	m	c	fp	kd	mp	s	v	övr	Andel i bef.
Anställningssektor									
Statlig									
Kvinnor	9	7	12	6	13	8	9	9	9
Män	11	8	12	9	13	11	12	9	10
Samtliga	11	8	12	8	13	10	11	9	9
Kommun									
Kvinnor	35	43	45	47	43	51	59	42	34
Män	21	20	27	25	39	28	39	25	8
Samtliga	26	30	35	34	41	39	48	31	21
Landsting									
Kvinnor	7	7	8	11	9	8	9	10	10
Män	3	2	4	5	5	3	6	3	2
Samtliga	4	4	6	7	7	5	7	5	6
Kommunalt ägt företag eller organisation¹									
Kvinnor	1	1	1	1	2	2	1	1	2
Män	2	2	2	3	3	3	2	3	2
Samtliga	2	2	2	2	2	3	2	2	2
Privat									
Kvinnor	48	43	34	36	34	32	22	39	46
Män	63	67	55	59	41	55	41	61	78
Samtliga	57	57	46	49	38	44	32	53	62

¹ Kommunala företag och organisationer kan ägas av både kommuner och landsting.

Partiernas representativitet i landstingen

I landstingen har inget av de stora partierna en andel kvinnor som understiger 40 procent. Det gäller även för "övriga partier" sammantaget. Könsfördelningen bland de olika partiernas förtroendevalda kan naturligtvis se annorlunda ut i de enskilda landstingen.

Totalt sett har andelen kvinnor bland landstingspolitikerna inte förändrats i förhållande till undersökningen 2003. Redovisningen efter olika partier visar emellertid att andelen kvinnor ökat inom centerpartiet och samtidigt minskat något inom miljöpartiet.

Tabell 5.19 Förtroendevalda i landstingen samt befolkningen (18 år–) efter parti och kön. År 2003 och 2007. Procent

	2003		2007	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
m	43	57	44	56
c	46	54	52	48
fp	48	52	47	53
kd	48	52	48	52
mp	56	44	52	48
s	49	51	50	51
v	51	49	51	49
övr	42	58	41	59
<i>Totalt</i>	<i>48</i>	<i>52</i>	<i>48</i>	<i>52</i>
Andel i befolkningen	51	49	51	49

Liksom i kommunerna är unga underrepresenterade i alla rikspartier i landstingen. I landstingen är andelen unga störst inom moderaterna. Störst andel politiker i åldersgruppen 65 år och äldre har folkpartiet och "övriga partier". Studerar vi andelen utrikes födda framstår miljöpartiet och vänsterpartiet, precis som i kommunerna, som mer representativa än de andra rikspartierna.

6 Hur har representativiteten förändrats över tid?

En intressant fråga är hur de förtroendevaldas representativitet har förändrats över tid. I föregående kapitel kunde vi konstatera att vissa grupper är underrepresenterade och vi kunde jämföra med resultat från 2003 års undersökning. Det här kapitlet syftar till att studera den sociala representativiteten över längre tid utifrån några centrala aspekter.

Även om det finns tidigare undersökningar av de förtroendevalda, så är jämförelser av social representativitet över tid inte helt oproblematiska (Bäck & Öhrvall 2004). Det beror till stor del på att olika metoder har använts vid olika undersökningar. Dessutom har inte tidigare undersökningar samlat in den information som krävs för de analyser vi här avser att genomföra. För att undvika sådana problem och för att få jämförbarhet över tid har vi därför valt att använda oss av den officiella statistiken över valda kandidater vid de allmänna valen.

Sedan valet 1982 publicerar SCB statistik över nominerade och valda kandidater vid de allmänna valen. I publiceringen utnyttjas registerstatistik för att beskriva dessa grupper efter olika bakgrundsvariabler. I det här kapitlet kommer vi att utnyttja den statistiken avseende de valda till kommun- och landstingsfullmäktige för att beskriva den sociala representativitetens utveckling över tid. De förtjänar att påpekas att även om ledamöter i fullmäktige utgör en stor del av samtliga förtroendevalda i kommuner respektive landsting, så finns det även förtroendevalda som inte sitter i fullmäktige. Vi finner dock ingen anledning att tro att förändringar av sammansättningen av fullmäktigledamöterna skulle skilja sig avsevärt från hur representativiteten bland de förtroendevalda generellt sett har förändrats.

Utvecklingen i kommunfullmäktige

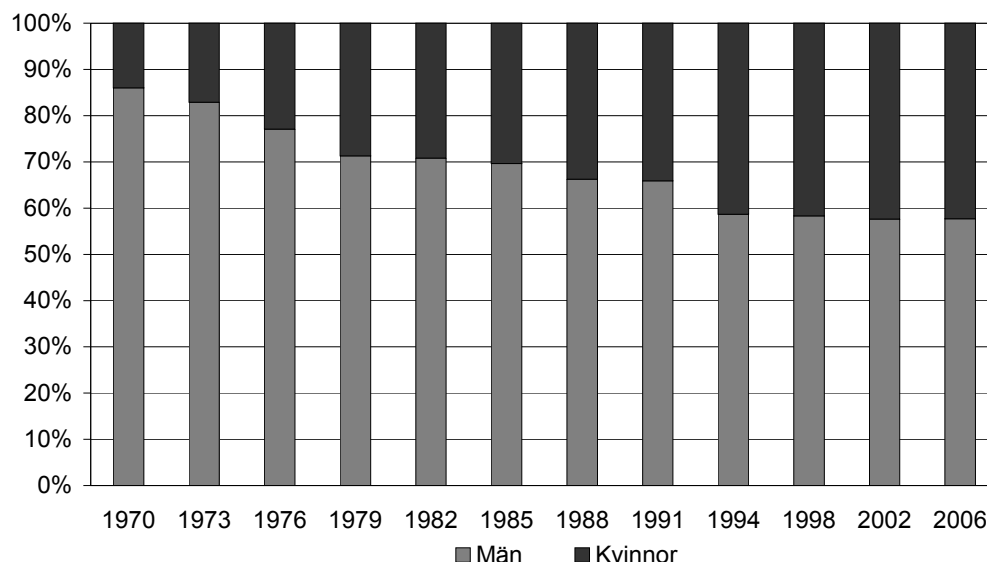
Kön

Om vi går längre tillbaka i tiden är antalet kvinnliga ledamöter i kommunfullmäktige mycket få. Fram till år 1958 utgjorde kvinnor under 10 procent av dem som valdes in. Sedan dess har dock andelen ökat betydligt. Enligt statsvetaren Jessica Wide kan 1970-talet betraktas som den period då kvinnor fick sitt genombrott i kommunalpolitiken (Wide 2006). Andelen kvinnor invalda i kommunfullmäktige ökade från 14 procent år 1970 till 29 procent år 1979. Sedan dess har andelen kvinnor fortsatt att öka och utgör efter 2006 års val 42 procent av de folkvalda, se diagram 6.1. Som framgår av diagrammet är ökningen kraftigare vid vissa val än vid andra. Exempelvis skedde en stor ökning av andelen kvinnor i politiken i samband med 1994 års val. En bidragande orsak var att socialdemokraterna då började med valsedlar där kvinnor och män varvades.

Sedan år 1994 har dock endast små förändringar skett vad gäller andelen kvinnor i kommunfullmäktige. I samband med 2006 års val minskade andelen kvinnor som totalt sett valdes in i landets kommunfullmäktigen

med en tiondels procentenhet. Det är visserligen en blygsam minskning, men den utgör likafullt något nytt. För första gången sedan valen 1930 sjönk andelen invalda kvinnor i de lokala församlingarna. Om valen 2006 innebär ett bestående trendbrott eller bara ett hack i kurvan återstår att se.

Diagram 6.1 Valda till kommunfullmäktige efter kön. År 1970–2006. Procent

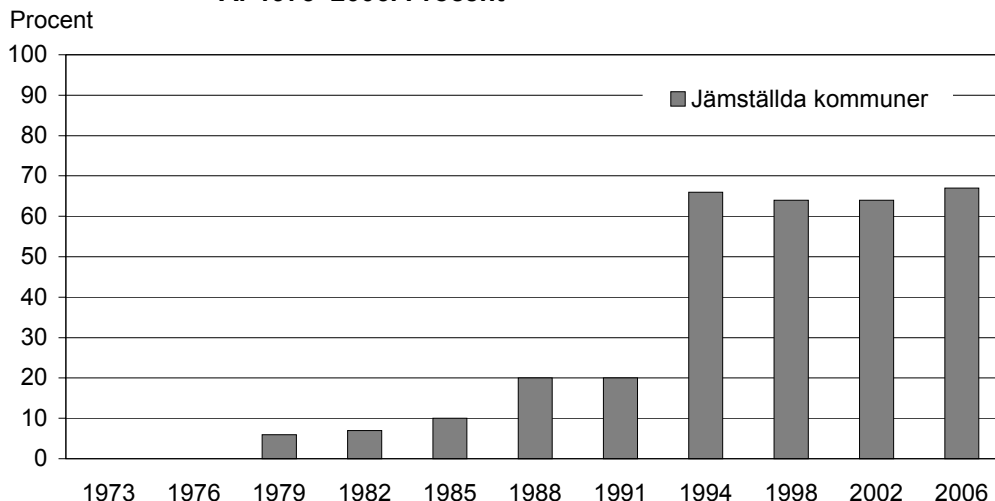
Källa: SCB:s valstatistik

Kvinnor är alltså fortfarande underrepresenterade i landets kommunfullmäktigen totalt sett. Man skulle kunna tänka sig att den bristande jämställdheten bland de folkvalda ledamöterna uppstår när de väljs ut bland alla nominerade kandidater. Om man ser ett antal val tillbaka i tiden så märker man också att det var en lägre andel nominerade kvinnor som blev invalda än motsvarande andel bland män. Det berodde framför allt på att kvinnor generellt sett var lägre placerade på valsedlarna. Men sedan valen 1994 råder det motsatta förhållandet; andelen nominerade kvinnor som blir valda är större än motsvarande andel bland nominerade män. Med andra ord är jämställdheten något bättre bland de folkvalda än bland de nominerade. För att andelen kvinnor bland de valda ska öka måste därmed antingen kvinnor gynnas i än högre grad när fullmäktigledamöterna väljs ut bland de nominerade, eller så måste andelen kvinnor bland de nominerade öka från dagens 41 procent.

Vi har hittills i det här kapitlet diskuterat könsfördelningen bland ledamöter i kommunfullmäktige totalt sett, men självklart ser det olika ut i olika kommuner. Som nämnts tidigare i den här rapporten brukar en könsfördelning där både andelen kvinnor och andelen män ligger mellan 40 och 60 procent betraktas som jämställd. Utifrån den definitionen resulterade alltså 2006 års val i en jämställd skara ledamöter i landets kommunfullmäktigen totalt sett. Om vi ser till de enskilda kommunerna blir dock bilden mer nyanserad. I 96 av landets 290 kommuner var andelen kvinnor lägre än 40 procent. Det var ingen kommun som hade en så hög andel kvinnor att den av det skälet inte kunde betraktas som jämställd. Närmast kom Ljusnarsbergs kommun där andelen kvinnor uppgick till 55 procent.

Sett över tid kan det konstateras att andelen kommuner med jämställda fullmäktigen har ökat, se diagram 6.2. Det var vid valen 1979 som de första jämställda fullmäktigeförsamlingarna valdes fram. Andelen ökade sedan kraftigt i samband med 1994 års val, men sedan dess har endast små förändringar skett.

Diagram 6.2 Andel kommuner med jämställda kommunfullmäktige (där andelen kvinnor och män är mellan 40 och 60 procent). År 1973–2006. Procent

Källa: SCB:s valstatistik

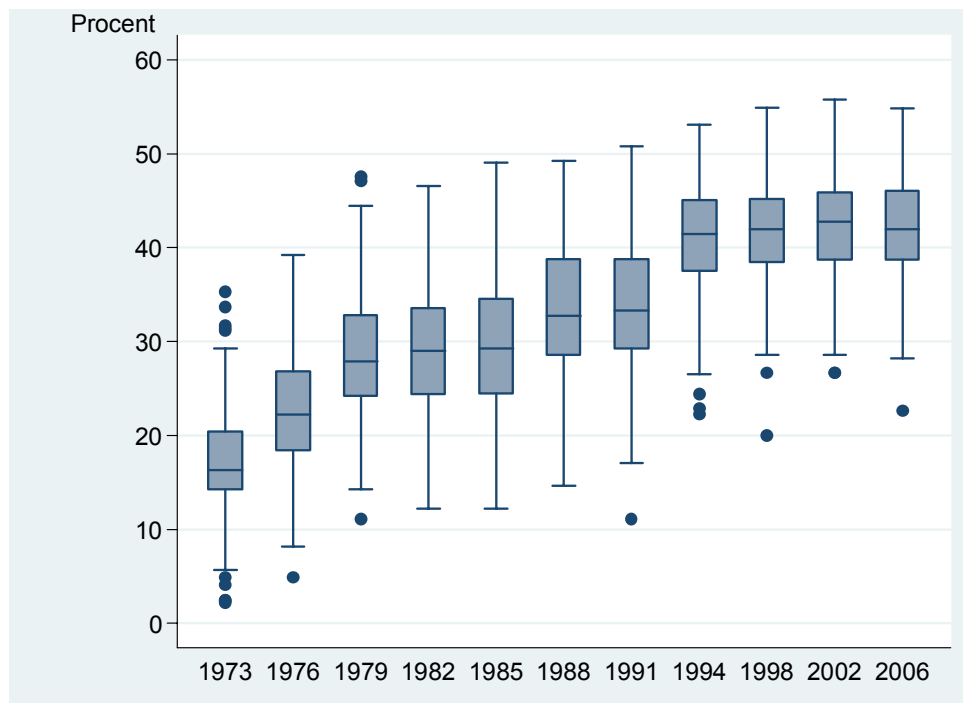
Även om valen 1994 innebar att en högre andel kvinnor valdes in jämfört med tidigare val, så var inte förändringen så dramatisk som diagram 6.2 låter påskina. Anledningen till att förändringen ser så kraftig ut i diagrammet är att det var många kommuner där andelen kvinnor gick från att vara en bit under till att hamna strax över 40 procent i och med 1994 års val. För att få en bättre överblick över hur andelen kvinnor i fullmäktige varierar mellan kommuner kan man använda sig av ett så kallat lådagram eller boxplot, se diagram 6.3. Diagrammet kan vid en första anblick verka komplicerat, men det ger mycket värdefull information.

Diagrammet visar för varje valår andelen kvinnor som valts in i kommunernas fullmäktigeförsamlingar. De små lådorna representerar den mittersta hälften av kommunerna med avseende på andelen kvinnor i fullmäktige. Mitten av fördelningen (medianen) är markerat med ett streck genom lådan. Den fjärdedel kommuner som har en lägre andel kvinnor än den mittersta hälften finns under lådan och representeras av det streck som går under lådan. På motsvarande sätt befinner sig den fjärdedel kommuner som har en högre andel kvinnor över lådan och representeras av det streck som utgår från lådan och uppåt. Kommuner som befinner sig långt ifrån lådan markeras med punkter.¹² Det budskap som diagrammet förmedlar är att andelen kvinnor i kommunernas fullmäktigeförsamlingar har ökat över tid och att variationen mellan kommunerna har minskat på senare tid. Det senare märks i diagrammet genom att lådorna har blivit mindre och strecken kortare. Det framgår även av diagrammet att första gången en

¹² Strecken dras från lådan till det högsta respektive det lägsta värdet. Om ett värde befinner sig längre ifrån lådan än 1,5 gånger lådans längd markeras det istället med en punkt.

kommun fick över 50 procent kvinnor i fullmäktige var vid valen 1991. Det var i Örebro kommun detta skedde.

Diagram 6.3 **Fördelning av kommuner efter andelen kvinnor i kommunfullmäktige. År 1973–2006. Boxplot**

Källa: SCB:s valstatistik

Ålder och kön

Om vi går vidare och studerar valda till kommunfullmäktige efter ålder kan det konstateras att de folkvalda representanterna blir allt äldre. Som framgår av tabell 6.1 ligger dock andelen under 30 år ganska stabilt kring 5 procent under tidsperioden 1982–2006. Det är åldersgruppen 30–49 år som utgör en allt mindre del i kommunfullmäktige. Omvänt har de äldre åldersgrupperna ökat sina andelar, och det gäller i synnerhet åldersgruppen 65 år och äldre. Sedan 1982 har andelen fullmäktigledamöter som tillhör den äldsta åldersgruppen tredubblats.

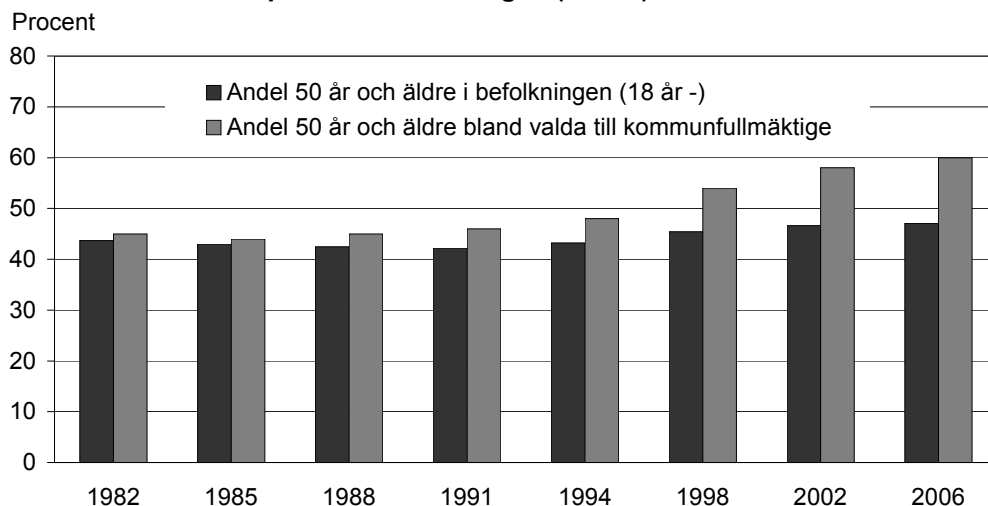
Över tid ser vi en liknande utveckling bland både kvinnor och män i kommunfullmäktige, men andelen äldre är genomgående högre bland män. Det senare innebär att kvinnor är bättre representerade bland de yngre än bland de äldre. Bland dem under 30 år i kommunfullmäktige var andelen kvinnor och män nästintill lika efter 2006 års val.

Tabell 6.1 Valda till kommunfullmäktige efter kön och ålder. År 1982–2006. Procent

	1982	1985	1988	1991	1994	1998	2002	2006
Ålder								
18–29 år								
Kvinnor	5	5	5	6	8	6	6	6
Män	4	4	4	5	6	6	4	5
Samtliga	5	4	4	5	7	6	5	5
30–49 år								
Kvinnor	60	59	56	53	51	46	42	38
Män	47	49	48	46	42	37	33	31
Samtliga	51	52	51	48	46	41	37	34
50–64 år								
Kvinnor	33	34	37	39	39	43	46	46
Män	44	43	42	43	46	49	52	50
Samtliga	41	40	40	41	43	47	49	48
65– år								
Kvinnor	2	2	2	3	3	4	6	10
Män	4	5	6	7	6	8	11	14
Samtliga	4	4	5	5	5	7	9	12

Källa: SCB:s valstatistik

Det är alltså åldrande församlingar som representerar invånarna i kommunerna. Samtidigt blir även den svenska befolkningen allt äldre. Betyder det då att den åldersmässiga utvecklingen i fullmäktige följer befolkningens utveckling? Som framgår av diagram 6.4 måste den frågan besvaras nekande. Diagrammet visar att visserligen ökar andelen i befolkningen som är över 50 år på senare år, men ökningen är inte tillnärmelsevis lika kraftig som bland de valda till kommunfullmäktige.

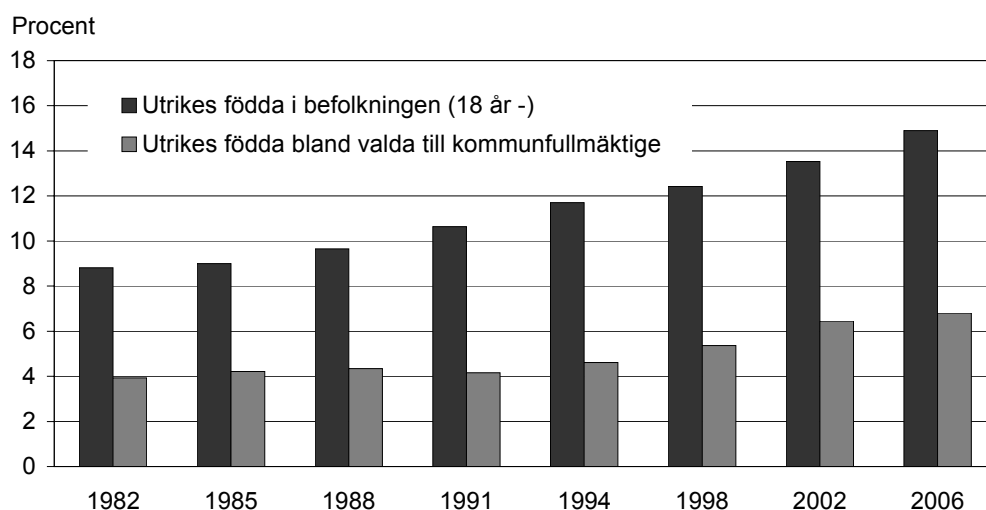
Diagram 6.4 Andel över 50 år bland valda till kommunfullmäktige respektive i befolkningen (18 år–). År 1982–2006. Procent

Källa: SCB:s valstatistik

Utländsk bakgrund

Det finns i dag 1,2 miljoner utrikes födda i den svenska befolkningen. Antalet invandrade har ökat med över en miljon personer sedan andra världskrigets slut. Det är således en markant ökning under en relativt sett kort tid som har medfört att de invandrade blivit en stor grupp i samhället. Ser vi till befolkningen över 18 år utgör utrikes födda cirka 15 procent. Har då denna utveckling även återspeglats i landets fullmäktigeförsamlingar? Som framgår av diagram 6.4 har andelen utrikes födda i kommunfullmäktige stadigt ökat under senare tid. Efter valen 1991 var andelen 4 procent. Den andelen har stigit till 7 procent efter valen 2006. Samtidigt har andelen utrikes födda i befolkningen fortsatt öka, vilket gör att gruppens representativitet inte har förbättrats nämnvärt.

Diagram 6.5 Andel utrikes födda bland valda till kommunfullmäktige respektive i befolkningen (18 år-). År 1982–2006. Procent

Källa: SCB:s valstatistik

Om man bryter ned siffrorna något kan mer påtagliga förändringar noteras. Som framgår av tabell 6.2 bestod gruppen utrikes födda bland de valda i kommunfullmäktige år 1991 nästan uteslutande av personer födda i något av de nordiska grannländerna. I samband med senare val har andelen utrikes födda som kommer från andra delar av världen ökat betydligt, även om det skett från en mycket låg nivå.

Det framgår även av tabell 6.2 att det i fullmäktige är en något högre andel utrikes födda bland kvinnor än bland män. Det hänger samman med att kvinnor är bättre representerade bland utrikes födda än bland inrikes födda. Både kvinnor och utrikes födda är var för sig underrepresenterade grupper, men dessa effekter förstärker alltså inte varandra.

Tabell 6.2 Valda till kommunfullmäktige efter kön och födelseland. År 1991–2006. Procent

	1991	1994	1998	2002	2006
Sverige					
Kvinnor	95	94	94	93	92
Män	97	96	95	94	94
Samtliga	96	95	95	94	93
Norden (utom Sverige)					
Kvinnor	4	4	4	3	3
Män	2	2	2	2	2
Samtliga	3	3	3	3	2
Europa (utom Norden)					
Kvinnor	1	1	2	2	3
Män	1	1	2	2	2
Samtliga	1	1	2	2	2
Övriga länder					
Kvinnor	0	1	1	1	2
Män	0	0	1	2	2
Samtliga	0	1	1	2	2

Källa: SCB:s valstatistik

Utbildningsnivå och inkomst

Bland väljarna är det ungefär en tredjedel som har en eftergymnasial utbildning. I kommunfullmäktige är den andelen betydligt högre. Den har även ökat över tid. Sedan valet 1991 har andelen med eftergymnasial utbildning ökat med 10 procentenheter och den uppgår nu till ungefär hälften av de valda till kommunfullmäktige. Under samma tidsperiod har personer med förgymnasial utbildning minskat i motsvarande omfattning. Det finns tydliga könsskillnader vad gäller utbildningsnivå. Kvinnliga ledamöter är genomgående mer välutbildade än sina manliga kollegor. En motsvarande skillnad finns även bland väljarna.

Man skulle kunna tro att den högre utbildningsnivån bland fullmäktig-ledamöterna medfört att andelen med höga inkomster också ökat. Så är dock inte fallet. Om vi på samma sätt som i kapitel 5 delar in befolkningen över 18 år i fem lika stora delar efter hur stora inkomster de har, så tillhör nästan hälften av de valda till kommunfullmäktige den femtedel som har de högsta inkomsterna. Om fullmäktigledamöterna perfekt skulle återspegla befolkningen ifråga om inkomst skulle endast en femtedel tillhöra den gruppen.

Personer med höga inkomster är alltså överrepresenterade bland de valda till kommunfullmäktige. Andelen som tillhör gruppen med de högsta inkomsterna har dock minskat med 8 procentenheter sedan år 1991, vilket innebär att representativiteten i det avseendet har blivit bättre över tid. Bland kvinnliga fullmäktigledamöter är andelen med höga inkomster betydligt lägre än bland manliga. Det förhållandet gäller även sett över tid.

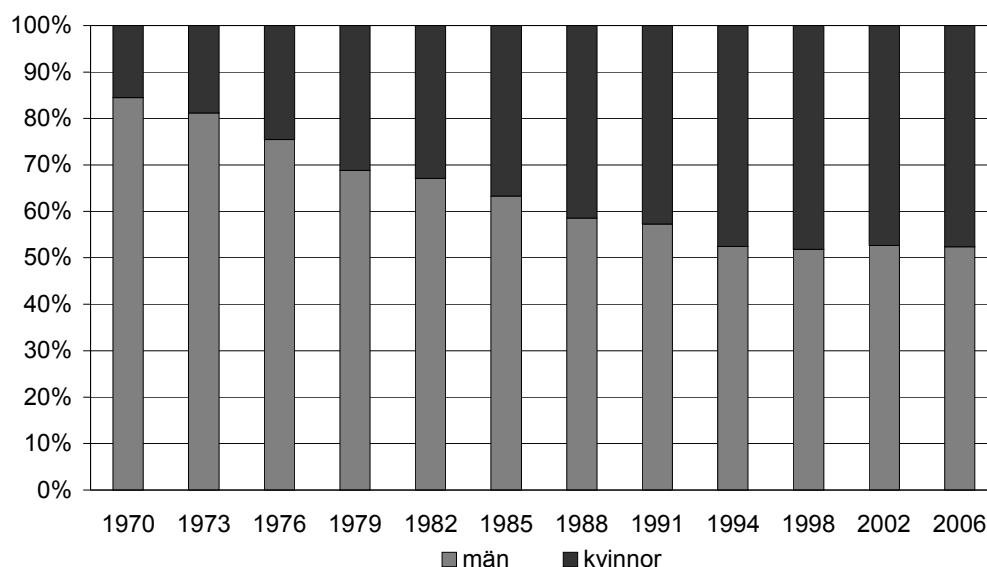
Utvecklingen i landstingsfullmäktige

Kön

Med ett lite längre tidsperspektiv kan en kraftig ökning av andelen kvinnor i landstingsfullmäktige noteras, se diagram 6.1. Utvecklingen liknar den som skett i kommunernas fullmäktigeförsamlingar. På båda dessa politiska nivåer skedde en markant ökning av kvinnor under 1970-talet. I landstingen ökade andelen kvinnor mellan valen 1970 och 1979 med 16 procentenheter, vilket är 1 procentenhet mer än i kommunerna. Även om likheter finns kan även vissa skillnader observeras. I landstingen ökade andelen kvinnor även under 1980-talet, medan det i kommunerna inte hände mycket i det avseendet under den perioden. Dessutom har jämställdheten nått längre i landstingen. Efter valen 2006 utgör kvinnor 48 procent av de valda till landstingsfullmäktige.

Valen 2006 resulterade därmed i en jämställd uppsättning ledamöter i landstingsfullmäktige totalt sett. Om vi studerar de enskilda landstingen finner vi att samtliga är jämställda. Andelen kvinnor som valdes in i landstingsfullmäktige år 2006 varierar mellan 40 procent i Blekinge som lägst och 54 procent i Västerbotten som högst.

Diagram 6.6 Valda till landstingsfullmäktige efter kön. År 1970–2006. Procent

Källa: SCB:s valstatistik

Ålder och kön

Det finns vissa likheter mellan hur åldersammansättningen i kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige har utvecklats över tid. De äldre åldersgrupperna har ökat sina andelar på båda dessa politiska nivåer, och det gäller i synnerhet åldergruppen 65 år och äldre. Sedan 1982 har den äldsta åldersgruppens andel av ledamöterna i landstingen ökat från 4 till 11 procent, se tabell 6.3. I både landstingen och kommunerna är det åldersgruppen 30–49 år som kraftigt minskat sin andel av fullmäktigledamöterna. Vi kan dock även konstatera skillnader mellan de politiska nivåerna. I landstingen har andelen valda som är under 30 år ökat, medan motsvarande andel har varit förhållandevis konstant i kommunerna.

Ökningen har dock skett från en låg nivå och andelen under 30 år är fortfarande något lägre i landstingen än i kommunerna.

Sett över tid kan vi notera en liknande utveckling av åldersammansättningen bland både kvinnor och män i landstingsfullmäktige, men andelen äldre är genomgående högre bland män. Detta innebär att kvinnor är bättre representerade bland de yngre än bland de äldre. Bland dem under 30 år i landstingsfullmäktige var andelen kvinnor högre än andelen män efter 2006 års val.

Tabell 6.3 Valda till landstingsfullmäktige efter kön och ålder. År 1982–2006. Procent

	1982	1985	1988	1991	1994	1998	2002	2006
Ålder								
18–29 år								
Kvinnor	2	1	3	3	5	3	5	5
Män	1	0	1	1	3	3	4	4
Samtliga	1	1	2	2	4	3	5	4
30–49 år								
Kvinnor	53	50	44	42	42	41	34	34
Män	39	40	41	39	36	34	29	27
Samtliga	43	43	42	40	39	37	31	30
50–64 år								
Kvinnor	43	46	50	53	51	50	53	53
Män	55	54	51	53	55	56	59	56
Samtliga	51	51	51	53	53	53	56	54
65– år								
Kvinnor	2	2	3	2	2	6	8	8
Män	5	6	7	7	6	7	9	14
Samtliga	4	5	5	5	4	6	8	11

Källa: SCB:s valstatistik

Utländsk bakgrund

I tabell 6.4 redovisas valda till landstingsfullmäktige efter födelseland och över tid. Andelen invandrade i landstingsfullmäktige har ökat från 4 procent år 1991 till 7 procent år 2006. Ökningen har skett genom att andelen som är födda utanför Norden har ökat kraftigt, om än från en mycket låg nivå. I likhet med vad vi kunde se i kommunfullmäktige, så är andelen utrikes födda i landstingsfullmäktige högre bland kvinnor än bland män.

Tabell 6.4 Valda till landstingsfullmäktige efter kön och födelseland. År 1991–2006. Procent

	1991	1994	1998	2002	2006
Sverige					
Kvinnor	95	94	93	92	92
Män	97	97	95	94	94
<i>Samtliga</i>	96	96	94	93	93
Norden (utom Sverige)					
Kvinnor	4	4	4	4	4
Män	2	2	2	2	1
<i>Samtliga</i>	3	3	3	3	3
Europa (utom Norden)					
Kvinnor	1	1	1	2	3
Män	1	1	1	2	2
<i>Samtliga</i>	1	1	1	2	2
Övriga länder					
Kvinnor	0	0	1	2	1
Män	0	0	1	2	3
<i>Samtliga</i>	0	0	1	2	2

Källa: SCB:s valstatistik

Utbildningsnivå och inkomst

Som vi konstaterat tidigare i kapitlet är det ungefär en tredjedel av väljarna som har en eftergymnasial utbildning. Bland de valda till landstingsfullmäktige är den andelen betydligt högre. Den uppgår till 61 procent, vilket även är högre än motsvarande andel i kommunfullmäktige. Sedan valen 1991 har andelen med eftergymnasial utbildning i landstingsfullmäktige ökat med 9 procentenheter. Under samma tidsperiod har personer med förgymnasial utbildning minskat i motsvarande omfattning. Kvinnliga ledamöter i landstingsfullmäktige är genomgående mer välutbildade än manliga ledamöter.

Drygt två tredjedelar av de valda till landstingsfullmäktige tillhör de 20 procent av befolkningen över 18 år som har de högsta inkomsterna. Andelen av ledamöter i landstingsfullmäktige som tillhör den gruppen har dock minskat med 8 procentenheter sedan år 1991, vilket är exakt samma utveckling som tidigare kunde konstatera i kommunfullmäktige. En annan likhet med situationen i kommunfullmäktige är att andelen med höga inkomster är betydligt lägre bland kvinnor än bland män. Det förhållandet gäller även sett över tid.

7 Vilka innehar vilka uppdrag?

Horisontell arbetsfördelning?

Flera forskare har visat att det tycks finnas en form av horisontell arbetsfördelning mellan könen inom politiken, vilket innebär att kvinnor och män har förtroendeuppdrag inom olika typer av politiska sakområden. Lena Wängnerud (1996) har studerat hur riksdagsledamöter placeras i utskott. Hon finner att kvinnor är relativt väl representerade i kultur- och socialutskotten, medan kvinnor är kraftigt underrepresenterade i finans-, trafik-, närings-, försvars- och skatteutskotten. Henry Bäck (2000) har studerat hur väl olika grupper är representerade i olika facknämnder i kommunerna. Han finner bland annat att kvinnor är relativt väl representerade i så kallade "mjuka" verksamheter, som vård, omsorg, utbildning, kultur och fritid, medan kvinnor är kraftigt underrepresenterade i de "hårda" tekniska nämnderna.

Vissa forskare kopplar "mjuka" politikområden till "svaga" värden, och hävdar att den horisontella arbetsfördelningen handlar om en marginalisering där kvinnor trängs ut av mer inflytelserika män till nämnder som har mindre makt. Man kan givetvis ifrågasätta om de "mjuka" områdena verkligen har mindre makt då större delen av kommunernas verksamhet ligger inom den mjuka sektorn. Oavsett hur man ser på den saken är det av intresse att studera om den horisontella arbetsfördelning som tidigare forskning pekat på även går att finna i 2007 års undersökning av förtroendevalda i kommuner och landsting. Det är också vad vi kommer att ägna det här kapitlet åt.

Facknämnderna i kommunerna

Bland samtliga förtroendevalda i kommunerna år 2007 är andelen kvinnor 42 procent och andelen män 58 procent. När det gäller de kommunala facknämnderna är andelen kvinnor något högre – kvinnor utgör 44 procent av de förtroendevalda som har uppdrag i facknämnderna, se tabell 7.1.

Av tabellen framgår dessutom att det finns en arbetsfördelning mellan könen. Kvinnor är överrepresenterade i nämnder som har hand om vård- och omsorgsfrågor och sociala frågor (58 procent kvinnor), medan män är överrepresenterade i nämnder som har hand om tekniska frågor (71 procent). I nämnder som ansvarar för barn- och ungdomsfrågor och utbildning är könsfördelningen jämn, medan män även är något överrepresenterade i nämnder som ansvarar för kultur- och fritidsfrågor.

Tabell 7.1 Förtroendeuppdrag i kommunernas facknämnder. År 2007.
Procentuell fördelning, könsfördelning och antal

Facknämnd	Könsfördelning			Procentuell fördelning	
	Kvinnor	Män	Totalt Antal	Kvinnor	Män
Vård/omsorg/social	58	42	6 627	31	18
Barn/ungdom/utbildning	50	50	5 877	24	19
Kultur/fritid/turism	45	55	3 575	13	12
Teknik/miljö/trafik/fastighet	29	71	8 938	21	40
Övriga facknämnder	42	58	3 073		
<i>Total andel i facknämnderna</i>	<i>44</i>	<i>56</i>		<i>100</i>	<i>100</i>
Totalt antal i facknämnderna	12 310	15 780	28 090	12 310	15 780

Sedan undersökningstillfället 2003 märks endast små skillnader inom respektive kategori när det gäller könsfördelningen. Könsfördelningen kan emellertid även studeras i olika åldersgrupper för att se om skillnader finns mellan unga och äldre och därmed om man kan förvänta sig ändrade horisontella könsmonster över tid.

En jämförelse mellan olika åldersgrupper visar också att unga kvinnor i större utsträckning än äldre kvinnor återfinns i facknämnder som ansvarar för teknikfrågor. Vi finner även att en högre andel yngre män än äldre män har uppdrag i nämnder som har hand om vård- och omsorgsfrågor och sociala frågor. Dessa åldersmonster kan därmed indikera att rådande könsmonster kan komma att förändras över tid. Samtidigt förtjänar det att påpekas att även om könsmonstren är svagare bland de yngre politikerna så återfinns de även bland dem.

Facknämnderna i landstingen

Även inom landstingens facknämnder finns en viss arbetsfördelning mellan könen, se tabell 7.2. Kvinnor är överrepresenterade i nämnder som ansvarar för vård, omsorg och sociala frågor samt även något överrepresenterade i nämnder som ansvarar för kultur och fritid. Män är, å andra sidan, överrepresenterade inom nämnder som ansvarar för teknik, miljö och trafik. Det stora flertalet av de uppdrag som finns att fördela inom landstingets facknämnder återfinns emellertid i kategorin vård och omsorg. Detta förklarar varför totalt sett andelen kvinnor är något högre än andelen män i landstingens facknämnder (51 mot 49 procent). Bland samtliga förtroendevalda i landstingen utgör andelen kvinnor 48 procent och andelen män 52 procent.

Sedan 2003 har andelen kvinnor minskat med 1 procentenhet inom kategorin vård och omsorg, där alltså flest uppdrag återfinns.

Tabell 7.2 Förtroendeuppdrag i landstingens facknämnder. År 2007.
Procentuell fördelning, könsfördelning och antal

Facknämnd	Könsfördelning			Procentuell fördelning	
	Kvinnor	Män	Totalt Antal	Kvinnor	Män
Vård/omsorg/social	55	45	1 635	68	58
Barn/ungdom/utbildning	45	55	187	7	8
Kultur/fritid/turism	53	47	114	5	4
Teknik/miljö/trafik/fastighet	32	68	152	4	8
Övriga facknämnder	45	55	496		
<i>Total andel i facknämnderna</i>	<i>51</i>	<i>49</i>		<i>100</i>	<i>100</i>
Totalt antal i facknämnderna	1 311	1 273	2 584	1 311	1 273

Vertikal arbetsfördelning?

I det föregående avsnittet beskrivs en horisontell arbetsfördelning mellan könen. Flera forskare har även pekat på en vertikal arbetsfördelning mellan könen, som innebär att de ledande positionerna är förbehållna männen. Enligt Raaum (1995) innebär denna "hierarkiska marginalisering" att underrepresentationen av kvinnor förstärks ju högre upp vi kommer i den politiska hierarkin. Tidigare forskning kring de förtroendevalda i kommunerna har visat att denna typ av statusmönster innebär att kvinnor är underrepresenterade i högstatusorgan och i högstatuspositioner. Även andra underrepresenterade grupper, som utrikes födda, har visat sig vara mer underrepresenterade högre upp i makthierarkin (se Bäck 2000).

I det här avsnittet undersöks om ett sådant statusmönster återfinns för tre underrepresenterade grupper: kvinnor, unga och utrikes födda.

Olika organ och positioner i kommunerna

Av tabell 7.3 och 7.4 framgår att kvinnor är mer underrepresenterade ju högre upp i hierarkin vi kommer. Bland de förtroendevalda i kommunfullmäktige är andelen kvinnor 42 procent, vilket är detsamma som andelen kvinnor totalt sett bland samtliga förtroendevalda. I kommunstyrelserna är dock andelen kvinnor lägre. Där innehas 39 procent av uppdragsposterna av kvinnor.

Underrepresentationen är än tydligare om vi studerar positioner med hög status. Av ordförandeposterna i kommunerna innehas endast 31 procent av kvinnor. Även vice ordförandeposter är främst förbehållna männen.

Det är emellertid en högre andel kvinnor i tyngre organ och på högre poster 2007 än tidigare år. I förhållande till år 2003 har andelen kommunstyrelseposter bland kvinnor ökat från 36 till 39 procent. När det gäller ordförandeposterna är motsvarande ökning 1 procentenhet.

Tabell 7.3 Förtroendeuppdrag i kommunerna efter kön och organ på olika nivåer. År 2007. Procentuell fördelning, könsfördelning och antal

Organ	Könsfördelning			Procentuell fördelning	
	Kvinnor	Män	Totalt antal	Kvinnor	Män
Kommunstyrelsen	39	61	7 049	10	12
Kommunfullmäktige	42	58	20 647	33	33
Facknämnder	44	56	28 090	46	43
Övriga	38	62	7 546	11	13
<i>Samtliga organ</i>	<i>42</i>	<i>58</i>		<i>100</i>	<i>100</i>
Totalt antal	26 601	36 731	63 332	26 601	36 731

Tabell 7.4 Förtroendeuppdrag i kommunerna efter kön och olika positioner. År 2007. Procentuell fördelning, könsfördelning och antal

Position	Könsfördelning			Procentuell fördelning	
	Kvinnor	Män	Totalt antal	Kvinnor	Män
Ordförande	31	69	2 918	3	6
Vice ordförande	38	62	4 088	6	7
Övriga ordinarie ledamöter	42	58	29 197	47	46
Ersättare	43	57	27 129	44	42
<i>Samtliga poster</i>	<i>42</i>	<i>58</i>		<i>100</i>	<i>100</i>
Totalt antal	26 601	36 731	63 332	26 601	36 731

I tabell 7.5 och 7.6 presenteras de ungas representation i högststatusorgan som kommunstyrelsen och högststatuspositioner som ordförandeposter. Av samtliga förtroendeuppdrag innehas 7 procent av personer som är i åldersgruppen 18–29 år, medan 4 procent av uppdragen i kommunstyrelserna innehas av personer i den åldersgruppen.

Sett till olika positioner besitts 1 procent av ordförandeposterna och 2 procent av vice ordförandeposterna av förtroendevalda i åldrarna 18–29 år. Den procentuella fördelningen visar att de allra flesta unga, 59 procent av kvinnorna och 61 procent av männen, innehar ersättarposter.

Tabell 7.5 Förtroendeuppdrag bland unga (18–29 år) i kommunerna efter organ på olika nivåer. År 2007. Procent

Organ	Andel unga			Fördelning bland unga	
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män
Kommunstyrelsen	5	4	4	7	8
Kommunfullmäktige	7	6	6	33	30
Facknämnder	8	8	8	53	55
Övriga	5	4	4	7	8
<i>Samtliga organ</i>	<i>7</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Tabell 7.6 Förtroendeuppdrag bland unga (18–29 år) i kommunerna efter olika positioner. År 2007. Procent

Position	Andel unga			Fördelning bland unga	
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män
Ordförande	1	1	1	1	1
Vice ordförande	3	2	2	2	2
Övriga ordinarie ledamöter	6	5	5	39	36
Ersättare	9	9	9	59	61
<i>Samtliga poster</i>	<i>7</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Av förtroendeuppdragen i landets kommunstyrelser innehas 6 procent av utrikes födda. Andelen utrikes födda bland samtliga förtroendevalda är samtidigt 8 procent. Även när det gäller utrikes födda finns det alltså vissa skillnader i representativitet efter uppdragens tyngd. Om vi ser till olika positioner blir det än tydligare – endast 3 procent av ordförandeposterna innehas av utrikes födda personer.

Tabell 7.7 Förtroendeuppdrag bland utrikes födda i kommunerna efter organ på olika nivåer. År 2007. Procent

Organ	Andel utrikes födda			Fördelning bland utrikes födda	
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män
Kommunstyrelsen	6	6	6	7	9
Kommunfullmäktige	9	7	8	33	31
Facknämnder	9	9	9	49	49
Övriga	8	7	7	11	11
<i>Samtliga organ</i>	<i>9</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Tabell 7.8 Förtroendeuppdrag bland utrikes födda i kommunerna efter olika positioner. År 2007. Procent

Position	Andel utrikes födda			Fördelning bland utrikes födda	
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män
Ordförande	4	3	3	1	2
Vice ordförande	5	4	5	4	4
Övriga ordinarie ledamöter	8	7	8	44	43
Ersättare	10	9	10	51	51
<i>Samtliga poster</i>	<i>9</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Olika organ och positioner i landstingen

Andelen kvinnor är totalt sett större bland landstingens förtroendevalda än bland kommunernas förtroendevalda, 48 i förhållande till 42 procent. Könsfördelningen i landstingsstyrelsen är också jämnare än i kommunstyrelsen.

Redovisningen efter position visar på samma sätt en jämnare könsfördelning i landstingen än i kommunerna beträffande ordförandeposterna. Vi kan alltså konstatera att kvinnor inte bara är bättre representerade i landstingen än i kommunerna, utan även att det finns mindre tydliga könsmonster i landstingen. Samtidigt bör det framhållas att även i landstingen är kvinnor underrepresenterade, endast 41 procent av ordförandeposterna i landstingen innehas av kvinnor. Jämfört med 2003 har andelen kvinnor på ordförandeposter dessutom minskat något, från 43 till 41 procent.

Tabell 7.9 Förtroendeuppdrag i landstingen efter kön och organ på olika nivåer. År 2007. Procentuell fördelning, könsfördelning och antal

Organ	Könsfördelning			Procentuell fördelning	
	Kvinnor	Män	Totalt antal	Kvinnor	Män
Landstingsstyrelsen	47	53	567	8	8
Landstingsfullmäktige	48	52	3 677	52	53
Facknämnder	51	49	2 584	39	35
Övriga	27	74	170	1	4
<i>Samtliga organ</i>	<i>48</i>	<i>52</i>		<i>100</i>	<i>100</i>
Totalt antal	3 387	3 611	6 998	3 387	3 611

Tabell 7.10 Förtroendeuppdrag i landstingen efter kön och olika positioner. År 2007. Procentuell fördelning, könsfördelning och antal

Position	Könsfördelning			Procentuell fördelning	
	Kvinnor	Män	Totalt antal	Kvinnor	Män
Ordförande	41	59	224	3	4
Vice ordförande	46	54	311	4	5
Övriga ordinarie ledamöter	48	52	3 220	45	47
Ersättare	50	50	3 243	48	45
<i>Samtliga poster</i>	<i>48</i>	<i>52</i>		<i>100</i>	<i>100</i>
Totalt antal	3 387	3 611	6 998	3 387	3 611

I tabellerna 7.11 och 7.12 redovisas de ungas representation i olika organ samt på olika positioner. Precis som i kommunerna är de unga under-representerade i högstatusorgan som landstingsstyrelsen och på högstatuspositioner som ordförande- och vice ordförandeposter.

Tabell 7.11 Förtroendeuppdrag bland unga (18–29 år) i landstingen efter organ på olika nivåer. År 2007. Procent

Organ	Andel unga			Fördelning bland unga	
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män
Landstingsstyrelsen	2	2	2	3	4
Landstingsfullmäktige	6	5	6	63	60
Facknämnder	4	5	4	34	35
Övriga	-	2	2	-	2
<i>Samtliga organ</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Tabell 7.12 Förtroendeuppdrag bland unga (18–29 år) i landstingen efter olika positioner. År 2007. Procent

Position	Andel unga			Fördelning bland unga	
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män
Ordförande	1	1	1	1	1
Vice ordförande	-	2	1	-	2
Övriga ordinarie ledamöter	4	3	4	36	33
Ersättare	6	7	7	63	64
<i>Samtliga poster</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	<i>5</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Även när det gäller utrikes födda kan vi konstatera mönster som liknar dem vi såg i kommunerna. Andelen invandrade är lägre ju tyngre uppdraget är, vilket framgår av tabell 7.13 och 7.14

Tabell 7.13 Förtroendeuppdrag bland utrikes födda i landstingen efter organ på olika nivåer. År 2007. Procent

Organ	Andel utrikes födda			Fördelning bland utrikes födda	
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män
Landstingsstyrelsen	5	5	5	4	6
Landstingsfullmäktige	9	8	8	57	58
Facknämnder	8	7	8	37	35
Övriga	9	2	4	1	1
<i>Samtliga organ</i>	<i>8</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Tabell 7.14 Förtroendeuppdrag bland utrikes födda i landstingen efter olika positioner. År 2007. Procent

Position	Andel utrikes födda			Fördelning bland utrikes födda	
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män
Ordförande	3	3	3	1	2
Vice ordförande	7	4	5	4	2
Övriga ordinarie ledamöter	8	6	7	44	41
Ersättare	9	8	9	51	55
<i>Samtliga poster</i>	<i>8</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

8 Hel- och deltid sarvoderade

Definitioner och begrepp

Detta kapitel syftar till att beskriva de hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda i kommuner och landsting.

Hel- och deltid sarvoderade definieras här enligt följande:

- Till de **heltid sarvoderade** räknas de förtroendevalda som erhåller arvode för *politiska uppdrag som anses utövas på heltid*.
- Med **deltid sarvoderad** avses här, och i motsvarande studier som genomförts tidigare, förtroendevalda vars *politiska uppdrag anses motsvara 40 procent tjänstgöring eller mer, dock inte heltidstjänstgöring*.

Det är normalt sett inte något problem att skilja ut de heltid sarvoderade från övriga förtroendevalda, men det kan i vissa fall vara mer problematiskt när det gäller de deltid sarvoderade (Öhrvall 2004). Detta beror på att det ofta inte finns någon specifik tjänstgöringsgrad kopplad till det politiska uppdraget i kommunen eller landstinget. För de kommuner och landsting som resonerar i termer av hel- och deltid sarvoderade är uppdelningen naturlig, men för övriga kan det i vissa fall vara svårt att avgöra om en förtroendevald ska anses vara deltid sarvoderad eller inte. I många fall är arvodesnivån uttryckt som en andel av ett belopp som motsvarar arvodet för heltid sarvoderade förtroendevalda. I sådana fall anses oftast andelen också utgöra tjänstgöringsgrad även om det formellt sett inte finns någon uttalad tjänstgöringsgrad. Även om problemet inte ska överdrivas innebär detta att det föreligger en viss osäkerhet kring det exakta antalet deltid sarvoderade förtroendevalda. Vid de beskrivningar av de hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda efter olika bakgrundsvariabler som görs i den här rapporten är dock denna osäkerhet av underordnad betydelse.

Politiska sekreterare

Sedan år 1983 kan kommuner och landsting anställa särskilda tjänstemän, politiska sekreterare, med uppgift att lämna politiskt biträde åt ledamöter och ersättare i fullmäktige och nämnder (Gustafsson 1999). De politiska sekreterarnas roll är därmed skild från den som övriga hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda har. Detta märks även genom att alla övriga hel- och deltid sarvoderade i kommuner och landsting innehar förtroendeuppdrag, vilket inte är fallet för de politiska sekreterarna.

I denna rapport har de politiska sekreterarna inte inkluderats eftersom deras roll skiljer sig från övriga hel- och deltid sarvoderade. Vidare är det möjligt att kommuner och landsting i vissa fall inte skickat in uppgifter avseende politiska sekreterare, vilket är ett ytterligare skäl för att exkludera dem.¹³

¹³ I diagram 8.1 har emellertid politiska sekreterare inkluderats för att få jämförbarhet över tid.

Antal hel- och deltidssarvoderade

Antal hel- och deltidssarvoderade i kommunerna

År 2007 finns det i kommunerna 586 deltidssarvoderade och 526 heltidssarvoderade politiker, se tabell 8.1. Sammantaget innefattar dessa två grupper alltså 1 112 personer. Samtidigt uppgår samma år det totala antalet förtroendevalda i kommunerna till ungefär 39 200. Det stora flertalet i den gruppen är följaktligen varken hel- eller deltidssarvoderade. De som erhåller hel- eller deltidssarvode utgör knappt 3 procent av det totala antalet förtroendevalda. Merparten av de förtroendevalda är med andra ord fritidspolitiker.

I 273 av landets 290 kommuner är kommunstyrelsens ordförande heltidssarvoderad. Kommunstyrelsernas ordförande utgör en dryg fjärdedel av det totala antalet hel- och deltidssarvoderade.

Tabell 8.1 Hel- och deltidssarvoderade förtroendevalda i kommunerna efter typ av uppdrag. År 2003 och 2007. Antal och procent

År Uppdrag	Deltid		Heltid		Totalt	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
2003						
Kommunstyrelsens ordförande	16	3	274	52	290	29
Övriga	465	97	249	48	714	71
<i>Totalt</i>	<i>481</i>	<i>100</i>	<i>523</i>	<i>100</i>	<i>1 004</i>	<i>100</i>
2007						
Kommunstyrelsens ordförande	17	3	273	52	290	26
Övriga	569	97	253	48	822	74
<i>Totalt</i>	<i>586</i>	<i>100</i>	<i>526</i>	<i>100</i>	<i>1 112</i>	<i>100</i>

År 1954 hade endast 15 kommuner en eller flera heltidssarvoderade förtroendevalda. Tjugo år senare hade den siffran stigit till 200 kommuner (Hagevi 1999). År 2007 finns heltidssarvoderade förtroendevalda i 274 kommuner, dvs. i 16 kommuner saknas någon heltidssarvoderad förtroendevald. Det är 100 kommuner som har fler än en heltidssarvoderad politiker.

Tabell 8.2 Antal kommuner efter antal heltidssarvoderade. År 2003 och 2007

Antal heltidssarvoderade	Antal kommuner	
	2003	2007
0	13	16
1	178	174
2	47	45
3	24	21
4 eller fler	28	34
<i>Totalt</i>	<i>290</i>	<i>290</i>

Tabell 8.3 nedan visar hur de hel- och deltid sengagerade förtroendevalda fördelar sig efter parti. Den största andelen heltidsarvoderade, 45 procent, representerar socialdemokraterna, och en dryg fjärdedel representerar moderaterna.

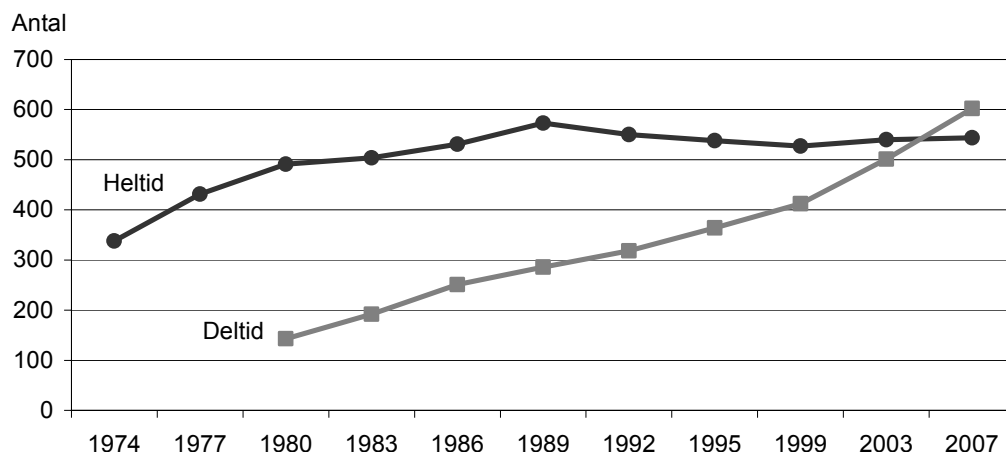
Tabell 8.3 Hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda i kommunerna efter parti. År 2007. Antal och procent

Parti	Deltid		Heltid		Totalt	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
m	108	18	135	26	243	22
c	96	16	77	15	173	16
fp	48	8	32	6	80	7
kd	42	7	16	3	58	5
mp	18	3	7	1	25	2
s	231	39	238	45	469	42
v	23	4	12	2	35	3
övr	20	3	9	2	29	3
<i>Totalt</i>	<i>586</i>	<i>100</i>	<i>526</i>	<i>100</i>	<i>1 112</i>	<i>100</i>

Antal hel- och deltid sarvoderade över tid

I tidigare studier av hel- och deltid sarvoderade har politiska sekreterare inkluderats. För att få jämförbarhet över tid har därför politiska sekreterare medräknats även år 2007 i diagram 8.1. Totalt rapporterades från kommunerna 34 politiska sekreterare år 2007 – 18 heltidsarvoderade och 16 deltid sarvoderade.

Diagram 8.1 illustrerar således hur antalet hel- respektive deltid sarvoderade förtroendevalda, inklusive politiska sekreterare, i landets kommuner förändrats under perioden 1974–2007. Som framgår av diagrammet uppvisar de två grupperna olika utveckling över tid. Det är främst antalet deltid sarvoderade förtroendevalda som har ökat, från 143 personer år 1980 till 602 personer år 2007. Antalet heltidsarvoderade har visserligen ökat under perioden, men ökningen inträffade framför allt under 1970-talet. Antalet heltidsarvoderade har under perioden 1983–2007 legat mellan 504 och 573 personer. År 2007 är antalet deltid sarvoderade för första gången fler än antalet heltidsarvoderade.

Diagram 8.1 Antal hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda i kommunerna. År 1974–2007

Källa: Hagevi 1999; Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting (SCB) 2003 och 2007.

Som nämndes i inledningen av kapitlet kan det för vissa kommuner vara svårt att definiera de förtroendevalda i termer av hel- och deltid sarvoderade, vilket föranleder att det exakta antalet deltid sarvoderade vid respektive mättillfälle är behäftat med viss osäkerhet. Det råder dock inte någon tvekan kring att antalet deltid sarvoderade förtroendevalda har ökat kraftigt under de senaste decennierna. Man kan tänka sig flera förklaringar till denna utveckling. Magnus Hagevi (2000) nämner den mer splittrade partipolitiska situationen i kommunerna som en tänkbar förklaring till ökningen. Argumentationen är att fler partier krävs för att bilda en styrande majoritet och de förhandlingar som föregår bildandet av dessa majoriteter leder till att de arvoderade uppdragen måste delas upp på fler partier, något som i sin tur skulle leda till att heltidsuppdrag omvandlas till deltidsuppdrag. Samtidigt kan vi utifrån diagrammet ovan konstatera att antalet heltid sarvoderade förtroendevalda har varit förhållandevis konstant under den period då antalet deltid sarvoderade ökat, vilket inte talar för den hypotesen. En annan tänkbar förklaring är att vissa uppdrag, som exempelvis nämndsordförande, successivt över tid har inneburit ett större åtagande och att arvodesnivå därför höjts. Detta kan i sin tur ha medfört att den förtroendevalde som innehar den posten därmed har övergått till att bli definierad som deltid sengagerad. Det finns dock inte möjlighet att inom ramen för den här rapporten fastställa orsakerna bakom det ökande antalet deltid sarvoderade förtroendevalda.

Antal hel- och deltidssarvoderade i landstingen

År 1963 var det endast tre landsting som hade någon heltidssarvoderad politiker (Gustafsson 1999). I både 2003 års och 2007 års undersökningar uppgav samtliga landets 20 landsting att de hade en eller flera heltidssarvoderade förtroendevalda, se tabell 8.4.

Tabell 8.4 Antal landsting efter antal heltidssarvoderade. År 2003 och 2007

Antal heltidssarvoderade	Antal landsting	
	2003	2007
0	-	-
1	-	2
2	-	-
3	6	3
4 eller fler	14	15
<i>Totalt</i>	<i>20</i>	<i>20</i>

År 2007 finns totalt 211 hel- eller deltidssarvoderade förtroendevalda i landstingen. De fördelar sig på 128 heltidssarvoderade och 83 deltidssarvoderade, se tabell 8.5. Det kan jämföras med det totala antalet förtroendevalda i landstingen år 2007, som uppgår till ungefär 4 500 personer. Andelen hel- och deltidssarvoderade utgör därmed knappt 5 procent av det totala antalet förtroendevalda i landstingen. Det är en något större andel än motsvarande andel i kommunerna. Men trots det gäller för såväl landsting som kommuner att huvuddelen av de förtroendevalda är fritidspolitiker.

Tabell 8.5 Hel- och deltidssarvoderade förtroendevalda i landstingen efter uppdrag. År 2003 och 2007. Antal och procent

År Uppdrag	Deltid		Heltid		Totalt	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
2003						
Landstingsstyrelsens ordförande	0	0	20	17	20	10
Övriga	86	100	101	84	187	90
<i>Totalt</i>	<i>86</i>	<i>100</i>	<i>121</i>	<i>100</i>	<i>207</i>	<i>100</i>
2007						
Landstingsstyrelsens ordförande	0	0	20	16	20	10
Övriga	83	100	108	84	191	91
<i>Totalt</i>	<i>83</i>	<i>100</i>	<i>128</i>	<i>100</i>	<i>211</i>	<i>100</i>

I tabell 8.6 illustreras hur de hel- och deltidssengagerade förtroendevalda i landstingen fördelar sig efter parti. I likhet med i kommunerna tillhör den största andelen heltidssarvoderade socialdemokraterna.

Tabell 8.6 Hel- och deltidssarvoderade förtroendevalda i landstingen efter parti. År 2007. Antal och procent

Parti	Deltid		Heltid		Totalt	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
m	15	18	26	20	41	19
c	9	11	12	9	21	10
fp	8	10	11	9	19	9
kd	10	12	10	8	20	10
mp	7	8	8	6	15	7
s	22	27	48	38	70	33
v	7	8	9	7	16	8
övr	5	6	4	3	9	4
<i>Totalt</i>	<i>83</i>	<i>100</i>	<i>128</i>	<i>100</i>	<i>211</i>	<i>100</i>

Vilka är de hel- och deltidssarvoderade?

Det här avsnittet syftar till att beskriva de hel- och deltidssarvoderade efter kön, ålder och födelseland.

Hel- och deltidssarvoderade i kommunerna

Som framgår av tabell 8.7 är kvinnor underrepresenterade bland de hel- och deltidssarvoderade förtroendevalda i kommunerna. Ungefär en tredjedel i den gruppen är kvinnor. Någon nämnvärd förändring kan inte noteras under perioden 1999–2007. Könsfördelningen kan jämföras med situationen bland samtliga förtroendevalda i kommunerna där andelen kvinnor är 42 procent och andelen män är 58 procent. Kvinnor är med andra ord sämre representerade bland hel- och deltidssarvoderade än bland förtroendevalda i stort. Det är ett mönster vi känner igen; som vi kunde konstatera i kapitel 7 är kvinnor underrepresenterade på tyngre poster.

Utvecklingen över tid ser olika ut bland heltidssarvoderade respektive deltidssarvoderade. I den senare gruppen har andelen kvinnor sjunkit mellan år 1999 och 2007. Det är en utveckling som förmodligen hänger samman med att gruppen har blivit större under tidsperioden. Bland heltidssarvoderade har andelen kvinnor däremot ökat, från 28 procent år 1999 till 34 procent år 2007.

Tabell 8.7 Hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda i kommunerna efter kön. År 1999, 2003 och 2007. Procent

	Deltid			Heltid			Totalt		
	-99	-03	-07	-99	-03	-07	-99	-03	-07
Kön									
Kvinnor	40	36	34	28	30	34	33	33	34
Män	60	64	66	72	70	66	67	67	66
<i>Samtliga</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Källa: Hagevi 1999; Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting (SCB) 2003 och 2007.

I tabell 8.8 presenteras hur de hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda fördelar sig efter ålder. Av tabellen framgår att unga är kraftigt underrepresenterade, endast 1 procent av de hel- och deltid sarvoderade är i åldrarna upp till 30 år. En majoritet av såväl hel- som deltid sengagerade är i åldrarna 50–64 år. Både bland hel- och deltid sengagerade är andelen äldre (65 år och äldre) större bland män än bland kvinnor.

Tabell 8.8 Hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda i kommunerna efter ålder och kön. År 2003 och 2007. Procent

	Deltid		Heltid		Totalt	
	-03	-07	-03	-07	-03	-07
Ålder						
18–29 år						
Kvinnor	2	3	1	-	2	2
Män	3	2	1	0	2	1
<i>Samtliga</i>	<i>3</i>	<i>3</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>1</i>
30–49 år						
Kvinnor	43	37	42	50	43	43
Män	34	35	36	36	35	35
<i>Samtliga</i>	<i>37</i>	<i>36</i>	<i>38</i>	<i>41</i>	<i>37</i>	<i>38</i>
50–64 år						
Kvinnor	53	56	56	49	54	53
Män	58	56	61	61	60	58
<i>Samtliga</i>	<i>56</i>	<i>56</i>	<i>60</i>	<i>57</i>	<i>58</i>	<i>56</i>
65– år						
Kvinnor	2	4	1	1	1	2
Män	6	7	2	3	4	5
<i>Samtliga</i>	<i>4</i>	<i>6</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>

De utrikes födda utgör 15 procent av befolkningen och 8 procent av samtliga förtroendevalda i kommunerna. Det kan jämföras med knappt 4 procent av de hel- och deltid sarvoderade i kommunerna. Utrikes födda är underrepresenterade bland både hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda.

Tabell 8.9 Hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda i kommunerna efter födelseland och kön. År 2003 och 2007. Procent

	Deltid		Heltid		Totalt	
	-03	-07	-03	-07	-03	-07
Födelseland						
Sverige						
Kvinnor	96	97	97	96	96	96
Män	97	96	97	97	97	97
<i>Samtliga</i>	97	96	97	97	97	96
Övriga länder						
Kvinnor	4	3	3	4	4	4
Män	3	4	3	3	3	3
<i>Samtliga</i>	3	4	3	3	3	4

Hel- och deltid sarvoderade i landstingen

Bland samtliga förtroendevalda i landstingen är andelen män 52 procent och andelen kvinnor 48 procent. Bland de hel- och deltid sarvoderade i landstingen är andelen män 56 procent och andelen kvinnor 44 procent. Precis som i kommunerna är således kvinnor underrepresenterade bland de hel- och deltid sarvoderade i landstingen. Skillnaderna mellan könen är emellertid mindre än motsvarande skillnader i kommunerna.

Tabell 8.10 Hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda i landstingen efter kön. År 2003 och 2007. Procent

	Deltid		Heltid		Totalt	
	-03	-07	-03	-07	-03	-07
Kön						
Kvinnor	47	43	45	44	46	44
Män	54	57	55	56	54	56
<i>Samtliga</i>	100	100	100	100	100	100

Liksom i kommunerna tillhör majoriteten av de hel- och deltid sengagerade i landstingen åldersgruppen 50–64 år. Inte i något av landstingen finns en hel- eller deltid sarvoderad kvinna under 30 år. I förhållande till 2003 års undersökning märks en markant ökning av andelen hel- eller deltid sarvoderad män i åldrarna 65 år och äldre, från knappt 2 procent till nästan 6 procent år 2007.

Tabell 8.11 Hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda i landstingen efter ålder och kön. År 2003 och 2007. Procent

	Deltid		Heltid		Totalt	
	-03	-07	-03	-07	-03	-07
Ålder						
18–29 år						
Kvinnor	-	-	-	-	-	-
Män	4	4	-	3	2	3
Samtliga	2	2	-	2	1	2
30–49 år						
Kvinnor	40	39	44	52	42	47
Män	24	40	27	33	26	36
Samtliga	31	40	35	41	33	41
50–64 år						
Kvinnor	60	61	55	46	57	52
Män	70	47	71	60	71	55
Samtliga	65	53	64	54	64	54
65– år						
Kvinnor	-	-	2	2	1	1
Män	2	9	2	4	2	6
Samtliga	1	5	2	3	1	4

Som tidigare nämnts uppgår andelen utrikes födda bland samtliga förtroendevalda i landstingen till 8 procent, vilket kan jämföras med 15 procent i befolkningen. Andelen utrikes födda bland hel- och deltid sarvoderade i landstingen är 3 procent. Utrikes födda är med andra ord, precis som i kommunerna, underrepresenterade bland de hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda i landstingen.

Av tabell 8.12 kan inget entydigt könsmonster utläsas, men det kan konstateras att andelen utrikes födda kvinnor bland de deltid sarvoderade har ökat jämfört med år 2003.

Tabell 8.12 Hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda i landstingen efter födelseland och kön. År 2003 och 2007. Procent

	Deltid		Heltid		Totalt	
	-03	-07	-03	-07	-03	-07
Födelseland						
Sverige						
Kvinnor	100	94	98	98	99	97
Män	96	94	98	99	97	97
Samtliga	98	94	98	98	98	97
Övriga länder						
Kvinnor	-	6	2	2	1	3
Män	4	6	2	1	3	3
Samtliga	2	6	2	2	2	3

Arvodesnivåer

Eftersom det i många fall är svårt att precisera tjänstgöringsgraden för de deltid sarvoderade förtroendevalda blir det problematiskt att räkna om arvodesnivåerna så att de blir jämförbara. I den redovisning av arvodesnivåer som görs här ingår därför endast de heltid sarvoderade.

Arvodesnivåer i kommunerna

Det genomsnittliga månatliga arvodet för heltid sarvoderade förtroendevalda i kommunerna uppgår år 2007 till ungefär 45 400 kronor. Det finns dock en stor variation mellan kommunerna, från drygt 16 000 kronor till närmare 100 000 kronor. Jämfört med 2003 års undersökning har det genomsnittliga månatliga arvodet för heltid sarvoderade ökat med nästan 6 000 kronor, vilket motsvarar en ökning med 15 procent. Som jämförelse kan nämnas att medianen av den sammanräknade förvärvsinkomsten i befolkningen över 20 år ökade med 11 procent mellan åren 2002 och 2006.

När Svenska Kommunförbundet år 1995 undersökte arvodesnivåerna för de heltid sengagerade förtroendevalda som innehade posten som kommunstyrelseordförande kom de fram till att det genomsnittliga månatliga arvodet uppgick till 29 000 kronor (Svenska Kommunförbundet 1996). År 2003 var motsvarande belopp 38 200 kronor per månad och år 2007 hade det stigit till 44 500 kronor per månad. Även här är dock variationen stor mellan kommuner. År 2007 varierar beloppet från drygt 30 000 kronor till närmare 100 000 kronor.

Arvodesnivåer i landstingen

År 2007 uppgår det genomsnittliga månatliga arvodet för heltid sarvoderade förtroendevalda i landstingen till 52 000 kronor. Motsvarande belopp år 2003 var 44 600 kronor, dvs. en ökning med 16 procent mellan 2003 och 2007. Även här finns en stor variation mellan landstingen, från drygt 34 000 kronor till 96 000 kronor.

En redovisning av arvodesnivåerna för heltid sarvoderade landstingsstyrelseordföranden visar att det genomsnittliga månatliga arvodet uppgår till 55 400 kronor, med en variation från 42 600 till 96 000 kronor mellan landstingen.

9 Vilka hoppar av sina uppdrag?

I det här kapitlet ska vi studera de politiker som väljer att lämna sina uppdrag. Att förtroendevalda avgår kan vara uttryck för att de rådande politiska arbetsförhållandena inte är acceptabla eller att den förtroendevalde på annat sätt inte trivs. I sådana fall finns det anledning att tolka avgångar som ett tecken på att något bör förändras. Samtidigt kan avgångar ses som något positivt då det ger nya medborgare chansen att ikläda sig rollen som förtroendevald. Peder Nielsen (2001) påpekar att vi måste känna till skälen till att en förtroendevald lämnar sitt uppdrag innan vi kan avgöra om det ska ses som något negativt eller något positivt.

Inom forskningen brukar man skilja på ofrivillig och frivillig avgång från förtroendeuppdrag (Wallin, Bäck & Tabor 1981). Med ofrivillig avgång avses de fall då en person vill fortsätta som förtroendevald men ändå måste lämna sina uppdrag. Detta sker framför allt i samband med val, antingen genom att den förtroendevaldas parti tappar mandat eller genom att han eller hon får ett sämre utfall i partiets nomineringsprocess (Nielsen 2001). Frivillig avgång inträffar när den förtroendevalda själv väljer att lämna politiken. Det är sådana avgångar vi här avser när vi talar om avhopp.

Att förtroendevalda tvingas avgå till följd av ett mindre lyckat valresultat kan knappast ses som något problematiskt, utan snarare som en naturlig del av demokratin. Givet att inte vissa grupper systematiskt missgynnas torde det inte heller vara något problem att förtroendevalda tvingas lämna politiken till följd av partiets nomineringsprocess.

När det gäller avhopp kan man skilja mellan avhopp av privata skäl och avhopp av politiska skäl (Wallin, Bäck & Tabor 1981). Med privata skäl avses skäl som inte har med förtroendeuppdraget att göra. Exempelvis har tidigare forskning visat att en vanlig anledning till att kommunalt förtroendevalda hoppar av sina uppdrag är att de flyttar till en annan kommun (Nielsen 2001). Politiska skäl innefattar skäl som har med det politiska uppdraget att göra. Det innefattar även skäl som beror på rollen som förtroendevald i förhållande till media och allmänheten.

Avhopp kan ske både i samband med val och under en pågående mandatperiod. Det är dock svårt att utifrån valstatistiken avgöra om en avgång i samband med val är att betrakta som ett avhopp eller som en ofrivillig avgång, t.ex. på grund valresultatet. Däremot kan vi på goda grunder anta att de avgångar som sker under en mandatperiod med få undantag utgörs av avhopp. Det är nämligen förhållandevis ovanligt att en förtroendevald tvingas lämna sitt uppdrag. Det gäller i synnerhet för fullmäktiges ledamöter. Vi kommer därför att studera avhopp genom att se närmare på vilka av de valda till kommun- respektive landstingsfullmäktige 2002 som avgick innan mandatperiodens slut. Men innan vi går in på det kommer vi först att försöka belysa omsättningen av fullmäktigledamöter mellan mandatperioder.

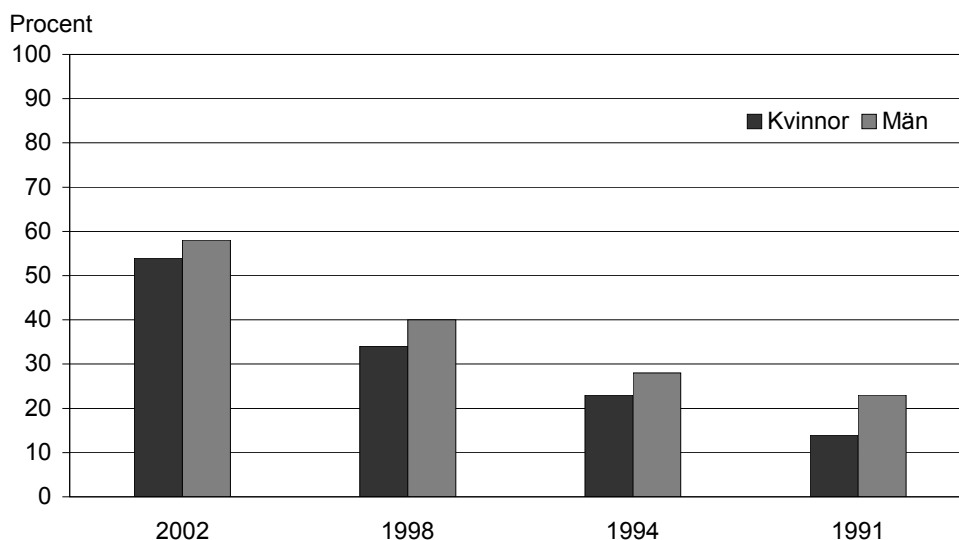
Omsättning mellan mandatperioder

Ett sätt att beräkna omsättningen av kommun- och landstingspolitiker är att studera hur vanligt det är att kandidera vid flera på varandra följande val. Det är också vad vi kommer att göra här. Vi kommer även att studera omsättningen bland dem som väljs in i fullmäktige. Detta innebär att det är omsättningen snarare än orsaker till avgångar som ligger i fokus i det här avsnittet. Senare i kapitlet kommer vi att analysera avhopp mer specifikt, men först vill vi försöka få en bild av hur många politiker som byts ut i samband med val.

Val till kommunfullmäktige

Vid valen 2006 valdes 7 546 män och 5 532 kvinnor in i kommunfullmäktige. Diagram 9.1 illustrerar hur många av dem som även valdes in i vid tidigare val mellan åren 1991 och 2002. Av dem som blev invalda i kommunfullmäktige 2006 var det totalt sett 56 procent som även valdes in år 2002. Det var en något högre andel bland de manliga än bland de kvinnliga fullmäktigledamöterna. Skillnaden mellan könen uppgår till 4 procentenheter. Andelen av fullmäktigledamöterna som varit med sedan val längre tillbaka i tiden är fullt naturligt mindre. Av 2006 års fullmäktigledamöter var det 19 procent som även valdes in vid valen till kommunfullmäktige år 1991. Andelen uppgår till 14 procent bland kvinnor och 23 procent bland män. Att andelen är lägre bland kvinnor är inget oväntat då det var färre kvinnor i fullmäktige längre tillbaka i tiden.

Diagram 9.1 Andel av valda till kommunfullmäktige 2006 som blivit invalda vid tidigare val till kommunfullmäktige efter kön och valår. Procent

Ett annat sätt att studera omsättningen är att utgå ifrån dem som var nominerade respektive invalda till kommunfullmäktige ett givet valår och sedan se hur många av dem som nominerades och hur många som valdes in vid nästföljande val. I tabell 9.1 redovisas dessa uppgifter med utgångspunkt från valen 1991–2002. Som framgår av tabellen var det 60 procent av dem som nominerades vid valen till kommunfullmäktige 1991 som även var nominerade vid nästföljande val till kommunfullmäktige, dvs. vid valen 1994. Den siffran sjunker sedan till 53 procent när vi ser till andelen av dem

som var nominerade vid 1994 års val som även var nominerade år 1998. Det är en påtaglig minskning.

Även om det inte med de data vi har till vårt förfogande går att fastställa, så förefaller minskningen hänga samman med att mandatperioderna förlängdes från tre till fyra år. Tyvärr har vi inte tillgång till data som gör det möjligt för oss att gå längre tillbaka i tiden, vilket innebär att vi endast har en uppgift över omsättningen för tiden när mandatperioderna var treåriga. Men utifrån annan valstatistik kan vi konstatera att antalet nominerade till kommunfullmäktige sjönk med drygt 4 300 personer från valen 1994 till 1998, detta efter att ha legat förhållandevis konstant under en längre period. Det var med andra ord betydligt färre som kandiderade i val till kommunfullmäktige efter att den första fyraåriga mandatperioden nått sitt slut. Sammantaget finns det därmed mycket som talar för att ökningen av mandatperiodernas längd ledde till en ökad omsättning av kommunpolitiker. Effekten verkar dock klinga av över tid. Efter den starka nedgången har andelen politiker som ställer upp i två på varandra följande val åter stigit. Av dem som nominerades vid 2002 års val var 58 procent även nominerade vid 2006 års val.

Tabell 9.1 Andel av nominerade respektive valda i val till kommunfullmäktige som kandiderar respektive blir invalda vid nästföljande val till kommunfullmäktige, efter kön och valår. Procent

	Andel nominerade vid nästföljande val				Andel invalda vid nästföljande val			
	1991	1994	1998	2002	1991	1994	1998	2002
Nominerade								
Kvinnor	59	51	53	56	19	18	20	20
Män	61	54	57	59	19	18	20	20
<i>Samtliga</i>	<i>60</i>	<i>53</i>	<i>55</i>	<i>58</i>	<i>19</i>	<i>18</i>	<i>20</i>	<i>20</i>
Valda								
Kvinnor	75	67	67	72	58	50	51	53
Män	76	72	73	77	59	55	56	57
<i>Samtliga</i>	<i>76</i>	<i>70</i>	<i>71</i>	<i>75</i>	<i>58</i>	<i>53</i>	<i>54</i>	<i>55</i>

Kommentar: Tabellen visar andelen av nominerade respektive valda vid ett givet valår (det som är angivet i tabellen) som även var nominerade respektive valda vid nästföljande val.

Som framgår av tabell 9.1 är sannolikheten att kandidera vid ett val större bland dem som vid föregående val valdes in i kommunfullmäktige än bland övriga som kandiderade. Men även bland dem som valdes in kan vi se att införandet av längre mandatperioder hade en tillfällig effekt på sannolikheten att ställa upp även i nästföljande val. Vi kan även se att andelen fullmäktigledamöter som blir invalda även vid därpå följande val sjönk i samband med att mandatperioderna blev längre. Av dem som valdes in i kommunfullmäktige år 2002 var det 55 procent som även valdes in år 2006.

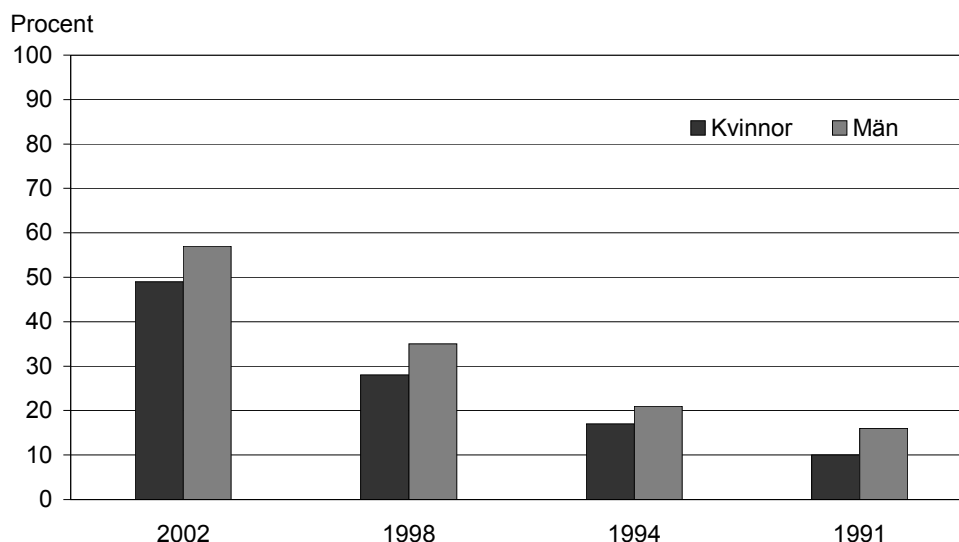
Vi kan i tabell 9.1 även notera vissa könsskillnader. Det är en något högre andel män än kvinnor som kandiderar i två på varandra följande val. Det är även en något högre andel män än kvinnor som blir invalda till kommunfullmäktige två val i rad. Skillnaderna är i många fall små, men de gäller genomgående över den studerade tidsperioden. Det tycks dessutom

som om könsskillnaderna ökade i samband med att mandatperioderna blev längre.

Val till landstingsfullmäktige

Det var 867 män och 789 kvinnor som valdes in i landstingsfullmäktige vid valen 2006. I diagram 9.2 illustreras hur stor andel av den gruppen som även valdes in vid respektive val till landstingsfullmäktige tillbaka till år 1991. Av dem som blev invalda i landstingsfullmäktige 2006 var det 53 procent som även valdes in år 2002. Om vi jämför med val längre tillbaka i tiden är andelen lägre. Av 2006 års fullmäktigledamöter var det 13 procent som även valdes in vid valen till landstingsfullmäktige år 1991. Oavsett med vilket tidigare val vi jämför så är det en större andel av kvinnorna än av männen i fullmäktige som är nya ledamöter.

Diagram 9.2 Andel av valda till landstingsfullmäktige 2006 som blivit invalda vid tidigare val till landstingsfullmäktige efter kön och valår. Procent

I tabell 9.2 redovisas hur stor andel av nominerade respektive valda till landstingsfullmäktige vid valen 1991–2002 som även blev nominerade respektive invalda vid nästföljande val. Av dem som nominerades vid valen till landstingsfullmäktige 1991 var det 53 procent som även blev nominerade vid nästföljande val, dvs. vid 1994 års val till landstingsfullmäktige. Den andelen sjunker sedan kraftigt för senare val. Av dem som var nominerade vid 1994 års val var det endast 37 procent som även var nominerade 1998.

Det förefaller som om förlängningarna av mandatperioderna från tre till fyra år även har påverkat viljan att ställa upp i val till landstingsfullmäktige. Effekten tycks dessutom ha varit än starkare för landstingsfullmäktige än för kommunfullmäktige. Som tidigare nämnts är det möjligt att detta kan bero på annat än förändringen av mandatperiodernas längd. Men vi finner även när det gäller landstingen annat som indikerar att det är en viktig förklaring. Antalet nominerade till landstingsfullmäktige sjönk till under 12 000 personer i samband med 1998 års val, vilket var det första valet efter att mandatperioderna förlängts till fyra år. Innan nedgången hade antalet nominerade legat på en nivå över 14 000 personer en längre tid. Det finns därmed flera faktorer som talar för att de längre mandat-

perioderna har haft en inverkan på uppdragsvilligheten. I likhet med vad vi såg för kommunfullmäktige tycks dock effekten avta över tid. Andelen nominerade vid ett val som även ställer upp vid nästa val till landstingsfullmäktige har ökat efter nämnda nedgång.

Tabell 9.2 Andel av nominerade respektive valda i val till landstingsfullmäktige som kandiderar vid nästföljande val till landstingsfullmäktige efter kön och valår. Procent

	Andel nominerade vid nästföljande val				Andel invalda vid nästföljande val			
	1991	1994	1998	2002	1991	1994	1998	2002
Nominerade								
Kvinnor	53	37	42	44	10	9	10	11
Män	53	37	43	46	10	8	11	11
<i>Samtliga</i>	53	37	42	45	10	8	11	11
Valda								
Kvinnor	73	65	65	69	60	47	51	49
Män	75	65	71	76	61	45	55	57
<i>Samtliga</i>	74	65	68	73	60	46	53	53

Kommentar: Tabellen visar andelen av nominerade respektive valda vid ett givet valår (det som är angivet i tabellen) som även var nominerade respektive valda vid nästföljande val.

Det är vanligare bland de invalda i landstingsfullmäktige att kandidera vid nästföljande val än bland övriga nominerade. Men även bland de invalda ser vi att andelen som ställer upp vid nästa val sjunker i samband med att mandatperioden förlängs.

Könsmönstren är inte lika tydliga när det gäller omsättningen bland landstingspolitiker som vi kunde se för kommunpolitikerna. Fast skillnader mellan könen finns likafullt. Av de kvinnor som valdes in i landstingsfullmäktige 2002 kandiderade 69 procent även i 2006 års val. Motsvarande andel bland män uppgår till 76 procent.

Avhopp under mandatperioden 2002–2006

Vi flyttar nu fokus från omsättning mellan mandatperioder till avhopp under pågående mandatperiod. Analyserna i det här avsnittet baseras på avhopp från kommun- respektive landstingsfullmäktige under mandatperioden 2002–2006. Tidigare forskning har visat att andelen som hoppar av sina förtroendeuppdrag är ungefär lika stor bland fullmäktigledamöter som bland övriga förtroendevalda (Nielsen 2001). Uppgifterna om avhopp kommer från ett register över avhopp som har sammanställts av Valmyndigheten. Dessutom har uppgifter från SCB:s register utnyttjats för att bättre kunna beskriva vilka som hoppar av sina uppdrag. Tyvärr finns inte motsvarande uppgifter om avhopp för tidigare mandatperioder, vilket begränsar möjligheterna till jämförelser över tid.

Under mandatperioden 2002–2006 hoppade 2 478 personer av från kommunfullmäktige och 203 personer hoppade av från landstingsfullmäktige. När en person väljer att lämna sitt uppdrag går uppdraget till en ersättare givet att en sådan finns. Dessa ersättare kan naturligtvis också hoppa av. Att komma in i fullmäktige som ersättare en bit in i mandatperioden kan naturligtvis innebära andra förutsättningar än om man är

invalid från början. Man skulle kunna tänka sig att dessa ersättare i större utsträckning är oförberedda på sitt uppdrag och därmed mer benägna att hoppa av i förtid. Å andra sidan sitter de en kortare tid i fullmäktige än de som är ursprungligt valda, vilket skulle kunna tala för att risken att de hinner hoppa av är mindre. För att undvika att sådana skillnader påverkar våra resultat och för att underlätta jämförelser mellan olika grupper kommer vi i det här avsnittet att begränsa oss till de personer som var ursprungligt valda.

Avhopp från kommunfullmäktige

Av de 13 271 personer som valdes in i kommunfullmäktige 2002 var det 2 162 personer, eller 16 procent, som hoppade av innan mandatperiodens slut. Tidigare studier har visat att kvinnor hoppar av sina uppdrag i kommunfullmäktige i större utsträckning än män (Svenska kommunförbundet 1990; Nielsen 2001). Som framgår av tabell 9.3 gäller det även för mandatperioden 2002–2006. Det var en högre andel av de invalda kvinnorna som hoppade av än motsvarande andel bland männen – 19 procent jämfört med 15 procent.

Det finns ett starkt samband mellan ålder och benägenheten att hoppa av. Bland dem under 30 år var det 39 procent som lämnade fullmäktige innan mandatperiodens slut. Även bland de yngre är det främst kvinnor som hoppar av. Det är i åldersgruppen 50–64 år som det är vanligast att sitta kvar hela mandatperioden ut. Som vi kunde konstatera i kapitel 6 tillhör de flesta som sitter i kommunfullmäktige den åldersgruppen. En bidragande orsak till att gruppen är så pass stor kan alltså vara att de är mindre benägna att hoppa av.

Vidare är det en något större andel avhoppare bland dem som inte är gifta än bland gifta. Vi kan även konstatera att det är något vanligare att hoppa av bland småbarnsföräldrar än bland övriga.¹⁴ Även att få barn under mandatperioden ökar benägenheten att hoppa av. Det gäller i synnerhet bland kvinnor. Det förtjänar samtidigt att påpekas att personer som har barn oftast tillhör de yngre åldersgrupper som generellt sett hoppar av i större utsträckning. Om vi väljer att studera endast personer under 50 år så är det ungefär lika stor andel som hoppar av bland dem som har barn under 6 år som bland dem som inte har det.

Utbildningsnivån hos fullmäktigledamöterna verkar endast ha ett svagt samband med avhopp. När det gäller inkomst är sambandet däremot mer påtagligt; ju högre inkomstklass en fullmäktigledamot tillhör desto mindre är sannolikheten att han eller hon hoppar av i förtid.

¹⁴ Med småbarnsföräldrar avses här personer som vid mandatperiodens början hade barn under 6 år enligt Registret över totalbefolkningen (RTB). Det innebär att alla barn räknas med oavsett om de bor med föräldern eller inte. Omvänt så räknas inte barn som har annan förälder enligt registret inte med även om barnet skulle bo hos personen ifråga.

Tabell 9.3 Andel av ursprungligt valda till kommunfullmäktige som lämnat sitt uppdrag under mandatperioden 2002–2006 efter olika bakgrundsvariabler. Procent

	Kvinnor	Män	Samtliga
Samtliga	19	15	16
Ålder			
18–29 år	41	36	39
30–49 år	22	17	19
50–64 år	14	11	12
65– år	12	16	15
Civilstånd			
Gift	16	13	14
Ej gift	23	18	21
Barn under 6 år (vid mandatperiodens början)			
Ja	25	19	22
Nej	18	14	16
Fått barn under mandatperioden			
Ja	31	19	25
Nej	18	14	16
Utbildningsnivå			
Förgymnasial utbildning	16	14	15
Gymnasial utbildning	19	13	16
Eftergymnasial utbildning	19	16	17
Inkomstnivå			
0–20%	32	19	26
21–40%	21	17	20
41–60%	21	17	19
61–80%	17	14	16
81–100%	15	13	14

Kommentar: Med barn avses här barn enligt Registret över totalbefolkningen (RTB), vilket innebär att ingen hänsyn tas till om barnen bor hos föräldern eller inte. Inkomstklasserna är baserade på percentiler och redovisas i följande grupper: 0–20, 21–40, 41–60, 61–80, 81–100. De är beräknade utifrån hela Sveriges befolkning 18 år och äldre. De personer som saknat deklarerad inkomst eller av andra skäl inte deklarerat någon inkomst redovisas ej. Exempelvis innebär detta att de personer som redovisas i inkomstklassen 0–20 tillhör de 20 procent av befolkningen 18 år och äldre som har lägst inkomster. Uppgifter avser inkomster år 2005 enligt 2006 års taxering.

Det är en högre andel invandrade än svenskfödda som lämnar fullmäktige. Det är i synnerhet bland invandrade från länder utanför Europa som det är en stor andel som lämnar i förtid. Vi kan även konstatera att andelen avhoppare är högre bland inrikes födda med utrikes födda föräldrar än bland övriga inrikes födda. Även när det gäller medborgarskap finner vi skillnader vad gäller benägenheten att hoppa av. Det var en högre andel av de utländska än av de svenska medborgarna som lämnade sitt uppdrag under mandatperioden 2002–2006.

Tabell 9.4 Andel av ursprungligt valda till kommunfullmäktige som lämnat sitt uppdrag under mandatperioden 2002–2006 efter kön, födelseland och medborgarskap. Procent

	Kvinnor	Män	Totalt
Samtliga	19	15	16
Födelseland			
Sverige	18	14	16
Norden (utom Sverige)	20	22	20
Europa (utom Norden)	20	12	16
Övriga länder	30	25	27
Bakgrund			
Inrikes födda med två inrikes födda föräldrar	18	14	16
Inrikes födda med en inrikes och en utrikes född förälder	24	18	21
Inrikes födda med två utrikes födda föräldrar	25	19	22
Utrikes födda	22	19	21
Medborgarskap			
Svensk medborgare	19	15	16
Utländsk medborgare	20	20	20

Som framgår av tabell 9.5 varierar andelen som hoppar av kommunfullmäktige mellan de olika partierna. Högst andel avhoppare återfinns bland de fullmäktigledamöter som representerar miljöpartiet och vänsterpartiet. Den lägsta andelen finner vi bland centerpartisterna. Det förtjänar dock att påpekas att miljöpartiet och vänsterpartiet är de partier där andelen unga och andelen utrikes födda är som störst. Som vi tidigare har kunnat konstatera är det grupper där andelen avhoppare är stor. Det kan alltså vara dessa skillnader som ligger bakom variationerna mellan partierna.

Man kan tänka sig att möjligheten att påverka politiken har en inverkan på benägenheten att stanna kvar i fullmäktige hela mandatperioden. Möjligheterna att påverka politiken borde i sin tur hänga samman med om man tillhör den styrande majoriteten eller inte. Som framgår av tabell 9.5 finns det en sådan skillnad. Bland dem som tillhör den styrande majoriteten är det en mindre andel som hoppar av än bland övriga. Samtidigt är skillnaden endast 3 procentenheter. En något större inverkan verkar tidigare erfarenhet av kommunpolitik ha. Bland de fullmäktigledamöter som kandiderade till kommunfullmäktige redan år 1998 är andelen som hoppade av under mandatperioden 2002–2006 något lägre än bland övriga.

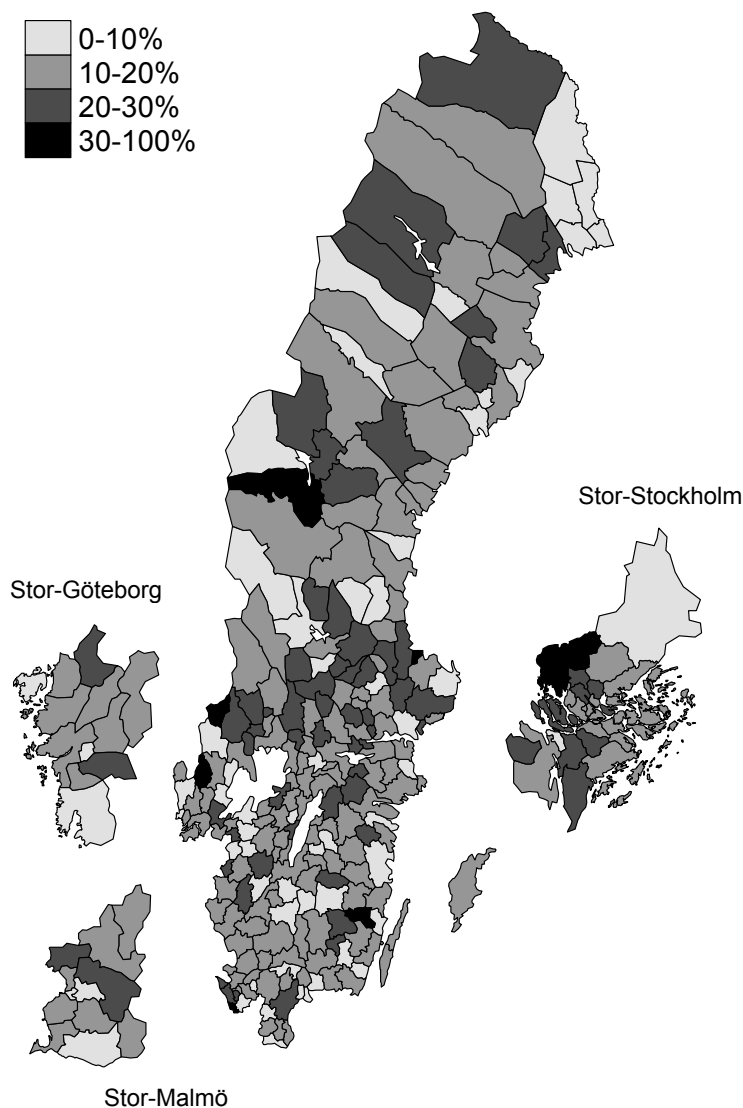
Tabell 9.5 Andel av ursprungligt valda till kommunfullmäktige som lämnat sitt uppdrag under mandatperioden 2002–2006 efter kön, parti, styrande majoritet och tidigare erfarenhet. Procent

	Kvinnor	Män	Samtliga
Samtliga	19	15	16
Parti			
Moderaterna	19	15	16
Centerpartiet	15	9	11
Folkpartiet	20	16	17
Kristdemokraterna	21	18	19
Miljöpartiet	22	23	23
Socialdemokraterna	16	13	15
Vänsterpartiet	30	18	24
Övriga partier	17	20	19
Styrande majoritet			
Tillhör parti som ingår i den styrande majoriteten	18	13	15
Tillhör inte parti som ingår i den styrande majoriteten	20	16	18
Tidigare erfarenhet – nominerad 1998			
Nominerad i valet till kommunfullmäktige 1998	16	13	14
Ej nominerad i valet till kommunfullmäktige 1998	27	22	24
Tidigare erfarenhet – invald 1998			
Invald i valet till kommunfullmäktige 1998	15	12	13
Ej invald i valet till kommunfullmäktige 1998	23	18	20

Kommentar: Med styrande majoritet avses om fullmäktigledamoten tillhörde det parti som styrde kommunen vid mandatperiodens början.

Kartan nedan visar hur andelen avhoppare varierar mellan olika kommuner. Som framgår av kartan finns det stora variationer. Det är dock inga tydliga mönster, utan skillnaderna kan vara stora mellan intilliggande kommuner. Även om vi jämför olika typer av kommuner så framträder inga tydliga mönster. Det är i det här sammanhanget värt att understryka att i många kommuner är antalet fullmäktigledamöter få, vilket kan innebära att om ytterligare en person hoppar av ökar andelen avhoppare med flera procentenheter.

Karta 9.1 Andel av ursprungligt valda till kommunfullmäktige som lämnat sitt uppdrag under mandatperioden 2002–2006 efter kommun. Procent

Tidigare forskning har visat att två vanliga skäl, som förts fram av avhopparna själva, till att lämna politiken i förtid är förhållanden i förvärvslivet och flyttning från kommunen (Nielsen 2001). Vi har här ingen möjlighet att studera förändringar i arbetslivet bland fullmäktigledamöterna, men vi kan med hjälp av SCB:s register se om de som lämnat fullmäktige också har lämnat kommunen. Som framgår av tabell 9.6 är det 32 procent av dem som lämnat kommunfullmäktige under mandatperioden 2002–2006 som även är folkbokförda i en annan kommun vid mandatperiodens slut. I en tidigare enkätstudie var det en lika stor andel som uppgav just flytt från kommunen som skäl till avhopp (Nielsen 2001).

Då unga personer är mer rörliga än äldre skulle man kunna tänka sig att de ålderskillnader kring avhopp som vi tidigare noterat beror på att fler unga än äldre lämnar kommunen. Statistiken visar också att det är vanligare bland unga fullmäktigledamöter att flytta. Bland personer under 30 år som hoppat av fullmäktige är det över 60 procent som flyttat till annan

kommun. Det förklarar en stor del av skillnaden mellan åldersgrupper, men inte hela skillnaden. Om vi undantar avlidna, emigranter och personer som flyttat till annan kommun, är det ändå 19 procent av dem under 30 år som hoppat av kommunfullmäktige i förtid. Motsvarande andel bland dem som var 30 år eller äldre är ungefär 10 procent.

Tabell 9.6 Andel av ursprungligt valda till kommunfullmäktige som lämnat sitt uppdrag under mandatperioden 2002–2006 efter kön och registerstatus vid mandatperiodens slut. Procent

	Kvinnor	Män	Samtliga
Avlidit	4	11	8
Flyttat till annat land	1	1	1
Flyttat till annan kommun	33	31	32
Övriga	62	57	60
<i>Summa</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Kommentar: Uppgifterna är baserad på uppgifter enligt SCB:s Register över totalbefolkningen (RTB) vid mandatperiodens slut.

Avhopp från landstingsfullmäktige

Av de 1 656 personer som valdes in i landstingsfullmäktige vid 2002 års val lämnade 11 procent sina uppdrag innan mandatperioden nått sitt slut. Det är en något lägre andel än i kommunfullmäktige. Då antalet ledamöter i landstingsfullmäktige dessutom är färre innebär det att antalet personer som hoppade av var få, endast 184 personer. Vi bör därför tolka skillnader mellan olika gruppers benägenhet att hoppa av landstingsfullmäktige med viss försiktighet.

I tabell 9.7 redovisas andelen valda till landstingsfullmäktige år 2002 som hoppat av innan mandatperiodens slut. I huvudsak är mönstret detsamma som vi tidigare kunnat konstatera för kommunfullmäktige. Av dem under 30 år var det 35 procent som hoppade av landstingsfullmäktige innan mandatperioden nått sitt slut. I äldre åldersgrupper är det betydligt mer vanligt att sitta kvar hela mandatperioden ut.

Vidare är det en något högre andel avhoppare bland dem som inte är gifta än bland gifta. Det är likaså något vanligare att hoppa av bland småbarnsföräldrar än bland övriga. Skillnaderna mellan dem som har barn och dem som inte har det beror framför allt på åldersskillnader mellan dessa två grupper. Bland lågutbildade är det en högre andel som hoppar av landstingsfullmäktige än bland övriga. Vi kan även konstatera att utrikes födda hoppar av i större utsträckning än inrikes födda. Den skillnaden uppgår till 6 procentenheter. Genomgående i alla grupper är det en högre andel kvinnor än män som hoppar av landstingsfullmäktige.

Tabell 9.7 Andel av ursprungligt valda till landstingsfullmäktige som lämnat sitt uppdrag under mandatperioden 2002–2006 efter olika bakgrundsvariabler. Procent

	Kvinnor	Män	Samtliga
Samtliga	12	10	11
Ålder			
18–29 år	45	21	35
30–49 år	14	12	13
50–64 år	8	9	9
65– år	5	10	8
Civilstånd			
Gift	9	10	10
Ej gift	15	11	13
Barn under 6 år (vid mandatperiodens början)			
Ja	16	16	16
Nej	12	10	11
Utbildningsnivå			
Förgymnasial utbildning	20	11	15
Gymnasial utbildning	11	10	10
Eftergymnasial utbildning	12	10	11
Födelseland			
Inrikes född	11	11	11
Utrikes född	25	7	17

Kommentar: Med barn avses här barn enligt Registret över totalbefolkningen (RTB), vilket innebär att ingen hänsyn tas till om barnen bor hos föräldern eller inte.

Vilka egenskaper hänger samman med avhopp?

Vi har tidigare i det här kapitlet kunnat konstatera att avhopp från kommunfullmäktige är vanligare i vissa grupper än i andra. Vi såg även att skillnaden i andelen avhoppare mellan fullmäktigledamöter med småbarn och dem utan småbarn försvann när vi tog hänsyn till åldersskillnader mellan dessa två grupper. Samtidigt finns det ytterligare variabler som vi skulle vilja kontrollera för. För att kunna samtidigt studera flera olika egenskapers samband med avhopp behöver vi använda oss av en statistisk modell. På så vis kan vi studera en viss egenskaps effekt på avhopp samtidigt som vi kontrollerar för andra egenskaper. Vi kommer därför att i det här avsnittet använda lite mer avancerade statistiska metoder för att studera avhopp. De läsare som endast är intresserad av de övergripande slutsatserna utifrån dessa analyser kan med fördel hoppa fram till sammanfattningen av resultaten som återfinns i slutet av kapitlet.

Analys kring avhopp

Det vi vill undersöka i det här avsnittet är avhopp bland folkvalda. Den beroende variabeln i de statistiska modeller som vi presenterar här avser därmed om de folkvalda vid valen till kommunfullmäktige 2002 har hoppat av innan mandatperiodens slut eller inte. Eftersom den beroende variabeln är en dikotom variabel är sambandet mellan det som skall förklaras och de variabler som skall förklara inte linjärt. Det medför att vi

inte kan använda oss av vanlig linjär regression, utan valet av metod faller istället på logistisk regression.¹⁵

Vid logistisk regression är resultaten svårare att tolka än vid vanlig linjär regression. Svårigheten ligger i att en viss förändring av en förklarande variabel leder till olika sannolikhet för utfallen på den beroende variabeln när de övriga förklarande variablerna antar olika värden. Exempelvis innebär det att om vi jämför skillnaden mellan mäns och kvinnors sannolikhet att hoppa av sina uppdrag i en logistisk modell där även variablerna utbildning och inkomst ingår, så kan storleken på könsskillnaden vara olika vid olika utbildnings- och inkomstnivåer.

För att ändå kunna jämföra förklarande variablers effekter kan man utgå från oddskvoter, vilka har konstanta värden oavsett övriga variablers värden. Oddskvoter är multiplikativa koefficienter, vilket innebär att oddskvoter över 1 betyder att variabeln ifråga har en positiv effekt på avhopp, och omvänt motsvarar oddskvoter under 1 en negativ effekt. Eftersom oddskvoter kan vara svåra att ta till sig kommer vi även att ge olika exempel för att underlätta tolkningen av resultaten.¹⁶

I tabell 9.8 presenteras resultat från tre statistiska modeller där olika variablers samband med avhopp har beräknats. Dessutom presenteras i tabellens första kolumn oddskvoterna från bivariata regressioner, det vill säga när respektive variabel är den enda förklarande variabeln utan kontroll för någon annan variabel. När det gäller kön utgör kvinnor referenskategori och oddskvoten för män uppgår till 0,7. Då oddskvoten är under 1 innebär det att sannolikheten att hoppa av uppdraget som kommunfullmäktigledamot är lägre bland män än bland kvinnor. På liknande sätt ser vi att gifta hoppar av i lägre grad än dem som inte är gifta. Vidare kan vi konstatera att högre inkomst medför lägre sannolikhet att hoppa av. När det gäller ålder så är sannolikheten att hoppa av betydligt större för åldersgruppen 30–49 år, och framför allt för åldersgruppen 18–29 år, i förhållande till övriga åldersgrupper. Utrikes födda och utländska medborgare hoppar av i högre grad än inrikes födda och svenska medborgare. Även för övriga variabler visar de bivariata regressionerna samma samband mellan olika egenskaper hos fullmäktigledamöterna och sannolikheten att hoppa av som vi kunnat konstatera tidigare i kapitlet.

Nu tar vi analysen ett steg vidare och studerar flera egenskapers effekt på en och samma gång. I modell 1 studerar vi samtidigt sambandet mellan avhopp och egenskaperna kön, ålder, civilstånd, inkomst, utbildning, födelseland och medborgarskap. Resultaten av modell 1 framgår av tabell 9.8. Vi kan konstatera att det endast är små förändringar av oddskvoterna i förhållande till vad vi såg vid de bivariata regressionerna. De flesta oddskvoterna närmar sig dock 1, vilket innebär att effekterna försvagas något. Det gäller i synnerhet effekten av civilstånd. Den skillnad i andelen avhoppare som vi tidigare såg mellan gifta och ej gifta berodde till stor del på att de personer som inte är gifta är yngre. Ålder kvarstår som den egenskap som har den största effekten på sannolikheten att hoppa av sin plats i kommunfullmäktige.

¹⁵ Ett alternativ vore att anpassa en statistisk modell som används för överlevnadsdata, dvs. att estimerar modellen med hjälp av Proportional Hazard Regression.

¹⁶ För mer information kring logistisk regression, se t.ex. Hosmer och Lemeshow (2000).

Tabell 9.8 Modeller över avhopp bland ursprungligt valda till kommunfullmäktige som lämnat sitt uppdrag under mandatperioden 2002–2006. Oddskvoter från logistisk regression

Variabel	Kategorier	Bivariat	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Kön	Kvinna	1	1	1	1
	Man	0,739**	0,825**	0,825**	0,826**
Ålder	18–29 år	3,958**	3,252**	3,263**	2,787**
	30–49 år	1,526**	1,433**	1,426**	1,356**
	50–64 år	0,852	0,854	0,854	0,855
	65– år	1	1	1	1
Civilstånd	Ej gift	1	1	1	1
	Gift	0,633**	0,819**	0,817**	0,825**
Inkomst (i 1000-tals kronor)		0,999**	1,000*	1,000*	1,000
Utbildning	Förgymnasial	1	1	1	1
	Gymnasial	1,076*	0,976	0,976	0,969
	Eftergymnasial	1,179	1,117	1,117	1,096
Födelseland	Sverige	1	1	1	1
	Övriga länder	1,342**	1,285**	1,284**	1,232*
Medborgarskap	Svenskt	1	1	1	1
	Utländskt	1,311	0,971	0,971	0,979
Barn under 6 år vid mandatperiodens början	Nej	1		1	1
	Ja	1,473**		1,043	1,015
Fått barn under mandatperioden	Nej	1		1	1
	Ja	1,736**		0,959	0,959
Styrande majoritet	Nej	1			1
	Ja	0,831**			0,838**
Tidigare erfarenhet	Ej nominerad vid föregående val till kommunfullmäktige	1			1
	Ej vald men nominerad vid föregående val till kommunfullmäktige	0,599**			0,741**
	Vald vid föregående val till kommunfullmäktige	0,472**			0,647**

Kommentar: * innebär att oddskvoten är signifikant i förhållande till referenskategorin på 0,05-nivån, medan ** innebär att skillnaden är signifikant på 0,01-nivån. Visserligen studerar vi här samtliga avhopp under perioden vilket innebär att vi inte har något behov av att studera signifikantest för att avgöra huruvida en effekt går att generalisera från urval till population. Signifikantestet kan dock även användas för att avgöra om effekten av en variabel är robust, och inte är ett resultat av slumpen. Det är i den meningen som vi använder signifikantestet här.

I modell 1 uppgår oddskvoten för åldersgruppen 18–29 år till 3,3. Det innebär att oddset för att en fullmäktigledamot som tillhör den åldersgruppen hoppar av är 3,3 gånger större än för en ledamot som tillhör åldersgruppen 65 år och äldre. Detta då vi kontrollerar för övriga variabler som ingår i modell 1. Vi tänker vanligtvis inte i termer av odds, vilket gör att oddskvoter kan vara svåra att förstå. Förhoppningsvis kan ett exempel bidra till att förstå effektens storlek. Vi tänker oss en ogift, inrikes född kvinna som är svensk medborgare med gymnasial utbildning och medelinkomst. Om den kvinnan tillhör åldersgruppen 18–29 år är sannolikheten att hon hoppar sitt uppdrag i fullmäktige 38 procent. Om hon istället skulle tillhöra åldersgruppen 50–64 år skulle den sannolikheten sjunka till 14 procent. Det innebär en skillnad på 24 procentenheter. Om vi istället tänker oss att samma kvinna istället skulle vara utrikes född så skulle skillnaden mellan dessa två åldersgrupper öka till 27 procentenheter.

Modell 2 innefattar förutom de variabler som ingick i modell 1 även en variabel som avser om fullmäktigledamoten hade småbarn vid mandatperiodens början eller inte, samt en variabel som avser om hon eller han fått barn under själva mandatperioden. Som vi ser i tabell 9.8 har dessa variabler vid de bivariata regressionerna en stark effekt på sannolikheten att hoppa av fullmäktige. När vi inte kontrollerar för andra variabler medför förekomsten av barn en klart högre sannolikhet att hoppa av fullmäktige. I modell 2 har dock dessa effekter i stort sett försvunnit (oddskvoterna ligger nära 1). Vi finner alltså inget stöd för att småbarnsföräldrar skulle vara mer benägna att hoppa av än andra ledamöter i kommunfullmäktige när vi kontrollerar för övriga variabler i modell 2. Det är framför allt när vi tar hänsyn till ålder som skillnaden försvinner. Det bör emellertid påpekas att detta inte behöver betyda att sådana effekter inte finns, utan endast att vi här inte kan finna något stöd för att förekomsten av småbarn ökar sannolikheten att hoppa av kommunfullmäktige. Dessutom kan det vara så att småbarnsföräldrar är mindre villiga att ta ett uppdrag snarare än att de är mer benägna att hoppa av.

När det gäller övriga variabler i modell 2 så är effekterna i stort sett desamma som i modell 1. Ålder är även i modell 2 den egenskap som har den största effekten på sannolikheten att hoppa av. Man skulle kunna tänka sig att en anledning till att yngre hoppar av i större utsträckning är att de oftare är nya i politiken. I modell 3 tar vi därför även med en variabel för att kontrollera för om fullmäktigledamoten var nominerad respektive invald i 1998 års val till kommunfullmäktige. Dessutom har vi i modell 3 lagt till en variabel som avser om fullmäktigledamoten tillhör den styrande majoriteten eller inte.

När vi kontrollerar för tidigare erfarenhet sjunker mycket riktigt effekten av ålder något. Oddskvoten sjunker från 3,3 till 2,8. Men även vid kontroll för tidigare erfarenhet och alla övriga variabler som ingår i modell 3, kvarstår ålder som den egenskap som har störst effekt på sannolikheten att lämna fullmäktige i förtid. Det framgår även av modell 3 att tidigare erfarenhet av kommunpolitik medför en lägre sannolikhet att hoppa av, vilket kan tyckas vara naturligt. Vi finner även att sannolikheten att hoppa av är lägre bland ledamöter som tillhör den styrande majoriteten, detta trots att vi kontrollerar för alla övriga variabler som ingår i modell 3. Även kön, civilstånd och födelseland är egenskaper som har en tydlig effekt på

sannolikheten att hoppa av även då vi kontrollerar för alla övriga variabler som ingår i modell 3.

Slutsatser av analysen

Vi har i det här avsnittet använt olika statistiska modeller för att studera hur flera olika egenskaper samtidigt påverkar avhopp bland ledamöter i kommunfullmäktige. Resultaten liknar de vi har kunnat notera tidigare i kapitlet. Unga, kvinnor, utrikes födda och ej gifta hoppar av i högre grad än äldre, män, inrikes födda och gifta. Många egenskaper har dock en mindre effekt då kontroller för andra egenskaper görs. Det gäller bland annat effekten av civilstånd. Skillnaden i andelen avhoppare mellan gifta och ej gifta beror till stor del på att de personer som inte är gifta är yngre. Vidare finner vi, vid kontroll för andra egenskaper, inget stöd för att avhopp är vanligare bland småbarnsföräldrar än bland andra ledamöter i kommunfullmäktige.

Även vid kontroll för en stor uppsättning andra egenskaper kvarstår ålder som den egenskap som har den största effekten på sannolikheten att hoppa av sin plats i kommunfullmäktige. Det gäller även då vi tar hänsyn till om fullmäktigledamöterna har tidigare erfarenhet av kommunpolitik.

Sammanfattningsvis kan det vara värt att notera att det i många fall är de grupper som är underrepresenterade bland kommunpolitiker som också är mest benägna att hoppa av sina uppdrag i kommunfullmäktige. Det gäller framför allt yngre personer, kvinnor och utrikes födda. Att så är fallet gör det naturligtvis inte lättare att förbättra den sociala representativiteten.

Fakta om statistiken

Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting

Svenska kommunförbundet har sedan 1971 och fram till 1999 genomfört undersökningar bland de kommunalt förtroendevalda med avseende på bland annat deras kön och ålder. År 2003 genomförde Statistiska centralbyrån (SCB) för första gången en motsvarande undersökning av de förtroendevalda. Undersökningen genomfördes för andra gången av SCB år 2007.

Undersökningen år 2003 genomfördes av SCB på uppdrag av Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet och Justitiedepartementet. Motsvarande undersökning år 2007 genomfördes inom ramen för SCB:s anslag till demokratistatistik och med finansiellt stöd från Sveriges Kommuner och Landsting.

De två undersökningar av förtroendevalda som SCB genomfört skiljer sig från tidigare undersökningar i framför allt två avseenden. För det första har SCB samlat in de förtroendevaldas personnummer. Därmed kan registerstatistik användas för att mer ingående analysera olika former av representativitet. Dessutom har insamlandet av personnummer inneburit en kvalitetshöjning, bland annat genom att fler kontroller av datamaterialet därmed möjliggjorts. För det andra innefattar 2003 och 2007 års undersökningar även information om de förtroendevalda i landstingen.

Detta omfattar statistiken

Inom ramen för Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting har uppgifter om förtroendevalda samt hel- och deltidsarvoderade samlats in från samtliga kommuner och landsting.

När det gäller *uppgifter om förtroendevalda* har följande fakta om de förtroendevalda samlats in: för- och efternamn, fullständigt personnummer, partitillhörighet, position (ordförande, ledamot etc.) och nämndtillhörighet.

Beträffande *uppgifter om hel- och deltidsarvoderade* har följande fakta insamlats: för- och efternamn, fullständigt personnummer, partitillhörighet, uppdragets titel, procent av heltid och månadsarvode.

Definitioner och förklaringar

Förtroendevalda

För att en analys av de förtroendevalda skall kunna genomföras krävs en tydlig definition av vilka personer som skall definieras som förtroendevalda. Undersökningen år 2007 utgår från samma definition som användes i 2003 års undersökning. Den definitionen innebär att med förtroendevalda avses ledamöter och ersättare i fullmäktige, nämnder och fullmäktige-

beredningar samt revisorer.¹⁷ Definitionen är baserad på kommunallagens definition av förtroendevalda.¹⁸ Det finns ett antal förtroendeuppdrag som därmed inte ingår i den population som här studeras. Till de förtroendeuppdrag som exkluderats hör framför allt uppdrag i olika råd, nämndutskott, styrelser i kommunala bolag och olika samarbetsorgan. Eftersom de flesta som har något av dessa uppdrag även har uppdrag som faller inom vår definition av förtroendevalda påverkas inte studier av representativiteten nämnvärt. Hur definitionen av förtroendevalda utformas påverkar framför allt beräkningar av antalet förtroendeuppdrag. Den definition vi här har valt möjliggör jämförelser över tid.

Hel- och deltid sarvoderade

Inom ramen för undersökningen har uppgifter om de hel- och deltid sarvoderade förtroendevalda som finns i kommuner och landsting samlats in.

Till de *heltid sarvoderade* hör de förtroendevalda som erhåller arvode för politiska uppdrag som anses utövas på heltid.

Till de *deltid sarvoderade* hör de förtroendevalda vars uppdrag anses motsvara 40 procent tjänstgöring eller mer, dock inte heltidstjänstgöring.

Nämnder och uppdrag

Vid datainsamlingen samlades uppgifter om de förtroendevaldas nämndtillhörigheter in. Dessa nämnder har sedan klassificerats i olika kategorier, vilket bland annat legat till grund för selektering av de uppdrag som ingår i vår definition av förtroendeuppdrag. Bland de uppdrag som samlats in och som faller utanför den definition av förtroendeuppdrag vi använder oss av finner vi framför allt uppdrag i kommunala bolag, arbetsutskott, olika råd och kommittéer. Nedan ges en kortfattad beskrivning av de kategorier av kommunala och landstingskommunala nämnder som ingår i undersökningen.

¹⁷ I 2003 års definition ingick även revisorsersättare, men den förändring av kommunallagen som riksdagen beslutade om 2006 (lag 2006:369) innebär att minsta antal revisorer utökats från 3 till 5 samtidigt som ersättningsposterna avskaffats.

¹⁸ Kommunallagens definition har förändrats något genom ett riksdagsbeslut 2006 (lag 2006:369), men för att behålla jämförbarhet över tid håller vi här fast vid samma definition som vid 2003 års undersökning.

Tablå 1 Exempel på nämnder som ingår i undersökningen år 2007

Kategori	Exempel på nämnder som ingår
Obligatoriska nämnder	Fullmäktige, styrelsen, valnämnd och revision
Vård/omsorg/social	Handikappnämnd, individ- och familjenämnd, färdtjänstnämnd, socialnämnd, vård- och omsorgsnämnd och äldre- och vårdnämnd
Barn/ungdom/utbildning	Barn- och ungdomsnämnd, barn- och utbildningsnämnd, bildningsnämnd, gymnasienämnd och skolnämnd
Kultur/fritid/turism	Kulturnämnd, biblioteks- och kulturnämnd, fritidsnämnd, idrottsnämnd och turistnämnd
Teknik/miljö/trafik	Byggnadsnämnd, bygg- och miljönämnd, fastighetsnämnd, gatu- och trafiknämnd, plan- och miljönämnd och räddningsnämnd
Övriga nämnder	Krisledningsnämnd, produktionsnämnd, tillståndsnämnd, vuxennämnd, näringslivsnämnd och utvecklingsnämnd

Operationalisering

Nedan beskrivs hur variablerna som studerats i rapporten har operationaliserats, dvs. hur vi mäter de egenskaper som studeras. I kapitel 6 och 9 studeras fullmäktigledamöter. Referenstidpunkterna är därför för vissa variabler annorlunda i dessa kapitel än vad som anges nedan, se tabeller i respektive kapitel.

Tablå 2 Operationalisering av sociala grupper

Variabel	Beskrivning
Kön, andel politiker	Information om de förtroendevaldas kön har hämtats från SCB:s register över totalbefolkningen (RTB).
Kön, andel befolkning	Information om andelen kvinnor/män i befolkningen har hämtats från RTB. Variabeln avser befolkningen 18 år och äldre den 31 december 2006.
Ålder, andel politiker	Variabeln är indelad i 4 kategorier: 18–29, 30–49, 50–64 och 65 år och uppåt. Vi har valt denna indelning eftersom den även används i den officiella statistiken över nominerade och valda kandidater vid de allmänna valen. Därigenom skapas större jämförbarhet. Information om de förtroendevaldas ålder har hämtats från RTB och avser den 31 december 2006.
Ålder, andel befolkning	Information om befolkningens ålder har hämtats från RTB. Variabeln avser befolkningen 18 år och äldre den 31 december 2006.
Civilstånd, andel politiker	Variabeln är indelad i 2 kategorier: <i>gift (gift och registrerad partner)</i> och <i>ogift (ogift, skild, änking, skild partner, efterlevande partner)</i> . Information om de förtroendevaldas civilstånd har hämtats från RTB och avser den 31 december 2006.
Civilstånd, andel befolkning	Information om andelar med olika civilstånd i befolkningen har hämtats från RTB. Variabeln avser befolkningen 18 år och äldre den 31 december 2006.

Variabel	Beskrivning
Barn under 6 år, andel politiker	Variabeln är indelad i 2 kategorier: <i>har barn under 6 år (har hemmaboende barn 0–5 år)</i> och <i>har ej barn under 6 år (har ej hemmaboende barn 0–5 år)</i> . Information om antal barn bland de förtroendevalda har hämtats från RTB och avser den 31 december 2006. Alla barn räknas med oavsett om de bor med föräldern eller inte. Omvänt så räknas inte barn som har annan förälder enligt registret inte med även om barnet skulle bo hos personen ifråga.
Barn under 6 år, andel befolkning	Information om antal barn under 6 år i befolkningen har hämtats från RTB. Variabeln avser befolkningen 18 år och äldre den 31 december 2006.
Barn under 18 år, andel politiker	Variabeln är indelad i 2 kategorier: <i>har barn under 18 år (har hemmaboende barn 0–17 år)</i> och <i>har ej barn under 18 år (har ej hemmaboende barn 0–17 år)</i> . Information om antal barn bland de förtroendevalda har hämtats från RTB och avser den 31 december 2006.
Barn under 18 år, andel befolkning	Information om antal barn under 18 år i befolkningen har hämtats från RTB. Variabeln avser befolkningen 18 år och äldre den 31 december 2006.
Bakgrund, andel politiker	Variabeln är indelad i 4 kategorier: (1) <i>personer födda utrikes</i> , (2) <i>inrikes födda personer med två utrikes födda föräldrar</i> , (3) <i>inrikes födda med en inrikes och en utrikes född förälder</i> samt (4) <i>inrikes födda personer med två inrikes födda föräldrar</i> . Information om de förtroendevaldas bakgrund har hämtats från RTB och avser den 31 december 2006.
Bakgrund, andel befolkning	Information om andelar med olika bakgrund i befolkningen har hämtats från RTB. Variabeln avser befolkningen 18 år och äldre den 31 december 2006.
Födelseland, andel politiker	Variabeln är indelad i 2 kategorier: <i>personer födda i Sverige</i> och <i>personer födda utomlands</i> . Kategorin födda utomlands delas även in i kategorierna: <i>Norden (utom Sverige)</i> , <i>Europa (utom Norden)</i> och <i>Övriga länder</i> . Information om de förtroendevaldas födelseland har hämtats från RTB och avser den 31 december 2006.
Födelseland, andel befolkning	Information om andelar med olika födelseland i befolkningen har hämtats från RTB. Variabeln avser befolkningen 18 år och äldre den 31 december 2006.
Medborgarskap, andel politiker	Variabeln är indelad i 2 kategorier: <i>svenska</i> och <i>utländska medborgare</i> . Information om de förtroendevaldas medborgarskap har hämtats från RTB och avser den 31 december 2006.
Medborgarskap, andel befolkning	Information om andelar med olika medborgarskap i befolkningen har hämtats från RTB. Variabeln avser befolkningen 18 år och äldre den 31 december 2006.
Utbildning, andel politiker	Variabeln är indelad i 3 kategorier: <i>förgymnasial</i> , <i>gymnasial</i> och <i>eftergymnasial utbildning</i> . Information om de förtroendevaldas utbildning har hämtats från SCB:s utbildningsregister och avser den 31 december 2006. På grund av begränsningar i registret finns endast variabeln tillgänglig för personer upp till och med 74 år.

Variabel	Beskrivning
Utbildning, andel befolkning	Uppgifter om befolkningens utbildning är beräknade med hjälp av SCB:s utbildningsregister. Variabeln avser befolkningen 18–74 år den 31 december 2006. Att variabeln inte avser hela befolkningen 18 år och äldre beror på registrets begränsningar.
Inkomst, andel politiker	Inkomstklasserna är baserade på percentiler och redovisas i följande grupper: 0–20, 21–40, 41–60, 61–80, 81–100. De är beräknade utifrån hela Sveriges befolkning 18 år och äldre. De personer som saknat deklarerad inkomst eller av andra skäl inte deklarerat någon inkomst redovisas ej. Exempelvis innebär detta att de personer som redovisas i inkomstklassen 0–20 tillhör de 20 procent av befolkningen 18 år och äldre som har lägst inkomster. Uppgifterna är hämtade från SCB:s inkomst- och taxeringsregister (IoT) och avser inkomster år 2005 enligt 2006 års taxering.
Inkomst, andel befolkning	Information om befolkningens inkomst har hämtats från SCB:s inkomstregister. Kategorierna är desamma som för politiker. Variabeln avser inkomster för befolkningen 18 år och äldre för året 2005 enligt 2006 års taxering. Uppgifterna är hämtade från SCB:s inkomst- och taxeringsregister (IoT).
Anställningssektor, andel politiker	Variabeln är indelad i 4 kategorier: <i>privatanställda</i> , <i>statligt anställda</i> , <i>anställda i kommuner</i> , <i>anställda i landsting</i> samt <i>anställda i kommunalt ägt företag eller organisation</i> . Information om de förtroendevaldas anställningssektor är hämtad från SCB:s yrkesregister år 2005 och avser personer i åldrarna 18–65 år.
Anställningssektor, andel befolkning	Uppgifter om andelen anställda i de olika sektorerna i befolkningen är hämtade från SCB:s yrkesregister och avser befolkningen i åldrarna 18–65 år 2005.

Datainsamling och statistikens tillförlitlighet

I början av maj gjorde SCB ett utskick till samtliga kommuner och landsting där uppgifter om förtroendevalda efterfrågades. I augusti hade de flesta av kommunerna och landstingen inkommit med de efterfrågade uppgifterna. Den sista kommunen kom in med uppgifter i slutet av december. Samtliga kommuner och landsting har därmed skickat in efterfrågade uppgifter om de förtroendevalda. Något bortfall föreligger således inte.

Uppgifter om förtroendevalda har inkommit till SCB i både elektronisk form och på papper. Vid registrering av uppgifter har olika kontroller av nämndstrukturen genomförts, exempelvis att samtliga kommuner har lämnat uppgifter för fullmäktige, kommunstyrelse, valnämnd och revision. Dessutom har kontroller genomförts att personnumren är korrekta, att samma personnummer inte förekommer flera gånger i samma nämnd samt att samma personnummer inte förekommer i flera kommuner.

Det är naturligtvis möjligt att det vid registreringen gjorts fel som inte upptäckts vid dessa kontroller, men det är inte troligt att dessa eventuella fel skulle vara systematiska och därmed är det inte heller troligt att de skulle påverka de slutsatser som kommit fram vid analys av materialet. De

brister och felaktigheter som upptäckts har korrigerats efter kompletteringar från kommuner och landsting. Det faktum att kommunerna och landstingen har skickat in de efterfrågade uppgifterna om förtroendevalda vid något olika tillfällen medför att det inte är en samlad bild från ett exakt tillfälle som ges. För de analyser som gjorts i den här rapporten utgör detta dock inget problem.

De insamlade personnumren har matchats mot olika register vid SCB för att kunna ta fram olika bakgrundsvariabler avseende de förtroendevalda. De register som använts är: registret över totalbefolkningen (RTB), SCB:s inkomst- och taxeringsregister (IoT), registret över befolkningens utbildning samt yrkesregistret. Registren som använts avser olika år.

Referenser

- Besley, Timothy & Anne, Case. 2002. *Political Institutions and Policy Choice: Evidence from the United States*. Report WP02/13. London: Institute for Fiscal Studies.
- Bäck, Hanna & Öhrvall, Richard. 2004. *Det nya seklets förtroendevalda. Om politikerantal och representativitet i kommuner och landsting 2003*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- Bäck, Henry. 1993. *Hur många och hurudana? Om organisationsförändringar, politikerantal och representativitet i kommunerna*. Stockholm: Institutet för kommunal ekonomi.
- Bäck, Henry. 2000. *Kommunpolitiker i den stora nyordningens tid*. Malmö: Liber.
- Gilljam, Mikael & Hermansson, Jörgen. 2003. "Demokratins ideal möter verkligheten" i Gilljam, Mikael & Hermansson, Jörgen (red). *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber.
- Gustafsson, Agne. 1970. *Försvar för folkstyret*.
- Gustafsson, Agne. 1999. *Kommunal Självstyrelse*. Stockholm: SNS.
- Hagevi, Magnus. 1999. *Kommunala förtroendeuppdrag 1999*. Svenska kommunförbundet.
- Hagevi, Magnus. 2002. *Professionalisering och deltagande i den lokala representativa demokratin. En analys av kommunala förtroendeuppdrag 1999*. Göteborg: CEFOS.
- Hernes, Helga. 1987. *Welfare State and Woman Power – Essays in State Feminism*. Oslo: Norwegian University Press.
- Holmberg, Sören & Oscarsson, Henrik. 2004. *Väljare – Svenskt väljarbeteende under 50 år*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Hosmer, David & Lemeshow, Stanley. 2000. *Applied Logistic Regression*. 2:a uppl. New York: Wiley.
- Kommunallagen. 1991:900.
- Montin, Stig. 2006. *Politisk styrning och demokrati i kommunerna. Åtta dilemman i ett historiskt ljus*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- Nielsen, Peder. 2001. "På och av – om uppdragsvillighet, rekrytering och avhopp i den kommunala demokratin". *Att vara med på riktigt – demokratiutveckling i kommuner och landsting*. Bilagor till betänkande av Kommundemokratikommittén, SOU 2001:48.
- Offerdal, Audun. 2003. "Politisk rekrytering og demokrati". Uppsats presenterad på den 12:e Nordiska Kommunalforskarkonferensen i Göteborg 28–30 november 2003.
- Regeringens proposition 2001/02:80. *Demokrati för det nya seklet*.
- Phillips, Anne. 1995. *The Politics of Presence*. Oxford: Oxford University Press.
- Raaum, Nina. 1995. "Politisk representasjon". I Raaum, Nina (red), *Kjønn og Politikk*. Tano.
- SCB. 2002. *Personer med utländsk bakgrund: Riktlinjer för redovisning i statistiken*. Stockholm: Statistiska centralbyrån, Meddelande i samordningsfrågor 2002:3. Stockholm: SCB.
- SCB. 2007. *Allmänna valen 2006. Del 4. Specialundersökningar*. Stockholm: SCB.
- SCB. *Nominerade och valda kandidater vid de allmänna valen*. Statistiska meddelanden (SOS) från åren 1982, 1985, 1988, 1991, 1994, 1998 och 2002. Stockholm: SCB.

- Schumpeter, Joseph. 1942 (1992). *Capitalism, Socialism and Democracy*. London: Routledge.
- Svaleryd, Helena. 2007. *Women's Representation and Public Spending*. IFN Working Paper No. 701. Stockholm: Institutet för Näringslivsforskning.
- Svenska kommunförbundet. 1996. *Kommunalt förtroendevalda 1995. Del 1. Fördelning på nämnder, andel kvinnor, ålder, parti m.m.*
- Svenska kommunförbundet. 2000. *Kommunpolitikern – Vem är det?*
- SOU 1945:38. *Betänkande med förslag till riktlinjer för en revision av rikets indelning i borgerliga primärkommuner.*
- SOU 1993:90. *Lokal demokrati i utveckling.*
- Wallin, Gunnar, Bäck, Henry, & Tabor, Merrick. 1981. *Kommunalpolitikerna. Rekrytering – Arbetsförhållanden – Funktioner*. Ds Kn 1991:17–18.
- Wide, Jessica. 2006. *Kvinnors politiska representation i ett jämförande perspektiv – nationell och lokal nivå*. Doktorsavhandling. Umeå: Umeå universitet.
- Wolgemuth, Daniel. 2006. "Leder social representativitet till åsiktsrepresentativitet?" i Bäck, Hanna & Mikael Gilljam (red). *Valets mekanismer*. Malmö: Liber.
- Wängnerud, Lena. 1996. "Intressen kontra stereotyper. Varför finns det kvinnliga och manliga politiker i riksdagen?". Statsvetenskaplig tidskrift 99.
- Öhrvall, Richard. 2004. *Hel- och deltidsarvoderade förtroendevalda*. Stockholm: SCB.

Kommun- och landstingstabeller

I tabellerna nedan redovisas ett antal egenskaper för samtliga 290 kommuner och de 20 landstingen. Här redovisas antalet invånare per förtroendevald, uppdragskoncentrationen (antal uppdrag/antal politiker), andelen förtroendevalda kvinnor och män liksom andelen utrikes födda kvinnor och män bland de förtroendevalda. Informationen baseras på de uppgifter som kommunerna/landstingen skickat in till SCB.

Tabell 1 Uppgifter om invånare per förtroendevald, uppdragskoncentration, andel kvinnor och män bland förtroendevalda och andel utrikes födda kvinnor och män bland förtroendevalda per kommun. År 2007

Kommun	Inv. per politiker	Uppdrags-konc.	Könsfördelning		Andel utrikes födda		
			Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Samtliga
Ale	185	1,55	43	57	11	6	8
Alingsås	167	1,34	40	60	3	10	7
Alvesta	172	1,76	33	67	8	8	8
Aneby	89	1,55	30	70	9	12	11
Arboga	113	1,66	37	63	7	7	7
Arjeplog	44	1,80	48	52	3	0	1
Arvidsjaur	82	1,78	34	66	4	6	5
Arvika	221	1,93	36	64	10	8	9
Askersund	103	1,77	48	52	2	2	2
Avesta	174	1,70	46	54	9	4	6
Bengtsfors	121	1,69	42	58	9	2	5
Berg	88	1,65	44	56	3	2	2
Bjurholm	36	1,73	40	60	4	2	3
Bjuv	131	1,63	41	59	7	14	11
Boden	199	1,65	39	61	6	5	5
Bollebygd	102	1,59	35	65	7	10	9
Bollnäs	196	1,79	42	58	4	8	6
Borgholm	86	1,59	45	56	9	3	6
Borlänge	197	1,55	40	60	12	10	11
Borås	267	1,44	42	58	15	11	13
Botkyrka	323	1,45	45	55	17	27	23
Boxholm	56	1,67	39	61	3	5	4
Bromölla	100	1,58	47	53	5	2	3
Bräcke	92	1,58	42	58	6	2	4
Burlöv	136	1,69	37	64	0	16	10
Båstad	123	1,68	39	61	9	3	5
Dals-Ed	61	1,65	34	66	7	9	9
Danderyd	171	1,42	44	56	11	4	7
Degerfors	114	2,06	34	66	13	14	14
Dorotea	43	1,70	37	63	4	0	1
Eda	75	1,80	39	61	13	6	9
Ekerö	160	1,56	41	59	10	4	7
Eksjö	201	1,41	24	76	10	2	4

Kommun	Inv. per politiker	Uppdrags- konc.	Könsfördelning		Andel utrikes födda		
			Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Samtliga
Emmaboda	87	1,95	42	58	15	5	9
Enköping	220	1,46	45	55	9	8	9
Eskilstuna	435	1,65	44	56	18	14	16
Eslöv	207	1,69	41	59	5	9	8
Essunga	71	1,73	36	64	7	6	6
Fagersta	133	1,73	42	58	31	23	26
Falkenberg	264	1,50	43	57	14	11	12
Falköping	171	1,60	43	57	8	9	8
Falun	282	1,52	40	60	5	9	8
Filipstad	139	1,80	42	58	6	2	4
Finspång	175	1,66	45	56	2	8	5
Flen	130	1,74	46	54	16	13	14
Forshaga	130	1,81	43	57	11	2	6
Färgelanda	103	1,50	42	58	4	5	5
Gagnef	97	1,94	39	61	2	5	4
Gislaved	156	1,44	34	67	8	10	9
Gnesta	131	1,76	42	58	3	5	4
Gnosjö	82	1,50	40	60	6	14	11
Gotland	242	1,47	42	58	4	4	4
Grums	120	2,19	44	56	6	7	6
Grästorp	80	1,78	41	59	0	0	0
Gullspång	89	1,63	34	66	0	0	0
Gällivare	179	1,57	45	55	0	3	2
Gävle	458	1,47	48	53	8	9	8
Göteborg	811	1,30	45	55	16	19	17
Götene	99	1,53	42	58	6	3	4
Habo	100	1,61	37	63	8	0	3
Hagfors	146	1,62	40	60	3	4	3
Hallsberg	127	1,72	38	62	7	7	7
Hallstahammar	136	1,81	39	61	16	15	15
Halmstad	375	1,46	41	59	11	9	10
Hammarö	161	1,77	40	60	11	9	10
Haninge	456	1,58	45	55	18	19	19
Haparanda	109	1,87	48	52	36	22	29
Heby	106	1,64	39	61	14	5	9
Hedemora	136	1,68	42	58	4	3	4
Helsingborg	623	1,68	40	60	5	11	9
Herrljunga	76	1,67	41	60	4	7	6
Hjo	128	1,93	39	61	0	2	1
Hofors	116	1,60	47	53	10	7	8
Huddinge	410	1,48	45	55	19	20	20
Hudiksvall	186	1,55	45	55	2	3	3
Hultsfred	127	1,66	34	66	5	1	3
Hylte	99	1,67	32	68	9	4	6
Håbo	203	1,85	37	63	3	9	7
Hällefors	102	1,57	50	50	11	14	12
Härjedalen	102	1,92	39	61	0	2	1
Härnösand	166	1,43	42	58	8	8	8
Härryda	360	1,47	37	63	3	2	2

Kommun	Inv. per politiker	Uppdrags- konc.	Könsfördelning		Andel utrikes födda		
			Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Samtliga
Hässleholm	213	1,41	36	64	7	3	4
Höganäs	172	1,51	41	59	12	6	9
Högsby	82	1,57	37	64	7	6	7
Hörby	109	1,67	35	65	4	6	5
Höör	115	1,64	36	64	11	10	10
Jokkmokk	62	1,74	47	53	2	4	3
Järfälla	402	1,60	44	56	31	18	24
Jönköping	390	1,43	47	53	10	8	9
Kalix	112	1,42	39	61	15	6	10
Kalmar	333	1,53	42	58	10	6	8
Karlsborg	93	1,84	37	64	4	2	3
Karlshamn	168	1,67	39	61	10	4	7
Karlskoga	208	1,74	45	55	8	14	11
Karlskrona	247	1,44	38	62	5	6	6
Karlstad	385	1,45	47	54	6	6	6
Katrineholm	150	1,55	44	56	5	10	8
Kil	123	1,74	41	59	3	5	4
Kinda	104	1,58	38	62	0	3	2
Kiruna	188	1,64	44	57	4	3	3
Klippan	145	1,74	34	66	3	4	4
Knivsta	177	1,52	44	56	3	5	4
Kramfors	150	1,61	46	54	8	4	6
Kristianstad	387	1,54	40	60	9	8	8
Kristinehamn	175	1,55	46	54	8	4	6
Krokom	129	1,82	47	53	4	5	5
Kumla	187	1,90	48	52	12	15	13
Kungsbacka	321	1,67	40	60	3	7	5
Kungsör	91	2,10	48	52	7	9	8
Kungälv	274	1,42	39	61	11	10	11
Kävlinge	242	2,04	34	66	13	8	10
Köping	154	1,75	52	48	13	12	13
Laholm	196	1,82	43	57	6	2	3
Landskrona	179	1,51	34	66	16	12	13
Laxå	77	1,92	48	52	8	10	9
Lekeberg	92	1,69	47	53	8	5	7
Leksand	142	1,68	47	53	4	5	5
Lerum	265	1,49	44	56	13	4	8
Lessebo	98	1,87	37	63	16	6	10
Lidingö	304	1,50	39	61	19	11	14
Lidköping	177	1,43	40	60	10	6	7
Lilla Edet	128	1,77	46	54	15	11	13
Lindesberg	182	1,87	43	58	15	12	13
Linköping	531	1,49	43	57	5	10	8
Ljungby	219	1,72	39	61	15	9	11
Ljusdal	167	1,77	41	59	4	9	7
Ljusnarsberg	87	1,60	45	55	15	6	10
Lomma	135	1,63	39	61	7	7	7
Ludvika	158	1,89	40	60	13	8	10
Luleå	291	1,49	46	54	10	6	8

Kommun	Inv. per politiker	Uppdrags- konc.	Könsfördelning		Andel utrikes födda		
			Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Samtliga
Lund	356	1,41	38	62	15	8	11
Lycksele	115	1,73	39	61	0	5	3
Lysekil	139	1,79	44	56	4	5	5
Malmö	661	1,25	44	56	17	18	18
Malung	87	1,79	39	61	2	5	4
Malå	49	1,69	44	56	7	3	4
Mariestad	164	1,61	35	65	4	6	6
Mark	181	1,65	40	60	5	6	5
Markaryd	97	1,56	47	54	17	6	11
Mellerud	117	1,76	43	57	9	13	11
Mjölby	198	1,47	40	60	6	5	6
Mora	190	1,96	38	62	5	9	8
Motala	282	1,68	37	63	6	9	7
Mullsjö	96	1,68	35	65	12	0	4
Munkedal	123	1,83	33	68	0	5	4
Munkfors	54	1,84	43	58	10	10	10
Mölnadal	277	1,40	39	62	9	8	8
Mönsterås	94	1,76	44	56	8	6	7
Mörbylånga	100	1,67	44	56	2	1	2
Nacka	506	1,63	44	56	18	11	14
Nora	114	1,84	48	52	11	6	9
Norberg	65	1,72	46	54	7	2	4
Nordanstig	131	1,69	41	59	0	2	1
Nordmaling	91	1,54	45	55	5	2	4
Norrköping	484	1,47	42	58	11	13	12
Norrtälje	315	1,50	45	55	8	12	10
Norsjö	67	1,64	46	55	3	0	2
Nybro	122	1,58	43	57	4	7	6
Nykvarn	110	1,36	36	64	18	2	8
Nyköping	297	1,62	47	53	10	10	10
Nynäshamn	195	1,51	48	52	11	11	11
Nässjö	192	1,75	35	65	8	5	6
Ockelbo	74	1,76	52	48	14	5	10
Olofström	124	1,73	49	51	11	20	16
Orsa	74	1,74	46	54	7	2	4
Orust	169	1,96	43	57	3	6	4
Osby	124	1,82	40	60	5	3	4
Oskarshamn	217	1,91	42	58	6	7	7
Ovanåker	113	1,62	47	53	6	2	4
Oxelösund	119	1,69	45	55	14	8	11
Pajala	88	1,78	46	54	14	2	8
Partille	253	1,82	45	55	8	6	7
Perstorp	91	2,34	36	65	7	4	5
Piteå	245	1,72	43	57	8	6	7
Ragunda	94	1,81	47	53	7	0	3
Robertsfors	77	1,66	36	64	9	3	6
Ronneby	134	1,65	35	65	8	9	9
Rättvik	136	1,94	43	58	12	0	5
Sala	172	1,64	34	66	7	1	3

Kommun	Inv. per politiker	Uppdrags- konc.	Könsfördelning		Andel utrikes födda		
			Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Samtliga
Salem	155	1,80	47	53	4	8	6
Sandviken	191	1,58	44	56	7	8	8
Sigtuna	221	1,63	35	65	22	15	17
Simrishamn	143	1,75	40	60	11	7	9
Sjöbo	148	1,67	39	61	4	1	3
Skara	143	1,61	39	61	4	8	6
Skellefteå	312	1,44	46	54	4	9	7
Skinnskatteberg	59	1,69	51	49	15	5	10
Skurup	155	2,00	36	64	9	5	6
Skövde	295	1,61	43	57	7	4	5
Smedjebacken	103	1,80	40	60	2	7	5
Sollefteå	158	1,76	43	57	0	1	1
Sollentuna	312	1,51	46	54	12	16	14
Solna	339	1,46	51	50	16	17	17
Sorsele	43	1,94	43	57	0	0	0
Sotenäs	91	1,72	39	61	10	2	5
Staffanstorps	174	1,65	38	62	2	12	8
Stenungsund	242	1,79	45	55	5	4	4
Stockholm	1247	1,40	48	52	12	17	15
Storfors	70	1,78	35	65	9	17	14
Storuman	77	1,81	40	60	0	0	0
Strängnäs	172	1,57	41	59	11	7	8
Strömstad	116	1,63	36	64	8	3	5
Strömsund	112	1,53	43	57	6	2	4
Sundbyberg	283	1,78	38	62	17	16	16
Sundsvall	424	1,57	43	57	12	8	9
Sunne	115	1,56	42	59	10	6	8
Surahammar	140	2,04	46	54	15	18	17
Svalöv	140	1,80	36	65	13	7	9
Svedala	186	1,46	32	68	6	3	4
Svenljunga	120	1,94	32	68	14	7	9
Säffle	128	1,62	43	57	6	7	6
Säter	113	1,63	45	55	5	4	4
Sävsjö	118	1,69	41	59	0	4	2
Söderhamn	169	1,65	41	59	6	7	7
Söderköping	135	1,66	38	63	10	3	6
Södertälje	295	1,43	45	55	14	19	17
Sölvesborg	130	1,73	42	58	13	7	9
Tanum	100	1,57	34	66	10	4	6
Tibro	116	1,74	45	55	5	4	4
Tidaholm	109	1,87	38	62	9	4	6
Tierp	181	1,68	42	58	4	0	2
Timrå	137	1,75	36	64	9	5	6
Tingsryd	126	1,79	46	55	4	4	4
Tjörn	100	1,58	37	63	7	4	5
Tomelilla	167	1,72	37	63	4	2	3
Torsby	106	1,76	46	54	7	5	6
Torsås	79	1,94	41	59	3	4	3
Tranemo	119	1,72	49	52	8	2	5

Kommun	Inv. per politiker	Uppdrags- konc.	Könsfördelning		Andel utrikes födda		
			Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Samtliga
Tranås	134	1,66	41	59	6	5	5
Trelleborg	153	1,43	41	59	16	6	10
Trollhättan	279	1,54	42	59	15	18	17
Trosa	117	1,73	39	61	5	4	4
Tyresö	312	1,99	44	56	14	14	14
Täby	459	1,70	41	59	15	8	11
Töreboda	102	1,74	40	60	3	4	3
Uddevalla	348	1,54	41	59	5	7	6
Ulricehamn	210	1,79	37	63	5	5	5
Umeå	396	1,50	45	55	10	13	12
Upplands Väsby	234	1,64	46	54	24	28	27
Upplands-Bro	185	1,60	44	56	21	17	19
Uppsala	540	1,38	44	56	13	14	13
Uppvidinge	99	1,80	40	60	3	9	6
Vadstena	82	1,93	37	63	3	2	2
Vaggeryd	88	1,46	33	67	6	6	6
Valdemarsvik	115	1,60	43	57	3	3	3
Vallentuna	180	1,52	44	56	16	9	12
Vansbro	82	1,48	35	65	3	7	6
Vara	156	1,75	36	64	3	6	5
Varberg	324	1,61	43	57	10	4	6
Vaxholm	129	1,78	42	58	6	2	4
Vellinge	252	1,60	35	65	7	2	4
Vetlanda	170	1,48	37	63	7	3	5
Vilhelmina	79	1,54	49	51	7	4	5
Vimmerby	128	1,75	41	59	6	3	4
Vindeln	76	1,72	39	61	10	2	5
Vingåker	95	1,80	34	66	6	6	6
Värgårda	99	1,72	39	61	12	3	6
Vänersborg	237	1,71	46	55	6	8	7
Vännäs	95	1,57	39	61	6	4	5
Värmdö	247	1,75	43	57	13	6	9
Värnamo	180	1,42	42	58	16	8	11
Västervik	199	1,51	36	65	8	8	8
Västerås	561	1,54	49	52	17	16	17
Växjö	279	1,51	43	57	16	15	15
Ydre	61	1,68	38	62	0	5	3
Ystad	211	1,66	44	56	5	0	2
Åmål	135	1,72	40	60	5	7	6
Ånge	94	1,56	43	57	4	2	3
Åre	94	1,72	37	63	0	2	1
Ärjäng	85	1,64	41	59	4	4	4
Åsele	40	1,67	42	58	3	9	6
Åstorp	154	1,84	42	58	11	4	7
Åtvidaberg	155	1,64	33	67	12	0	4
Älmhult	158	1,82	40	60	11	5	7
Älvdalen	74	2,03	40	60	3	8	6
Älvkarleby	110	1,78	43	57	6	2	4
Älvsbyn	92	1,62	48	52	2	2	2

Kommun	Inv. per politiker	Uppdrags- konc.	Könsfördelning		Andel utrikes födda		
			Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Samtliga
Ängelholm	205	1,71	40	60	7	5	6
Öckerö	124	1,93	36	64	3	0	1
Ödeshög	65	1,69	42	58	9	0	4
Örebro	264	1,45	47	53	13	15	14
Örkelljunga	79	1,60	38	62	9	4	6
Örnsköldsvik	247	1,42	45	55	3	6	5
Östersund	383	1,73	44	56	10	5	7
Österåker	238	1,50	36	64	12	8	9
Östhammar	158	1,92	46	54	3	5	4
Östra Göinge	174	1,85	30	70	17	5	9
Överkalix	51	1,88	46	54	0	0	0
Övertorneå	59	1,86	37	63	25	2	10
<i>Hela riket</i>	179	1,62	42	58	9	8	8

Kommentar: För hela riket anges genomsnittet av antalet invånare per förtroendevald i kommunerna.
 Övriga uppgifter för hela riket avser de förtroendevalda totalt sett.

Tabell 2 Uppgifter om invånare per förtroendevald, uppdragskoncentration, andel kvinnor och män bland förtroendevalda och andel utrikes födda kvinnor och män bland förtroendevalda per landsting. År 2007

Landsting	Inv. per politiker	Uppdrags-konc.	Könsfördelning		Andel utrikes födda		
			Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Samtliga
Stockholm	4 881	1,40	49	51	16	17	16
Uppsala	1 882	1,79	46	54	10	11	11
Södermanland	2 349	2,07	50	50	5	7	6
Östergötland	1 802	1,31	48	52	7	7	7
Jönköping	1 754	1,63	50	50	4	4	4
Kronoberg	1 472	1,78	46	54	7	5	6
Kalmar	1 224	1,61	50	50	7	3	5
Blekinge	1 139	1,28	53	47	3	6	5
Skåne	2 903	1,55	45	55	11	6	8
Halland	1 481	1,69	49	51	2	5	4
Västra Götaland	2 093	1,50	49	51	10	8	9
Värmland	1 528	1,63	48	53	7	1	4
Örebro	1 528	1,47	50	50	9	9	9
Västmanland	1 553	1,62	48	52	9	12	11
Dalarna	1 130	1,50	42	58	8	4	6
Gävleborg	1 482	1,63	44	56	6	6	6
Västernorrland	1 418	1,49	49	51	10	3	6
Jämtland	1 008	1,63	48	52	8	5	6
Västerbotten	1 308	1,56	52	48	6	6	6
Norrbotten	1 399	1,61	49	51	12	6	9
<i>Hela riket</i>	<i>1 767</i>	<i>1,55</i>	<i>48</i>	<i>52</i>	<i>9</i>	<i>7</i>	<i>8</i>

Kommentar: För hela riket anges genomsnittet av antalet invånare per förtroendevald i landstingen. Övriga uppgifter för hela riket avser de förtroendevalda totalt sett.

In English

Summary

The report *Elected representatives in municipalities and county councils 2007* presents analyses based on information on elected representatives submitted to Statistics Sweden by all municipalities and county councils.

Results from the 2007 survey show that the trend of a reduced number of elected representatives of previous years is still standing. In 2007 the total number of elected representatives in municipalities amounted to 39 200 persons. Compared to 2003 the decrease is 7 percent or 3 000 persons. There are 4 500 elected representatives in county councils. The corresponding figure in 2003 was 4 300, or a decrease of 4 percent.

The number of elected representative positions has also decreased over time. In 2007 there were 63 500 elected representative positions in municipalities. In relation to the previous term of office, 3 000 positions have disappeared. There are 7 000 positions for elected representatives in county councils, or 300 fewer than in 2003. Over half of the elected representatives in municipalities only have one assignment. However, the percentage of municipal politicians with two or more assignments increases over time. The average number of assignments per elected representative has also increased in the municipalities in recent terms of office, from an average of 1.54 assignments per elected representative in 1999 to 1.62 in 2007.

Previous studies have shown that women, young people and the oldest people, as well as foreign born persons are under-represented among elected representative in municipalities. These patterns are also evident in the 2007 survey. The proportion of women among municipal politicians amounts to 42 percent, in spite of the fact that women comprise over half the population. Roughly 8 percent of elected representatives in municipalities were born abroad, while the corresponding share in the population is 15 percent. Compared to the latest term of office however, the share of women and foreign born has increased by one percentage point.

Young people are under-represented among municipal politicians even in 2007. No particular changes have been noted in comparison with the previous term in office. Above all, persons aged 50-64 are over-represented among elected representatives in municipalities. But the age group for people age 65 and above is growing the fastest. Compared to 2003, the proportion of this age group has increased by 4 percentage points for municipal politicians, accounting for 17 percent of those in office. Further, the results for the 2007 survey show that persons with post-upper secondary education, as well as high income earners and government employees are over-represented among politicians.

Among representatives in county councils there are similar patterns to the municipalities concerning representativity of different groups. However, certain differences exist. Women are not under-represented in county councils to an equally high degree, while persons with post-upper

secondary education and high income earners are even more over-represented than in municipalities.

The heavier assignments are often given to men. The percentage of women declines higher up in the hierarchy. Among elected representatives in municipal councils, 42 percent are women. In municipal executive committees where the power is greater, only 39 percent are women. The pattern becomes more apparent if we study different positions in committees and boards. Only 31 percent of the positions for chairpersons in municipalities are held by women.

The percentages of women and men also vary in the different types of political subject areas. More women than men are responsible for the so-called "soft" activities such as committees for health and care services. On the other hand, men are heavily over-represented in technical committees and other "hard" committees.

The majority of elected representatives in municipalities and county councils are politicians in their spare time. Those who receive full-time or part-time compensation account for less than 3 percent of the total number of elected representatives in municipalities. The corresponding figure for county councils is slightly less than 5 percent. As is the case for the entire group of elected representatives, women, young people and foreign born are under-represented among those with full-time or part-time compensation. The number of those compensated for full-time in municipalities has been at about the same level for some time now, but the number of those with part-time compensation has steadily increased since the beginning of the 1980s. In 2007, the number of those with part-time compensation exceeded the number of those with full-time compensation for the first time.

Representation of the different groups varies sharply in the municipalities and county councils. For instance, some municipalities only have a 24 percent of women in office, while there are municipalities with 52 percent of women in office. The proportion of women in county councils varies between 42 and 53 percent. There are also considerable differences among the parties. Elected representatives of the green party and left party are more representative of the population than representatives of the other parties concerning the proportion of women, young people and foreign born.

Of those elected to municipal council in 2002, 16 percent quit before the end of the term of office. More women than men quit - 19 percent women compared to 15 percent men. The number of those who quit varies sharply among different age groups. 39 percent of those under age 30 left their representative positions before the end of the term of office. Even in this age group, it is mainly women who leave office.

A note of thanks

We would like to express appreciation to our survey respondents – the people, enterprises, government authorities and other institutions of Sweden – with whose cooperation Statistics Sweden is able to provide reliable and timely statistical information meeting the current needs of our modern society.

List of tables

Table 2.1	Total and average number of elected representatives in municipalities. 1951–2007
Table 2.2	Elected representatives in municipalities by party 2007. Number and breakdown into percentage
Table 2.3	The ten municipalities with highest and lowest number of inhabitants per elected representative 2007
Table 2.4	Number of elected representatives in county council and number of inhabitants per representative in county council. 2007 and difference 2003 and 2007
Table 2.5	Elected representatives in county councils by party. 2007. Number and breakdown into percentage
Table 3.1	Number of elected representative positions in municipalities. 1999, 2003 and 2007
Table 3.2	Elected representative positions in municipalities by position. 1999, 2003 and 2007. Number and percent
Table 3.3	Number of elected representative positions in county council. 2003 and 2007
Table 3.4	Elected representatives in county council by position. 2003 and 2007. Number and percent
Table 4.1	Elected representatives in municipalities by number of assignments. 1999, 2003 and 2007. Percent
Table 4.2	The ten municipalities with highest and lowest average number of assignments per elected representative. 2007
Table 4.3	Elected representatives in county councils by number of assignments. 2003 and 2007. Percent
Table 4.4	Average number of assignments per representative in county council. 2007
Table 4.5	Percentage of elected representatives with overlapping positions in municipalities and county councils. 2003 and 2007
Table 4.6	Percentage of elected representatives in county council who also have representative positions at the municipality level. 2007
Table 5.1	Municipality elected representatives and the population (18 years and up) by sex and age. 2007. Percent and percent difference
Table 5.2	Municipality elected representatives and the population (18 years and up) by civil status and children. 2007. Percent and percent difference

Table 5.3	Municipality elected representatives and the population (18 years and up by foreign/Swedish background and country of birth. 2007. Percent and percent difference
Table 5.4	Municipality elected representatives and the population (18 years and up) by citizenship. 2007. Percent and percent difference
Table 5.5	Municipality elected representatives and the population (aged 18–74) by educational level. 2007. Percent and percent difference
Table 5.6	Municipality elected representatives and the population (18 years and up) by income level. 2007. Percent and percent difference
Table 5.7	Municipality elected representatives as well as the population (18 years and up 65) by employment sector. 2007. Percent and percent difference
Table 5.8	Elected representatives in county council and the population (18 years and up) by sex and age. 2007. Percent and percent difference
Table 5.9	Elected representatives in county council and the population (18 years and up) by country of birth. 2007. Percent and percent difference
Table 5.10	Elected representatives in county council and the population (18–74) by educational level. 2007. Percent and percent difference
Table 5.11	Elected representatives in county council and the population (18 years and up) by income level. 2007. Percent and percent difference
Table 5.12	Elected representatives in county council and the population (18–65) by employment sector. 2007. Percent and percent difference
Table 5.13	Municipality elected representatives and the population (18 years and up) by party and sex. 2007. Percent
Table 5.14	Municipality elected representatives and the population (18 years and up) by party, sex and age. 2007. Percent
Table 5.15	Municipality representatives and the population (18 years and up) by party and country of birth. 2007. Percent
Table 5.16	Municipality representatives and the population (18–74) by party and educational level. 2007. Percent
Table 5.17	Municipality elected representatives and the population (18 years and up) by party and income level. 2007. Percent
Table 5.18	Municipality elected representatives and the population (18–65) by party and employment sector. 2007. Percent
Table 5.19	County council elected representatives and the population (18 years and up) by party and sex. 2007. Percent
Table 6.1	Elected to municipal council by sex and age. 1982–2006. Percent
Table 6.2	Elected to municipal council, by sex and country of birth. 1991–2006. Percent
Table 6.3	Elected to county council by sex and age. 1982–2006. Percent
Table 6.4	Elected to county council by sex and country of birth. 1991–2006. Percent
Table 7.1	Representative positions in municipal committees. 2007. Breakdown into percentage, sex and number

Table 7.2	Representative positions in county council committees. 2007. Breakdown into percentage, sex and number
Table 7.3	Representative positions in municipalities by organization and sex. 2007. Breakdown into percentage, sex and number
Table 7.4	Representative positions in municipalities by position and sex. 2007. Breakdown into percentage, sex and number
Table 7.5	Representative positions in municipalities by organization and age (aged 18–29). 2007. Breakdown into percentage, distribution and number.
Table 7.6	Representative positions in municipalities by position and age (aged 18–29). 2007. Breakdown into percentage, distribution and number.
Table 7.7	Representative positions in municipalities by organization and country of birth (foreign-born). 2007. Breakdown into percentage, distribution and number
Table 7.8	Representative positions in municipalities by position and country of birth (foreign-born). 2007. Breakdown into percentage, distribution and number
Table 7.9	Representative positions in county council by organization and sex. 2007. Breakdown into percentage, sex and number
Table 7.10	Representative positions in county council by position and sex. 2007. Breakdown into percentage, sex and number
Table 7.11	Representative positions in county council by organization and age (aged 18–29). 2007. Breakdown into percentage, distribution and number
Table 7.12	Representative positions in county council by position and sex (aged 18–29). 2007. Breakdown into percentage, distribution and number
Table 7.13	Representative positions in county council by organization and country of birth (foreign-born). 2007. Breakdown into percentage, distribution and number
Table 7.14	Representative positions in municipalities by position and country of birth (foreign-born). 2007. Breakdown into percentage, distribution and number
Table 8.1	Representatives remunerated on full-time and part-time basis in municipalities by type of assignment. 2003 and 2007. Number and percent
Table 8.2	Number of municipalities by number of full-time elected representatives. 2003 and 2007
Table 8.3	Full-time and part-time elected representatives in municipalities by party. 2003 and 2007. Number and percent
Table 8.4	Number of county councils by number of full-time elected representatives. 2007
Table 8.5	Full-time and part-time elected representatives in county councils by assignment. 2003 and 2007. Number and percent
Table 8.6	Full-time and part-time elected representatives in municipalities by party. 2007. Number and percent

Table 8.7	Full-time and part-time elected representatives in municipalities by sex. 1999, 2003 and 2007. Percent
Table 8.8	Representatives remunerated on full-time and part-time basis in municipalities by age and sex. 2003 and 2007. Percent
Table 8.9	Representatives remunerated on full-time and part-time basis in municipalities by country of birth and sex. 2003 and 2007. Percent
Table 8.10	Full-time and part-time elected representatives in county councils by sex. 2003 and 2007. Percent
Table 8.11	Full-time and part-time elected representatives in county councils by age and sex. 2003 and 2007. Percent
Table 8.12	Representatives remunerated on full-time and part-time basis in county councils by country of birth and sex. 2003 and 2007. Percent
Table 9.1	Percentage of nominated/elected to municipal council who are candidates/are elected in the next-coming election for municipal council, by sex and election year. Percent
Table 9.2	Percentage of nominated/elected to county council who are candidates/are elected in the next-coming election for county council, by sex and election year. Percent
Table 9.3	Percentage of those elected to municipal council who left their jobs during the mandate period 2002–2006, by different background variables. Percent
Table 9.4	Percentage of those elected to municipal council who left their jobs during the mandate period 2002–2006, by sex, country of birth and citizenship. Percent
Table 9.5	Percentage of those elected to municipal council who left their jobs during the mandate period 2002–2006, by sex, party, steering majority and previous experience. Percent
Table 9.6	Percentage of those elected to municipal council who left their jobs during the mandate period 2002–2006, by sex and register status at the end of the mandate period. Percent
Table 9.7	Percentage of those elected to county council who left their jobs during the mandate period 2002–2006, by different background variables. Percent
Table 9.8	Statistical models of those elected to municipal council who left their jobs during the mandate period 2002–2006. Odds ratios from logistic regression
Table 1	Examples of committees included in the population
Table 2	Operationalism of social groups
Table 1	List of municipalities. Concentration of positions, inhabitants per representative, percentage of women, percentage of foreign born. 2007
Table 2	List of county councils. Concentration of positions, inhabitants per representative, percentage of women, percentage of foreign born. 2007

List of graphs

- Graph 2.1 Average number of elected representatives per municipality. 1951–2007
- Graph 2.2 Number of elected representatives per municipality and size of population by municipality. 2007
- Graph 3.1 Number of elected representative positions in municipalities. 1974–2007
- Graph 4.1 Average number of assignments per elected representative in municipalities. 1999, 2003 and 2007
- Graph 5.1 Percentage of women among elected representatives in municipalities and percentage of women in municipality. 2007. Percent
- Graph 5.2 Percentage of foreign born among elected representatives in municipalities and percentage of foreign born in municipality. 2007
- Graph 5.3 Percentage with pre-upper secondary education among elected representatives in the municipality and percentage with pre-upper secondary education in the municipality. 2007
- Graph 6.1 Elected to municipal council by sex. 1970–2006. Percent
- Graph 6.2 Percentage of municipalities with equality of representatives (where the percentage of women and men is between 40 and 60 percent). 1973–2006. Percent
- Graph 6.3 Distribution of municipalities by percentage of women in municipal council. 1973–2006. Boxplot
- Graph 6.4 Percentage over age 50 among those elected to municipal council and those in the population over age 18. 1982–2006. Percent
- Graph 6.5 Percentage of foreign born among those elected to municipal council and those in the population over age 18. 1982–2006. Percent
- Graph 6.6 Elected to county council by sex. 1970–2006. Percent
- Graph 8.1 Number of full-time and part-time elected representatives in municipalities. 1974–2007
- Graph 9.1 Percentage of those elected to municipal council in 2006 who were elected in previous elections for municipal council, by sex and election year. Percent
- Graph 9.2 Percentage of those elected to county council in 2006 who were elected in previous in elections for county council, by sex and election year. Percent

List of maps

- Map 5.1 Percentage of women among elected representatives by municipality. 2007
- Map 9.1 Percentage of those elected to municipal council who left their jobs during the mandate period 2002–2006. Percent

List of terms

	<i>Partinamn</i>	<i>Party names</i>		
m	Moderata samlingspartiet	The Moderate Party		
c	Centerpartiet	The Centre Party		
fp	Folkpartiet liberalerna	The Liberal Party		
kd	Kristdemokraterna	The Christian Democratic Party		
mp	Miljöpartiet de Gröna	The Green Party		
nyd	Ny demokrati	New Democracy		
s	Socialdemokraterna	The Social Democratic Party		
v	Vänsterpartiet	The Left Party		
övr	Övriga partier	Other parties		
A			förändring från	change from
allmänna val	general elections			
anställningssektor	employment sector	G	genomsnitt	average
antal	number		gymnasial utb.	upper secondary education
arvode	remuneration			
arvoderad	remunerated			
av	of	H	heltid	full-time
B			horisontell	horizontal
bakgrund	background			
barn	children	I		
befolkningsstorlek	size of population	ingenting		nothing
		inkomst		income
		inrikes född		Swedish-born
C		invånare per förtro-		inhabitant per
civilstånd	civil status	troendevald		elected representative
D				
deltid	part-time	J		
differens	difference	jämställd		equal
E				
efter	by	K		
eftergymnasial utb.	post upper secondary education	kommun		municipality
	or	kommunfullmäktige		municipal council
eller	replacement	kommunstyrelse		municipal executive committee
ersättare		kommunvis		by municipality
F				
facknämnd	committee	kvinnor		women
födelseland	country of birth	kön		sex
förgymnasial utb.	pre-upper secondary education	L		
	education	landsting		county council
förtroendevald	elected representative	landstingsfullmäktige		county council
förtroendeuppdrag	representative positions	landstingsstyrelse		county council executive committee

ledamot	representative		
M		T	
mandat	seats	tio	ten
mandatperiod	term of office	totalt	total
med	with	U	
medborgarskap	citizenship	undersökning	survey
män	men	utbildningsnivå	level of education
N		utländsk bakgrund	foreign background
nivå	level	utrikes född	foreign-born
nominerade	nominated	uppdrag	assignment, task, position
O		uppdrags-	concentration
ogiltig	invalid	koncentration	of positions
olika	different	V	
ordförande	chairman	val	election
organ	organization	valda	elected
P		valår	election year
parti	party	variation	variation
partibeteckning	party name	vertikal	verticle
position	position	vice ordförande	vice chair
privat	private		
procent	percent	Å	
procentuell fördelning	percentage distribution	ålder	age
		år	year
R		Ö	
Representativitet	representa-	överslappning	overlapping
	tivity	övriga länder	other countries
S			
samtliga	total		
statlig	governmental		
summa	total		

I rapporten **Förtroendevalda i kommuner och landsting 2007** redovisas analyser baserade på den totalundersökning om de förtroendevalda som Statistiska centralbyrån (SCB) genomförde under sommaren och hösten 2007. Rapporten belyser bland annat hur antalet förtroendevalda och förtroendeuppdrag förändrats över tid, vilka de förtroendevalda är och hur representativa de är för befolkningen i sin helhet. Dessutom innefattar rapporten en analys av vilka som väljer att hoppa av sitt uppdrag i förtid. Analyserna är genomförda av Jessica Persson och Richard Öhrvall vid SCB:s enhet för demokratistatistik.

Undersökningen om förtroendevalda i kommuner och landsting år 2007 har genomförts inom ramen för SCB:s anslag till demokratistatistik och med finansiellt stöd från Sveriges Kommuner och Landsting.

ISSN 1654-5656 (online)
ISSN 1652-6945 (print)
ISBN 978-91-618-1437-4 (print)

Publikationstjänsten:

E-post: publ@scb.se, tfn: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44. Postadress: 701 89 Örebro.

Information och bibliotek: E-post: information@scb.se, tfn: 08-506 948 01, fax: 08-506 948 99.
Försäljning över disk, besöksadress: Biblioteket, Karlavägen 100, Stockholm.

Publication services:

E-mail: publ@scb.se, phone: +46 19 17 68 00, fax: +46 19 17 64 44. Address: SE-701 89 Örebro.

Information and Library: E-mail: information@scb.se, phone: +46 8 506 948 01, fax: +46 8 506 948 99.
Over-the-counter sales: Statistics Sweden, Library, Karlavägen 100, Stockholm, Sweden.